

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΜΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ – ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΤΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΚΡΙΣΗ ΧΡΕΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ
ΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ

ΤΑΤΣΗ ΜΑΡΙΑΝΘΗ

Επιβλέπων: Χαρίλαος Ναζάκης
Καθηγητής

DEBT CRISIS IN GREECE AND WAYS OF TREATMENT

Εγκρίθηκε από τριμελή εξεταστική επιτροπή

Πρέβεζα, 18/11/2020

Επιτροπή αξιολόγησης

1. Επιβλέπων καθηγητής
 Χαρίλαος Ναζάκης
 Καθηγητής

2. Μέλος επιτροπής
 Ιωάννης Γκανάς
 Καθηγητής

3. Μέλος επιτροπής
 Κωνσταντίνος Καραμάνης
 Αναπληρωτής Καθηγητής

© Τάση, Μαριάνθη, 2020.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Δήλωση μη λογοκλοπής

Δηλώνω υπεύθυνα και γνωρίζοντας τις κυρώσεις του Ν. 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα πτυχιακή εργασία είναι εξ ολοκλήρου αποτέλεσμα δικής μου ερευνητικής εργασίας, δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν (κάθε είδους, μορφής και προέλευσης) για τη συγγραφή της περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία.

Τάτση Μαριάνθη
Υπογραφή

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο κύριος σκοπός της παρούσας διατριβής είναι να αναλύσει θεωρητικά την εξέλιξη της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα, βασισμένη σε ένα πλούτο βιβλιογραφίας και ανέκδοτων στοιχείων. Θα διερευνήσω λεπτομερώς πώς δημιουργήθηκε η κρίση χρέους στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια των χρόνων και επίσης, παρουσιάζω λεπτομερώς όλους τους τρόπους που μελέτησαν οι κυβερνήσεις για να αντιμετωπίσουν αυτήν την κατάσταση. Η διατριβή μου αποτελείται από τέσσερα διαφορετικά κεφάλαια. Αναλυτικά, στο πρώτο κεφάλαιο θα μελετήσω, τους καθοριστικούς παράγοντες των δανείων και τις πιο δημοφιλείς θεωρίες που σχετίζονται στενά με τις χρηματοοικονομικές κρίσεις σε ένα θεωρητικό πλαίσιο. Το δεύτερο κεφάλαιο εξετάζει σε περαιτέρω ανάλυση, τη σταδιακή ανάπτυξη των δανείων που έχει ζητήσει η Ελλάδα, από την αναγνώρισή της ως ανεξάρτητου κράτους μέχρι τη συμμετοχή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση και επίσης, επισημαίνει τις χρεοκοπίες που αντιμετώπισε η Ελλάδα κατά την πάροδο των χρόνων. Στο τρίτο κεφάλαιο, επεκτείνω την ανάλυσή μου διερευνώντας τη συμμετοχή της Ελλάδας σε προγράμματα δανεισμού και τα αποτελέσματά τους, και, επιπλέον, στο τελευταίο κεφάλαιο, προσπαθώ να προτείνω πιθανές πολιτικές παρεμβάσεις που μπορούν να οδηγήσουν άμεσα τη χώρα σε μια περίοδο ανάκαμψης μετά την κρίση. Τέλος, αναφέρω τα πιο σημαντικά συμπεράσματα που προκύπτουν από την έρευνά μου.

Λέξεις κλειδιά: Δημόσιο χρέος, κρίση χρέους, χρεοκοπία, δάνεια

Abstract

The main purpose of the present thesis is to analyze theoretically the evolution of economic crisis in Greece, based on a wealth of literature and anecdotal evidence. I will explicitly, investigate how the crisis of debt has been created over a period of time in Greece and also, I present in detail all the ways that the governments took into consideration to deal with this situation. My thesis consists of four different chapters. Analytically, in the first chapter I will study, the determinants of loans and the most popular theories that are close related to financial crises into a theoretical framework. The second chapter examines in further analysis, the gradual development of loans that Greece has asked for, since its recognition as an independent state to its participation in the European Union and also, highlights the bankruptcies that Greece faced over the years. In the third chapter, I extend my analysis by exploring the participation of Greece in lending programs and its effects, and, moreover in the last chapter, I attempt to suggest potential policy interventions that can directly lead country to a post-crisis recovery period. Last, I report the most significant conclusions that derive from my investigation.

Keywords: public debt, financial crisis, bankruptcy, loans

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	σελ.6
ABSTRACT.....	σελ.7
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.....	σελ.8
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	σελ.10
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....	σελ.11
ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ	σελ.12
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	σελ.13
1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	σελ.14
1.1 Ορισμός Δημόσιου Χρέους και δανείου.....	σελ.14
1.2 Όροι δανείου.....	σελ.15
1.3 Θεωρίες χρηματοπιστωτικών κρίσεων.....	σελ.15
1.4 Δανεισμός και χρηματοπιστωτικές κρίσεις.....	σελ.16
1.4.1 Δανεισμός στην αρχαιότητα.....	σελ.16
1.4.2 Η πρώτη παγκόσμια κρίση.....	σελ.18
1.4.3 Το χρηματιστηριακό κράχ του 1929.....	σελ.18
1.4.4 Πετρελαϊκή κρίση του 1973.....	σελ.19
1.4.5 Κρίση Λατινικής Αμερικής	σελ.20
1.4.6 Κράχ του 1987.....	σελ.21
1.4.7 Κρίση της τεκίλας.....	σελ.21
1.4.8 Dot.com	σελ.22
1.4.9 Κρίση ακινήτων.....	σελ.23
2. ΔΑΝΕΙΑ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	σελ.26
2.1 Δάνεια Ανεξαρτησίας.....	σελ.26
2.1.1 Πρώτες προσπάθειες δανεισμού.....	σελ.28
2.1.2 Δάνειο του 1824.....	σελ.29
2.1.3 Δάνειο του 1825.....	σελ.32
2.2 Μεταβατική περίοδος 1827-1830.....	σελ.35
2.3 Περίοδος Ιωάννη Καποδίστρια.....	σελ.37
2.4 Βασιλεία Όθωνας.....	σελ.39
2.5 Πρωθυπουργία Χαρίλαου Τρικούπη.....	σελ.47
2.6 Περίοδος Βενιζέλου.....	σελ.58

2.7 Αμερικανική Βοήθεια.....σελ.64	σελ.64
2.8 Μεταπολεμική περίοδος.....σελ.69	σελ.69
3. Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ.....σελ.81	σελ.81
3.1 Η είσοδος στην ΟΝΕ.....σελ.81	σελ.81
3.2 Η αρχή της κρίσης.....σελ.83	σελ.83
3.3 Πρώτο μνημόνιοσελ.86	σελ.86
3.4 Δεύτερο μνημόνιο.....σελ.93	σελ.93
3.5 Τρίτο μνημόνιοσελ.96	σελ.96
4. ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ.....σελ.103	σελ.103
4.1 Παραμονή στο Ευρώσελ.103	σελ.103
4.2 Προσωρινή έξοδος απο το ευρώσελ.105	σελ.105
4.3 Παράλληλο νόμισμασελ.106	σελ.106
4.4 Επιστροφή στη δραχμήσελ.108	σελ.108
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....σελ.113	σελ.113
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....σελ.115	σελ.115
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑσελ.116	σελ.116

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 2.1 [Πρώτος προϋπολογισμός].....σελ.28
Πίνακας 2.2 [Δάνειο του 1824].....σελ.31
Πίνακας 2.3 [Δάνειο του 1825].....σελ.33
Πίνακας 2.4 [Χρήση δανείου Οθωνα].....σελ.43
Πίνακας 2.5 [Εξωτερικά δάνεια της περιόδου 1879-1898].....σελ.49
Πίνακας 2.6 [Εξωτερικός δανεισμός 1898-1914].....σελ.56
Πίνακας 2.7 [Εξωτερικός δανεισμός 1924-1931].....σελ.58
Πίνακας 2.8 [Εξωτερικό χρέος της Ελλάδας 1970-1985].....σελ.73
Πίνακας 2.9 [τοκοχρεολύσια εξωτερικού χρέους 1970-1985].....σελ.74
Πίνακας 2.10 [Τόκοι εξωτερικού χρεους 1970-1985].....σελ.74
Πίνακας 2.11 [Τοκοχρεολύσια εξωτερικού χρέους 1970-1985].....σελ.75
Πίνακας 2.12 [Χρέος προς ελληνικές τράπεζες 1970-1986].....σελ.75
Πίνακας 2.13 [Εξέλιξη καθαρού δημοσίου χρέους την περίοδο 1979-1991].....σελ.76
Πίνακας 2.14 [Κατανομή ακαθάριστου δημόσιου χρέους 1979-1991]σελ.77
Πίνακας 2.15 [Εξέλιξη δαπανών εξυπηρέτησης 1979-1991].....σελ.78
Πίνακας 2.16 [Ελλείμματα κυβέρνησης 1979-1991].....σελ.78
Πίνακας 3.1 [Εκταμίευση δόσεων].....σελ.89

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ/ΕΙΚΟΝΩΝ

Διάγραμμα 2.1 [Κρατικά δάνεια 1879 – 1832].....σελ.57
Διάγραμμα 2.2 [Χρέος Κεντρικής Κυβέρνησης 1999].....σελ.79
Διάγραμμα 2.3 [Σύνθεση εσωτερικού χρέους 1999].....σελ.80
Διάγραμμα 3.1 [Ξένοι κάτοχοι ομολόγων 2008].....σελ.84
Διάγραμμα 3.2 [Δημόσιο Χρέος Κεντρικής Κυβέρνησης % ΑΕΠ].....σελ.92
Διάγραμμα 3.3 [Δημόσιο χρέος Γενικής Κυβέρνησης % ΑΕΠ].....σελ.96
Διάγραμμα 3.4 [Εξέλιξη ελληνικού κρατικού χρέους].....σελ.99
Διάγραμμα 3.5 [Εξέλιξη ελληνικού δημόσιου χρέους 1884-2018].....σελ.101

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

λ.σ.:	λίρες στερλίνες
εκ:	εκατομμύρια
δρχ:	δραχμές
χρ φρ:	χρυσά φράγκα
ΔΟΕ:	Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος
ΗΠΑ:	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΟΤΕ:	Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος
ΔΟΣ:	Διεύθυνση Οικονομικής Συνεργασίας
δισ:	δισεκατομμύρια
ΕΕ:	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΟΚ:	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
κα:	και άλλα
κτλ:	και τα λοιπά

Εισαγωγή

Η οικονομική ιστορία της Ελλάδας είναι πλούσια και ενδιαφέρουσα. Αρχίζει πριν ακόμα η χώρα γίνει ανεξάρτητη και φτάνει μέχρι το σήμερα την εποχή μετά τα μνημόνια. Σκοπός της εργασίας είναι, μελετώντας την ιστορία, κάποιος να μάθει τη λειτουργία του οικονομικού συστήματος στην Ελλάδα, το παρελθόν της, τα λάθη της και να αντλήσει συμπεράσματα και λύσεις για το μέλλον. Μέσα σε αυτά τα χρόνια η Ελλάδα σύναψε δάνεια, πτώχευσε, εφάρμοσε επώδυνα μέτρα και βρέθηκε πολλές φορές όπως συμβαίνει και σήμερα υπο τον έλεγχο ξένων δανειστών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Στο κεφάλαιο αυτό δίνεται ο ορισμός του δημόσιου χρέους και γίνεται μια ιστορική αναδρομή των οικονομικών κρίσεων ξεκινώντας από την Αρχαία Ελλάδα και τα πρώτα δάνεια και φτάνοντας μέχρι τις πιο γνωστές σύγχρονες παγκόσμιες οικονομικές κρίσεις που συντάραξαν τον κόσμο.

1.1 Ορισμός δημόσιου χρέους και δανείου

Δημόσιο χρέος είναι το συνολικό ποσό που οφείλει ο δημόσιος τομέας ενός κράτους από τη σύναψη δανείων. Αυξάνεται με το ποσό που παρουσιάζει έλλειμμα (η αρνητική διαφορά των εξόδων από τα έσοδα) ο κρατικός ετήσιος προϋπολογισμός. Διακρίνεται σε εσωτερικό και εξωτερικό χρέος με βάση τον τόπο έκδοσης και το νόμισμα. Εσωτερικό χρέος, εκδίδεται στο εσωτερικό με το νόμισμα που χρησιμοποιεί η χώρα, και εξωτερικό χρέος με άλλο νόμισμα από αυτό που χρησιμοποιεί η χώρα.

Μιά άλλη κατηγορία είναι το καταναλωτικό και παραγωγικό ανάλογα με τη χρήση του και ανάλογα με το χρόνο εξόφλησης διακρίνεται σε βραχυπρόθεσμο αν είναι μικρότερο του έτους, μεσοπρόθεσμο αν κυμαίνεται από 1 έως 10 έτη και μακροπρόθεσμο αν είναι μεγαλύτερο από 10 έτη.

Τέλος, υπάρχει και το αναγκαστικό δάνειο το οποίο επιβάλλεται στους πολίτες μιας χώρας όταν αυτή δεν μπορεί να αντλήσει έσοδα από καμία άλλη πηγή.

Δάνειο: σύμβαση σύμφωνα με την οποία μεταβιβάζονται πράγματα κάποιας αξίας, συνήθως χρήματα ή χρηματόγραφα, με την υποχρέωση να επιστραφούν όμοια πράγματα της ίδιας ποσότητας και ποιότητας. Τα δάνεια διακρίνονται ανάλογα με το πρόσωπο του δανειζόμενου, με το σκοπό που επιδιώκουν, με την εγγύηση η οποία παρέχεται και ανάλογα με τον τρόπο πληρωμής τους. Ανάλογα με την ιδιότητα του δανειζόμενου,

διακρίνονται σε δάνεια εθνικά, δημόσια, δημοτικά, κοινοτικά, ιδιωτικά και ανάλογα με τον τρόπο πληρωμής τους υπάρχουν δάνεια πάγια, χρεολυτικά κ.α. (νέα εγκυκλοπαιδεία,2006)

1.2 Όροι δανείου

Τα δάνεια όταν συνάπτονται περιέχουν όρους που αφορούν τον τόκο που θα καταβάλει το κράτος στο δανειοδότη ο οποίος προσφέρει τα χρήματα του, τις ρήτρες ή εγγυήσεις που αποτελούν την εξασφάλιση του δανειοδότη σε περίπτωση αθέτησης των όρων της σύμβασης και το χρόνο εξόφλησης του δανείου δηλαδή σε πόσα χρόνια θα πρέπει να καταβληθούν το κεφάλαιο μαζί με τους τόκους.

1.3 Θεωρίες χρηματοπιστωτικών κρίσεων

Οι Friedman και Cagan υποστήριζαν πως οι χρηματοπιστωτικές κρίσεις σχετίζονται με την δυσκολία των καταθετών να εμπιστευτούν τα ιδρύματα ως προς τη δυνατότητα μετατροπής των χρημάτων τους σε ρευστό άμεσα. Αυτό οδηγεί σε πιστωτική ασφυξία με τις τράπεζες να έχουν προβλήματα ρευστότητας λόγω έλλειψης καταθέσεων.

Απο την άλλη πλευρά ο Μίνσκι υποστηρίζει ότι οι χρηματοπιστωτικές κρίσεις ακολουθούν πάντα τέσσερις φάσεις.

Στην πρώτη φάση δημιουργούνται νέες ευκαιρίες για κέρδος αν και στην αρχή αυτά τα προϊόντα έχουν υψηλό κίνδυνο και μικρή ζήτηση. Μια νέα ευκαιρία ήταν και οι Dot.com όπως θα αναλυθεί παρακάτω. Στη δεύτερη φάση όλα πηγαίνουν καλά, τα κέρδη αυξάνονταν και όλο και περισσότεροι θέλουν να πάρουν κομμάτι απο αυτό το κέρδος. Στην τρίτη φάση το ρίσκο δεν μπορεί να υπολογιστεί, τα κέρδη μειώνονται συνεχώς και τα ιδρύματα θα πρέπει να αυξήσουν τα αποθεματικά κεφάλαια τους για να μπορούν να αντιμετωπίσουν στοιχεία που δεν θα αποδώσουν αυτά που αναμένονταν. Στην τελευταία

φάση η λεγόμενη “Minsky moment” τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αντιμετωπίζουν πρόβλημα με τη ρευστότητα τους και την ικανότητα τους να χορηγούν δάνεια. Αυτό οδηγεί πολλές τράπεζες στην πτώχευση.

1.4 Δανεισμός και χρηματοοικονομικές κρίσεις

Ο δανεισμός και οι χρηματοοικονομικές κρίσεις αποτελούν φαινόμενα με πολύ μεγάλη ιστορία. Ο δανεισμός είναι συνυφασμένος με τον κίνδυνο και την εξάρτηση τόσο για τον δανειστή όσο και για τον δανειζόμενο.

1.4.1 Δανεισμός στην αρχαιότητα

Οι πρώτες μορφές δανείου καταγράφονται στην Αρχαία Ελλάδα τον 5ο αιώνα π.Χ. Και συνάπτονται μεταξύ τους αρχόντων των πόλεων και των ναών. Τα δάνεια χρησιμοποιούνταν μόνο για την χρηματοδότηση πολέμων και τις ανάγκες των αρχόντων όταν τα έσοδα από την φορολογία δεν επαρκούσαν. Συγκεκριμένα οι ηγεμόνες της Σπάρτης μη έχοντας χρήματα για τον Πελοποννησιακό πόλεμο δανείζονται χωρίς τόκους από τους ναούς των Δελφών και της Ολυμπίας. Το ίδιο έκανε και η Αθήνα με δάνεια από τους ναούς της Αθηνάς Νίκης, της Αρτέμιδος και της Αθηνάς Πολιάδος. Τα δάνεια αυτά ήταν προσωπικά και δεν μεταβιβάζονταν στους διαδόχους.

Αργότερα, ο Διονύσιος των Συρακουσών έχοντας πολλά χρέη μαζεύει όλα τα νομίσματα και τα δίνει για την εξόφληση των χρεών του. Μετά από αυτό το γεγονός πολίτες και ιερείς των ναών ζητούν και λαμβάνουν συμβόλαια για τα δάνεια που έχουν χορηγήσει.

Οι δανειστές της εποχής ουσιαστικά ρίσκαραν τα κεφάλαιά τους δανείζοντας σε ηγεμόνες που έψαχναν κάθε τρόπο για να μην εξοφλήσουν ποτέ τα χρέη τους.

Φτάνοντας στον 13ο αιώνα αρχίζει η μεταβίβαση των απαιτήσεων που μέχρι τότε χάνονταν με το θάνατο. Η αρχή έγινε σε ένα μοναστήρι στο Έβεσαμ συνάπτοντας το πρώτο δάνειο ιδρύματος και όχι φυσικού προσώπου. Το 1262 ο Ρενιέρ Ζεν (Reniero Zeno) δημιουργεί στη Βενετία το ίδρυμα – δημόσιο ταμείο il monte για τη διαχείριση του χρέους της και απογορεύει τις επενδύσεις εκτός πόλης.

Το 1340 στη Γαληνότατη το Monte Vecchio ενισχύει πολέμους ενάντια στη Γένοβα δανειζόμενο με επιτόκιο 5% από τους Βενετούς και τα χρέη μπορούσαν να μεταπωληθούν σε δευτερογενή αγορά.

Τον 14ο αιώνα οι τραπεζίτες της Ιταλίας είχαν δανείσει μεγάλα ποσά σε πολλούς ηγεμόνες, οι οποίοι αρνούσαν ή δεν ήταν σε οικονομική θέση να αποπληρώσουν τα χρέη τους. Αυτό είχε ως συνέπεια να πτωχεύσουν γνωστοί τραπεζικοί οίκοι της εποχής όπως Cerchi και Buonsignori. Το 1343 ο Εδουάρδος ο Γ' της Αγγλίας αρνείται να πληρώσει τους Bardi και Peruzzi με αποτέλεσμα αυτοί να καταστραφούν. Το ίδιο συνέβη και στον Coeur στη Γαλλία. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι αποτέλεσε την πρώτη παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση με ένα ντόμινο πτωχεύσεων λόγω μιας οικονομικής δυσχέρειας.

Το 1519 έχουμε την πρώτη επίσημη χρεοκοπία κράτους. Ο βασιλιάς της Ισπανίας Κάρολος Ε' είχε συνάψει πολλά δάνεια για δικό του προσωπικό όφελος και πολέμους που έκανε. Όμως οι πόλεμοι οδηγούσαν σε συνεχόμενες ήττες και το χρέος μεγάλωνε. Ο γιός του Φίλιππος Β' ακύρωσε όλες τις συμβάσεις χρέους και έδωσε στις τράπεζες χρεόγραφα. Η αξία τους έπεσε το 1557 και το κράτος οδηγήθηκε σε πτώχευση.

Όλος αυτός ο δανεισμός είχε ως αποτέλεσμα να ιδρυθεί το 1694 η Τράπεζα της Αγγλίας και να δανείσει στην χώρα 1,2 εκατομμύρια στερλίνες με επιτόκιο 8%.

Από τον 19ο αιώνα τα κράτη χρησιμοποιούν τα δάνεια εκτός από τους πολέμους και για υπηρεσίες προς τους πολίτες όπως μεταφορές (λιμάνια, δρόμοι), επικοινωνίες, δαπάνες

υγείας και παιδείας. Οι δαπάνες αυτές ολοένα και αυξάνονται ενώ τα έσοδα ακολουθούν πιο αργό ρυθμό. Για να τα ισοσκελίσει η κυβέρνηση θα πρέπει να αυξήσει τα έσοδα ή να συνάψει νέα δάνεια μέχρι να ξεκινήσει η ανάπτυξη.

1.4.2 Η πρώτη παγκόσμια κρίση

Πρίν τη δεκαετία του 1850 η Ηνωμένες Πολιτείες άκμαζαν οικονομικά. Το 1850 άρχισαν να πέφτουν οι τιμές των μετοχών με αποτέλεσμα οι επενδυτές να χάνουν χρήματα και οι σιδηρόδρομοι να χάνουν έσοδα και να απολύουν προσωπικό. Το επόμενο χτύπημα για την οικονομία ήταν η χρεοκοπία μιάς από τις μεγαλύτερες εταιρίες αλεύρων στην Νέα Υόρκη η N.H. Wolfe and Company. Η χρεοκοπία αυτή ταρακούνησε το χρηματιστήριο, ενώ οι πολίτες απέσυραν τις καταθέσεις τους από τις τράπεζες. Στις 24 Αυγούστου η Ohio Life Insurance and Trust Company χρεοκοπεί και αρχίζει ένα ντόμινο κατάρρευσης των τραπεζών οι οποίες δεν είχαν τη δυνατότητα να μετατρέψουν τις καταθέσεις σε χρυσό. Αυτή η κατάσταση οδήγησε σε αναστολή πληρωμών το 1857. Όλα αυτά είχαν ως συνέπεια να μπει η χώρα σε μια περίοδο ύφεσης με κλείσιμο πολλών επιχειρήσεων, αύξηση ανεργίας και μείωση εξαγωγών.

1.4.3 Το χρηματιστηριακό κράχ του 1929

Το 1929 υπήρξε η χειρότερη διεθνή οικονομική ύφεση της σύγχρονης εποχής. Έγινε γνωστή με πολλά ονόματα όπως Κράχ της Γουόλ Στριτ, Μαύρη Πέμπτη ή χρηματιστηριακό κράχ. Μέχρι τα μέσα του 1929 η Αμερική άκμαζε οικονομικά. Όλοι αγόραζαν μετοχές χωρίς να γνωρίζουν τίποτα για την αγορά απλά επειδή είχαν μεγάλα κέρδη.

Όλα άλλαξαν στις 24 Οκτωβρίου όταν όλες οι εντολές στο χρηματιστήριο ήταν προς πώληση. Ενώ στα χαρτιά οι επενδυτές ήταν σίγουροι για τα κέρδη τους από τις μετοχές στην πραγματικότητα δεν είχαν τίποτα ενώ άλλοι βρέθηκαν με χρέη. Στο τέλος της μέρας

είχε χαθεί το 11% της αξίας της χρηματιστηριακής αγοράς. Βλέποντας τις μετοχές να πέφτουν όλο και περισσότεροι επενδυτές εγκατέλειπαν την αγορά. Πολλοί επενδυτές μη μπορώντας να καταλάβουν τι έχει συμβεί και αδυνατώντας να ανταπεξέλθουν στις υποχρεώσεις τους πηδούσαν από τα παράθυρα. Οι επιπτώσεις βάρυναν περισσότερο τους απλούς εργαζόμενους οι οποίοι έβλεπαν τις δουλειές τους να χάνονται. Η ανεργία κάλυπτε και τα έσοδα μειώνοντας. Ο λαός δεν είχε πλέον χρήματα να ξοδέψει και το εμπόριο δέχτηκε ένα βαρύ χτύπημα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα εργοστάσια να κλείνουν το ένα μετά το άλλο και σε χώρες που ήταν συνδεδεμένες με τις ΗΠΑ, όπως τα ναυπηγία στην Αγγλία που δεν μπορούσαν να κατασκευάσουν πλοία γιατί δεν υπήρχε ζήτηση, οι κατασκευές πάγωσαν ενώ οι αγρότες πουλούσαν τα προϊόντα τους σε εξευτελιστικές τιμές θέτωντας πλέον θέμα επιβίωσης τους. Όσο η κρίση εξελισσόταν με ραγδαίους ρυθμούς οι κυβερνήσεις παγκοσμίως κοιτούσαν χωρίς ουσιαστικά να κάνουν κάτι για να ανακόψουν αυτό το ρυθμό.

Οι τράπεζες από την πλευρά τους βλέποντας πως οι δανειολήπτες τους αδυνατούσαν να πληρώσουν τα χρέη τους κατέρρεαν λόγω έλλειψης ρευστότητας. Όλα αυτά είχαν οδηγήσει τον κόσμο στον απόλυτο πανικό λόγω των πρωτόγνωρων καταστάσεων που βίωναν. Όλα φαίνεται να αλλάζουν όταν έρχεται στην εξουσία ο Φραγκλίνος Ντελάνο Ρούζβελτ (FDR) με τη Νέα Συμφωνία. Έδωσε 5 δισεκατομμύρια δολάρια για να μειώσει την ανεργία που ξεπερνούσε το 25% και εισήγαγε τον κατώτατο μισθό. Επίσης, πραγματοποίησε έργα ανάπτυξης όπως δρόμους, και σχολεία και επένδυσε στην έρευνα. Τέλος, ύφεση άρχισε να εξαλείφεται με την πολεμική οικονομία του Β' Παγκοσμίου πολέμου το 1939.

1.4.4 Πετρελαϊκή κρίση του 1973

Η πετρελαϊκή κρίση του 1973 άρχισε στις 17 Οκτωβρίου του 1973 όταν τα μέλη του ΟΑΡΕC (Οργανισμός Αραβικών Χωρών – Εξαγωγέων Πετρελαίου Οργανισμού Αραβικών Πετρελαιοπαραγωγών Κρατών) ανακοίνωσαν εμπάργκο πετρελαίου. Το εμπάργκο αφορούσε την Ιαπωνία, την Πορτογαλία τον Καναδά, το Ηνωμένο Βασίλειο, την

Ολλανδία και τις Ηνωμένες Πολιτείες που υποστήριξαν το Ισραήλ στον πόλεμο του Γιομ Κιπούρ.

Ουσιαστικά, βλέποντας πόση επιρροή θα μπορούσε να ασκείσει σε χώρες σχετικά με την υποστήριξη τους προς το Ισραήλ χρησιμοποιώντας το πετρέλαιο, ο ΟΑΡΕC επιβάλλει εμπάργκο σε όσες συνεχίζουν να υποστηρίζουν το Ισραήλ ως παραδειγματισμό για τις υπόλοιπες. Η ύφεση που προκλήθηκε επηρέασε οικονομικά και τις ΗΠΑ και τις χώρες της Δύσης με την τιμή ανα βαρέλι να εκτοξεύεται στα 12 δολάρια.

Ένα χρόνο αργότερα το 1974 παρατηρούνται χρεοκοπίες τραπεζών σε ΗΠΑ (Franklin National) και γερμανία (Herstatt Bank) οι οποίες απειλούν το τραπεζικό σύστημα. Πλέον γίνεται σαφές ότι οι πολιτικές και οικονομικές επιλογές μιας χώρας επηρεάζουν όλες όσες συνδέονται μαζί της.

1.4.5 Κρίση Λατινικής Αμερικής

Οι χώρες της λατινικής αμερικής μέχρι το 1970 είχαν μεγάλους ρυθμούς ανάπτυξης. Όλα άλλαξαν με την αλλαγή της πολιτικής ηγεσίας στις χώρες. Το Μεξικό δανείζονταν συνεχώς από χώρες του εξωτερικού την ίδια στιγμή που το νόμισμα διολιθθαίνει συνεχώς. Τον Ιούλιο του 1982 το πέσοc είχε την μισή αξία του και παράλληλα το εξωτερικό χρέος έφτανε το 49% του ΑΕΠ. Για την εξυπηρέτησή του χρειαζόταν το 142% των συνολικών εσόδων της χώρας. Τον Αύγουστο της ίδιας χρονιάς η χώρα αδυνατούσε να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της και ο υπουργός οικονομικών το ανακοινώνει δημοσίως. Η Αργεντινή επηρεασμένη και αυτή οδηγείται στην αναδιαπραγμάτευση του χρέους της.

Στο άκουσμα της είδησης οι Ηνωμένες Πολιτείες και τράπεζες της Ευρώπης προσφέρουν δάνεια για να σώσουν τα δικά τους χαρτοφυλάκια από άλλη μια οικονομική καταστροφή.

1.4.6 Κράχ του 1987

Στις 19 Οκτωβρίου 1987 στο χρηματιστήριο σημειώνεται ένα ακόμη κραχ. Ο δείκτης Dow Jones έχασε το 22% της αξίας του, περίπου 500 εκατομμύρια δολάρια. Τη Δευτέρα 19 Οκτωβρίου πέφτει 508 μονάδες και γίνεται έκτακτη συνεδρίαση απο την οποία παίρνει και το όνομα Μαύρη Δευτέρα. Όλοι έδιναν εντολές πώλησης των μετοχών τους σε πολύ χαμηλές τιμές. Πολλοί Αμερικανοί χάνουν τα σπίτια τους και άλλα περιουσιακά στοιχεία ενώ άλλοι απειλούν με όπλα τους χρηματιστές τους κατηγορώντας τους για την καταστροφή τους. Η μείωση αυτή εξαπλώνεται ταχύτατα στα χρηματιστήρια της Ευρώπης και άλλων χωρών. Αυτό απέδειξε για μια ακόμα φορά πόσο στενά συνδεδεμένα είναι πλέον τα χρηματιστήρια παγκοσμίως.

Η αμερικανική Κεφαλαιαγορά για να μην ξανασυμβεί το ίδιο στο μέλλον δημιούργησε αυτόματους διακόπτες για την αναστολή των συναλλαγών όταν ο δείκτης πέφτει κατά 10%, 20% και 30%. Το 1997 χρειάστηκε να λειτουργήσουν αυτοί οι διακόπτες για να αποτρέψουν μια ακόμα κρίση.

1.4.7 Κρίση της τεκίλας

Αποτελεί τη δεύτερη κρίση της χώρας. Οι τράπεζες έχοντας χαλαρώσει τους περιορισμούς λόγω της προηγούμενης κρίσης έδιναν περισσότερες πιστώσεις και κατα συνέπεια είχαμε αύξηση του χρέους.

Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αγγίζει το 7% του ΑΕΠ και παράλληλα τα συναλλαγματικά διαθέσιμα συρρικνώθηκαν, με αποτέλεσμα να καταρρεύσει η πάγια ισοτιμία του πέσο σε σχέση με το δολάριο. Η χώρα επιλέγει ως λύση στην ύφεση την υποτίμηση. Το νόμισμα υποτιμήθηκε κατά 15% και όπως είναι λογικό το δημόσιο χρέος αυξήθηκε ραγδαία.

Τα λάθη που έκανε ήταν η μικρή υποτίμηση μόλις 15% δημιουργώντας έτσι προβλέψεις για νέες υποτιμήσεις και ο πανικός που δημιουργήθηκε στους επενδυτές από τη μη ύπαρξη σταθερότητα στη χώρα.

Την κρίση αυτή ανέλαβαν να λύσουν οι ΗΠΑ και το ΔΝΤ, ενώ η Ευρώπη βλέποντας πως δεν επηρεάζεται ο δικός της τραπεζικός και χρηματοπιστηριακός τομέας δεν παρείχε καμία βοήθεια.

Η λύση που έδωσε το ΔΝΤ είναι παρόμοια με αυτές που δίνει και σήμερα: λιτότητα και ιδιωτικοποιήσεις, ενώ οι ΗΠΑ παρείχαν νέα δάνεια.

1.4.8 Dot.com

Η συγκεκριμένη κρίση θα μπορούσε να θεωρηθεί προμήνυμα της σημερινής κρίσης, Το 1995 ήταν η χρονιά με τη μεγαλύτερη αύξηση των μετοχών που σχετιζόνταν με την τεχνολογία. Στις 10 Μαρτίου του 2000 ο δείκτης που ασχολείται περισσότερο με μετοχές τεχνολογίας Nasdaq κλείνει στις 5.048 μονάδες. Οι επενδυτές είχαν τυφλωθεί από το γρήγορο κέρδος που πρόσφεραν οι συγκεκριμένες μετοχές χωρίς να παρακολουθούν τα πραγματικά κέρδη που προσφέρει κάθε μετοχή.

Εκείνη την Παρασκευή δόθηκαν πολλές εντολές πώλησης μετοχών εταιρειών όπως οι Bell και Cisco και την Δευτέρα ο δείκτης είχε πέσει περίπου 4%. Κάποιοι θεωρούν αυτό τον κύριο λόγο έναρξης της πτώσης ενώ άλλοι θεωρούν την αύξηση των δαπανών των επιχειρήσεων που ασχολούνταν κυρίως με τους υπολογιστές λόγω της φήμης για τον λεγόμενο ιό της χιλιετίας.

1.4.9 Κρίση ακινήτων

Αποτελεί τη μεγαλύτερη χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση μετά από αυτή του 1929. Μέχρι το 2006 υπήρξε συνεχόμενη άνοδος στις τιμές των ακινήτων. Αυτό συμβαίνει λόγω των χαμηλών επιτοκίων που εφάρμοσε η Αμερικανική Κεντρική Τράπεζα μετά την κρίση του 2001 ενώ και οι τράπεζες από την πλευρά τους είχαν χαλαρώσει τα κριτήρια με τα οποία παρείχαν πιστώσεις με αποτέλεσμα να προσελκύουν πελάτες πιο επισφαλής και αφερέγγυους.

Τα δάνεια που προσέφεραν, τα λεγόμενα subprime δηλαδή τα ενυπόθηκα στεγαστικά δάνεια υψηλού κινδύνου παραπλανούσαν ουσιαστικά τους αγοραστές ακινήτων προσφέροντας τους αρχικά πολύ ελκυστικούς όρους δανειοδότησης. Η αλήθεια ωστόσο ήταν πως αυτά τα δάνεια διαρκούσαν έως τριάντα χρόνια και λόγω του κυμαινόμενου επιτοκίου τους μετά τα τρία πρώτα έτη το επιτόκιο άλλαζε και γινόταν ίσο με της αγοράς. Με αυτό τον τρόπο δανειολήπτες που υπέγραφαν με επιτόκιο 1% είχαν το 2006 επιτόκιο σχεδόν 5,5%.

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα συνέχιζαν να προσφέρουν subprime δάνεια με την προοπτική ότι η άνοδος στις τιμές των ακινήτων δεν θα σταματούσε. Επίσης, αυτά τα subprime δάνεια τα τιλοποιούσαν και τα μεταπωλούσαν σε αντίστοιχες αγορές. Με τα νέα κεφάλαια από τα έσοδα των πωλήσεων προσέφεραν νέα δάνεια τα οποία πάλι τιλοποιούσαν και πωλούσαν. Με αυτό τον τρόπο μείωναν τον κίνδυνο και τα αποθεματικά που έπρεπε να διατηρούν

Όλα άλλαξαν όταν στα μέσα του 2006 η άνοδος στις τιμές ακινήτων σταμάτησαν και άρχισε η κάθοδος. Οι αγοραστές σταμάτησαν να ενδιαφέρονται και οι δανειολήπτες καθυστερούσαν την πληρωμή των υποχρεώσεών τους. Παρόλα αυτά οι οίκοι αξιολόγησης θεωρούσαν τους τίτλους ασφαλείς με AAA γιατί για τις αξιολογήσεις που έκαναν πληρωνόταν από τις ίδιες τις τράπεζες.

Το 2007 οι τράπεζες παγκοσμίως αντιμετώπιζαν πρόβλημα ρευστότητας λόγω της σχέσης τους με τα προϊόντα subprime. Είχαν στην κατοχή τους περιουσιακά στοιχεία βασισμένα σε subprime και δεν ήξεραν πλέον την πραγματική τους αξία, ούτε μπορούσαν να την υπολογίσουν. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα πολλές τράπεζες και οργανισμοί να κηρύξουν πτώχευση λόγω μεγάλων ελλειμμάτων, ενώ σταμάτησε και η παροχή δανείων.

Στις 28 Δεκεμβρίου η τράπεζα Owit Mortgage Solutions καταθέτει πρώτη αίτηση πτώχευσης, ακολουθεί η στεγαστική τράπεζα New Century Financial και τον Ιούλιο του 2007 έχουμε την πρώτη υποβάθμιση των προϊόντων που σχετίζονται με subprime από AAA σε A⁺.

Στη Δύση η βρετανική Northern Rock στις 13 Σεπτεμβρίου του 2007 ζητά έκτακτη χρηματοδότηση από την τράπεζα της Αγγλίας για να καλύψει τις απώλειες της από τα παραπάνω προϊόντα. Δημιουργείται πανικός και οι καταθέτες δημιουργούν ουρά έξω από τα υποκαταστήματα για να αποσύρουν τις καταθέσεις τους. Τελικά η τράπεζα θα κρατικοποιηθεί στις 17 Φεβρουαρίου του επόμενου έτους. Στις 17 Μαρτίου 2008 εξαγοράστηκε από την J.P. Morgan Chase η Bear Stearns με την Fed να καλύπτει όλο το κόστος εξαγοράς της γιατί οι συνέπειες της χρεοκοπίας της θα ήταν πολύ χειρότερες για το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Τον Απρίλιο του ίδιου έτους ακολουθεί η ανακοίνωση της τράπεζας της Αγγλίας για ανταλλαγή επισφαλών subprime με κρατικά ομόλογα 50 δισεκατομμυρίων.

Τρείς μήνες αργότερα οι Fannie Mae και Freddie Mac που κατείχαν εγγυήσεις στεγαστικών δανείων αξίας 5 τρισεκατομμυρίων δολαρίων δηλώνουν αδυναμία και λαμβάνουν χρηματοδότηση ύψους 300 δισεκατομμυρίων από την Fed η οποία δεν μπορεί να ρισκάρει την πτώχευση τους λόγω των μεγάλων subprime που έχουν στην κατοχή τους. Τελικά θα κρατικοποιηθούν στις 7 Σεπτεμβρίου 2008.

Στις 15 Σεπτεμβρίου 2008 η Lehman Brothers πτωχεύει γιατί υποτιμήθηκε η σημασία της στην οικονομία από την Fed και αποτέλεσε τον πρώτο κρίκο σε μια μεγάλη αλυσίδα

πτωχεύσεων σε όλο τον πλανήτη καθώς τα προϊόντα της είχαν συνδέσεις με πολλές χώρες. Την ίδια περίοδο διασώζεται η ασφαλιστική American International Group – AIG με 85 δισεκατομμύρια δολάρια, ενώ η διάσωση της γερμανικής Hypo Real Estate με 35 δισεκατομμύρια ευρώ αποτυγχάνει.

Βλέποντας την οικονομία να γονατίζει η ΕΚΤ παρέχει ενέσεις ρευστότητας σε μια απέλπιδα προσπάθεια να στηρίξει τις τράπεζες. Οι Ηνωμένες Πολιτείες δημιουργούν το ταμείο TARP (Troubled Asset Relief Program) με 700 δισεκατομμύρια για την αγορά τοξικών προϊόντων.

Τα κράτη προσπαθούσαν πάση θυσία να σώσουν το τραπεζικό σύστημα χρησιμοποιώντας δημόσιο χρήμα για ανακεφαλαιοποιήσεις, εγγυήσεις καταθέσεων με σκοπό να μείνουν οι καταθέσεις στις τράπεζες, την αποκατάσταση της ρευστότητας και την αγορά τοξικών προϊόντων. Αυτή η προσπάθεια των κρατών οδήγησε σε αύξηση του δημοσίου χρέους και στροφή πολλών χωρών στο ΔΝΤ και την ΕΚΤ για οικονομική στήριξη. Όλα αυτά οδήγησαν σε πτωχεύσεις επιχειρήσεων, υπερδανεισμό των νοικοκυριών και υψηλή ανεργία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο ΔΑΝΕΙΑ ΕΛΛΑΔΑΣ

Σε αυτό το κεφάλαιο αναλύονται τα δάνεια που σύναψε η Ελλάδα απο την δημιουργία της μέχρι και την ένταξή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την αντικατάσταση της δραχμής απο το Ευρώ.

2.1 Δάνεια ανεξαρτησίας

Οι Έλληνες δημιούργησαν την πρώτη τους διοίκηση και οργάνωση της επανάστασης τον Μάρτιο του 1823 στην εθνοσυνέλευση του Άστρους. Κυρίαρχο όργανο αποφασίστηκε να είναι το Βουλευτικό το οποίο θα είχε ως ρόλο και την εκλογή των μελών του δεύτερου οργάνου με την ονομασία Εκτελεστικού. Πρόεδρος του πρώτου εκλέχθηκε ο Ιωάννης Ορλάνδος ενώ στο Εκτελεστικό θα ηγούνταν ο Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης με γενικό γραμματέα τον Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο.

Οι Έλληνες συνέχιζαν τον αγώνα τους με χρήματα απο τις δημόσιες προσόδους δηλαδή ενοίκια και εισοδήματα κυρίως απο τις σταφίδες και τα δημητριακά, τη λαφυραγωγία των περιοχών που απελευθέρωναν (περιορίστηκε αρκετά όσο περνούσε ο καιρός γιατί οι ίδιοι οι Οθωμανοί λαφυραγωγούσαν πριν φύγουν) και στις δωρεές Ελλήνων και πολλών φιλελλήνων.

Την ίδια περίοδο επιβλήθηκε η εισφορά χρημάτων απο τους πολίτες με τη μορφή αναγκαστικού δανείου και το όνομα “χρηματολογία”. Η εισφορά επιβλήθηκε γιατί απορρίφθηκε η εναλλακτική πρόταση του Δημήτρη Υψηλάντη με την οποία μέρος των λαφύρων θα πήγαινε στο κοινό ταμείο.

Η Πελοποννησιακή γερουσία με πρόεδρο τον Βρεσθένη Θεοδώρητο τον Ιανουάριο του 1822 επέβαλε εισφορά ενός γροσίου ανα κάτοικο αλλά λόγω αδυναμίας κάποιων να

πληρώσουν η εισφορά μετατράπηκε με βάση τα έσοδα και την περιουσία του κάθε πολίτη.

Δημιουργήθηκε μια επιτροπή με επικεφαλή τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη και τους Ανδρέα Καλαμογάρτη, Χριστόδουλο Άχολο, Ηλία Καραπάυλο και Παναγιώτη Σοφιανόπουλο. Οι πέντε με τη βοήθεια του στρατού υπο το φόβο των αντιδράσεων που υπήρχαν από τους έχοντες μεγάλη περιουσία, “όργωσαν” την Πελοπόννησο για να εισπράξουν τα χρήματα. Οι κάτοικοι ήταν δύσπιστοι για τη χρήση των χρημάτων τους λόγω της τεράστιας σπατάλης και κακοδιαχείρισης.

Συνολικά συγκεντρώθηκαν 1.066.000 γρόσια τα οποία όμως δεν ήταν αρκετά να καλύψουν ούτε τις εξαμηνιαίες ανάγκες του στόλου που έφταναν τα 1.180.100 γρόσια.

Στην εθνοσυνέλευση στο Άστρο έγινε μια προσπάθεια να συνταχθεί ο πρώτος προϋπολογισμός – η ονομασία του ήταν υποθετικός λογαριασμός- ο οποίος είχε έσοδα 12.846.220 γρόσια και έξοδα 38.616.000 γρόσια. Τα έσοδα του προέρχονταν από τις εθνικές γαίες (τα κτήματα που πέρασαν στην κατοχή του κράτους μετά την επανάσταση του 1821), φόρους που είχαν επιβληθεί σε ελιές και λάδι που αποτελούσαν προϊόντα μεγάλης σημασίας όπως επίσης και στο ρύζι και όλους τους κάρπους. Παρόλο τον κοινό τους αγώνα ενάντια στους Οθωμανούς οι Έλληνες ήταν από τότε χωρισμένοι σε δυο στρατόπεδα, εκείνους που υποστήριζαν την κυβέρνηση και τους στρατιωτικούς. Χαρακτηριστικό είναι πως για τη σύνταξη του προϋπολογισμού υπήρξε επιτροπή από έξι κυβερνητικούς και έξι στρατιωτικούς.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα έσοδα της Ελλάδας του πρώτου προϋπολογισμού σε γρόσια:

Έσοδα Κρήτης	7.383.620 γρόσια
Έσοδα νησιών	1.419.100 γρόσια
Έσοδα Πελοποννήσου	2.605.800 γρόσια
Έσοδα ανατολικής Ελλάδας	708.200 γρόσια
Έσοδα δυτικής Ελλάδας	729.500 γρόσια
Σύνολο εσόδων	12.846.220 γρόσια

Πίνακας 2.1 [Πρώτος Προϋπολογισμός]

Ένα επιπλέον έσοδο αποτελούσαν τα λύτρα που εισπράττονταν για την απελευθέρωση πλούσιων Οθωμανών και μερικές φορές των χαρεμιών τους. Επίσης, νωρίτερα είχε αποφασιστεί να αφαιρεθούν απο ναούς και μονές τα χρυσά σκεύη τους τα οποία υπολογίστηκαν στα 140.000 γρόσια.

Γίνεται ξεκάθαρο πως με αυτό τον προϋπολογισμό η επανάσταση δεν μπορούσε να συνεχιστεί και έπρεπε να βρεθεί λύση.

Το 1823 επιβλήθηκε μια νέα χρηματολογία για τα στρατεύματα του Καραϊσκάκη. Αυτή τη φορά εκτός των χρημάτων ζητήθηκαν και είδη. Τελικά κατάφεραν να συλλέξουν μόνο 60.000 γρόσια και 16.000 τεμάχια αμνοερίφια.

2.1.1 Πρώτες προσπάθειες δανεισμού

Το ελληνικό κράτος πριν ακόμη γίνει ανεξάρτητο αναζητούσε δάνειο απο το εξωτερικό για να καλύψει της ανάγκες του και τη συνέχιση του αγώνα.

Η κυβέρνηση βλέποντας το 1823 τα έσοδα να καλύπτουν μόλις το ένα τρίτο των εξόδων συνειδητοποίησε πως η μόνη λύση για τη συνέχιση του αγώνα είναι η προσφυγή στον εξωτερικό δανεισμό μιας και ο εσωτερικός δανεισμός δεν αποτελούσε επιλογή καθώς οι εθνικές ομολογίες αγοράζονταν στο 15 με 17% της ονομαστικής αξίας.

Τον Οκτώβριο του 1823 έγινε η πρώτη προσπάθεια σύναψης εξωτερικού δανείου με την βοήθεια των Ιπποτών της Ρόδου. Το δάνειο θα διαπραγματευτεί ο Φ. Ζουρνταίν με το τάγμα των Ιωαννιτών Ιπποτών. Το τάγμα θα έδινε συνολικά δάνειο 10 εκατομμυρίων, τα 4 εκατομμύρια θα δίνονταν στην Ελλάδα και τα υπόλοιπα θα βοηθούσαν στην στρατολόγηση 4.000 στρατιωτών. Ως αντάλλαγμα ζητούσαν την κυριαρχία της Ρόδου, της Αστυπάλαιας, της Καρπάθου των νησιών δυτικά της Πελοποννήσου και τη Σύρο. Η πρόταση φυσικά απορρίφθηκε.

Στη συνέχεια έγιναν πολλές απόπειρες όπως αυτή με τον Παλαιών Πατρών Γερμανό στην Ιταλία, του Καποδίστρια στη Ρωσία και του Λουριώτη στην Ισπανία. Όλες απορρίφθηκαν είτε γιατί οι δανειστές έθεταν ληστρικούς όρους ή είχαν αποικιακές βλέψεις, είτε λόγω αβεβαιότητας για την αποπληρωμή των δανείων. Αυτό θεωρείται ειρωνικό αν σκεφτεί κανείς τους όρους που υπέγραψαν οι κυβερνήσεις τα επόμενα χρόνια και οι οποίοι θα αναλυθούν στη συνέχεια.

Τελικά ο Θ. Κεφαλάς ήταν ο μόνος που κατάφερε να συνάψει πενταετές δάνειο το οποίο δυστυχώς ήταν μόνο 150.000 φιορίνια από τη Ζυρίχη και τη Μασσαλία και δεν μπορούσε να καλύψει τα τεράστια έξοδα της επανάστασης.

2.1.2 Δάνειο του 1824

Η κυβέρνηση βλέποντας το 1823 τα έσοδα να καλύπτουν μόλις το ένα τρίτο των εξόδων συνειδητοποίησε πως η μόνη λύση είναι η προσφυγή στον εξωτερικό δανεισμό μιας και εσωτερικός δανεισμός δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί καθώς οι εθνικές ομολογίες αγοράζονταν στο 15% με 17% της ονομαστικής αξίας.

Στις 2 Ιουνίου του ίδιου έτους το Εκτελεστικό της κυβέρνησης Κουντουριώτη-Μαυροκορδάτου αποφασίζει να στείλει τον Ιωάννη Ορλάνδο, Ανδρέα Λουριώτη και Ανδρέα Ζαΐμη στο Λονδίνο σε μια προσπάθεια σύναψης δανείου 4.000.000 ισπανικών

ταλλήρων με τη βοήθεια του Φιλελληνικού Κομιτάτου.

Η επιλογή του Λονδίνου δεν έγινε τυχαία. Έγινε μετα απο πίεση του Λόρδου Βύρων και ταυτόχρονα εξυπηρετούσε τα συμφέροντα της κυβέρνησης που ήταν υπέρ των Άγγλων. Οι Άγγλοι απο την πλευρά τους ρίσκαραν διπλωματικά δίνοντας αυτό το δάνειο σε μια ανύπαρκτη χώρα αλλά κέρδισαν πολλά σε οικονομικό και πολιτικό επίπεδο κάνοντας ουσιαστικά πιόνι την κυβέρνηση η οποία είχε μεγάλη ανάγκη τα χρήματα.

Φτάνοντας στη Ζάκυνθο η επιτροπή δεν είχε τα χρήματα που απαιτούνταν για να ταξιδέψει και ο Λόρδος Βύρων αποφάσισε να δανείσει τις 4.000 λίρες που απαιτούνταν. Η αποστολή φτάνει τελικά στις 26 Ιανουαρίου του 1824 με τον Ιωάννη Ορλάνδο και τον Ανδρέα Λουριώτη.

Φτάνοντας στο Λονδίνο συνειδητοποιούν πως ο Μπάουριγκ χωρίς να τους ενημερώσει είχε ήδη κανονίσει τις λεπτομέρειες του δανείου. Μετά απο μεγάλη προσπάθεια και διαπραγματεύσεις εβδομάδων για να αλλάξουν κάποιους απο τους όρους κατάφεραν στις 21 Φεβρουαρίου να εξασφαλίσουν το πρώτο απο τα δύο βρετανικά δάνεια με την ονομασία Δάνεια της Ανεξαρτησίας. Το δάνειο που θεωρητικά θα έσωζε την Ελλάδα ήταν ονομαστικής αξίας 800.000 λιρών στερλινών και την έκδοση του ανέλαβαν οι οίκοι Loughiman, O' Brion και Ellice Co.

Το δάνειο είχε οριστεί στο 59% του ονομαστικού, δηλαδή έμεναν 472.000 λίρες. Απο αυτό παρακρατήθηκαν 80.000 λίρες ως προκαταβολή τόκων δύο ετών αναδρομικά απο 1.1.1824, 16.000 λίρες για χρεολύσια δύο ετών τις λεγόμενες μίζες της εποχής, 3.200 λίρες ως προμήθεια και δαπάνες και 28.900 λίρες δόθηκαν για διακανονισμό που επιβλήθηκε για αγορά πολεμοφοδίων η πραγματική αξία των οποίων ήταν 11.900 λίρες. Τα πολεμοφόδια δεν χρησιμοποιήθηκαν στον αγώνα γιατι τα περισσότερα αποδείχτηκαν άχρηστα. Τα είχαν στείλει μόνο για να λάβουν τις προμήθειες.

Στο δάνειο υπήρχε επιτόκιο 5%, προμήθεια 3%, ασφάλιστρα 1,5% και ως χρόνος αποπληρωμής αποφασίστηκαν τα 36 έτη με αποπληρωμή σε εξαμηνιαίες δόσεις. Για την εξασφάλιση των ομολογιούχων δόθηκαν ως εγγύηση όλα τα δημόσια κτίσματα και έσοδα.

09/02/1824
Όνομαστικό: 800.000 λίρες
Εκδότες: Loughiman, O' Brion και Ellice Co
Εξόφληση: 36 έτη
Εκδόθηκε στο: 59% (472.000 λίρες)
Παρακρατήθηκαν: Τόκοι 2 ετών 80.000λ. Χρεολύσια 2 ετών 16.000λ. Προμήθειες 3.200 λ. Διακανονισμός πολεμοφοδίων 28.900 λ.

Πίνακας 2.2 [Δάνειο του 1824]

Το δάνειο μετά απο αρκετές διαφωνίες συμφωνήθηκε να σταλεί στον Άγγλο έμπορο Βαρφ και στη Ζάκυνθο στον Καίσαρα Λογοθέτη. Για τη διαχείριση του δανείου είχαν δημιουργηθεί δύο επιτροπές μια στην Ελλάδα και μια στο Λονδίνο. Της Ελλάδας αποτελούσαν οι Βύρων, Κουντουριώτης και Γκόρντον (να σημειωθεί πως όλοι τους ήταν Άγγλοι ή αγγλόφιλοι) και του Λονδίνου οι Λόγκμαν, Έλλις και Χιούμ (οι τραπεζίτες του δανείου). Επειδή οι επιτροπές φοβόταν πως το δάνειο δεν θα διατεθεί για το λόγο που είχε συναφθεί αποφάσισαν τα χρήματα να δίνονται στην κυβέρνηση μετά τη συναίνεση του Βύρωνα, του Κουντουριώτη και του συνταγματάρχη Στάνχωπ.

Οι δόσεις ήταν:

1η δόση στις 12/4/1824 με 40.000 λίρες

2η δόση στις 2/6/1824 με 40.000 λίρες

3η δόση στις 16/9/1824 με 50.000 λίρες

4η δόση στις 8/10/1824 με 50.000 λίρες

5η δόση στις 10/12/1824 με 50.000 λίρες

6η δόση στις 24/1/1825 με 50.000 λίρες

Στις 7 Απριλίου 1824 πεθαίνει ο Βύρων και καθυστερεί η παραλαβή του δανείου απο το οποίο 6.800 λίρες παρέμειναν στο Λονδίνο.

Οι επιτροπές δεν κατάφεραν να αποτρέψουν την κακοδιαχείριση του δανείου. Πριν φτάσουν τα χρήματα είχε ξεσπάσει ο εμφύλιος μεταξύ στρατιωτικών και πολιτικών. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τα χρήματα να σπαταληθούν στις πελατειακές σχέσεις της κυβέρνησης με σκοπό να μείνει στην εξουσία. Δηλαδή ανάλογα με τη σχέση των αξιωματικών με την κυβέρνηση αμοίβονταν ανάλογα (μπορεί να είχαν 3.000 άνδρες και να αμοίβονταν σαν να είχαν 12.000). Επίσης φορούσαν εκθαμβωτικές στολές ραμμένες στα Γιάννενα οι οποίες κόστιζαν 300 λίρες και εξοφλούνταν και αυτές απο το δάνειο.

Επιπλέον, ο Ορλάνδος κράτησε χωρίς στοιχεία 5.900 λίρες που υποστήριζε ότι χρωστούσε το κράτος στη γυναίκα του, ο Κουντουριώτης πήρε 4.400 λίρες και ο γενικός γραμματέας της Αγγλίας 11.000 λίρες προμήθεια.

Τα χρήματα τελείωσαν και η κυβέρνηση έπρεπε άμεσα να αναζητήσει νέο δάνειο για να καλύψει τις τεράστιες ανάγκες της.

2.1.3 Δάνειο του 1825

Η κυβέρνηση μετα την είσπραξη της πρώτης δόσης του δανείου αποφασίζει στις 31 Ιουλίου 1824 τη σύναψη δεύτερου δανείου. Τη διαπραγμάτευση αναλαμβάνουν ακόμη μια φορά ο Ορλάνδος, Λουριώτης και Ζαΐμης. Στις 12 Φεβρουαρίου του 1825 η κυβέρνηση ανακαλεί το Ζαΐμη γιατί αποκαλύπτεται η σχέση συγγενών του με την αντίπαλη παράταξη και τη θέση του πήρε ο Γεώργιος Σπανιολάκης.

Στις 7 Φεβρουαρίου του 1825 θα συνομολογηθεί το δεύτερο δάνειο της ανεξαρτησίας

επίσης ομολογιακό στο Λονδίνο με ονομαστικό κεφάλαιο 2.000.000 λιρών. Το παραχωρούμενο δάνειο δόθηκε απο τους αδελφούς Ρικάρδο, Ellice, Burdett και είχε οριστεί στο 55% της ονομαστικής του αξίας δηλαδή 1.100.000 λίρες. Διαιρέθηκε σε 200.000 ομολογίες των 100 λιρών η μία και διαπραγματεύτηκαν στο χρηματιστήριο του Λονδίνου. Οι ομολογιούχοι θα είχαν περίπου διπλάσιο κέρδος.

Η συμφωνία προέβλεπε επιτόκιο 5% και χρεολύσιο 1%, ενώ παρακρατήθηκαν όπως και στο πρώτο δάνειο τόκοι δύο ετών ύψους 220.000 λιρών στερλινών, χρεολύσια ενός έτους 20.000 λ.σ., προμήθεια τόκων 4.000 λ.σ., και μεσιτικά και διάφορα έξοδα 64.000 λ.σ. Συνολικά ξοδεύτηκαν 284.000 λ.σ. Επιπλέον θα έπρεπε να δοθούν 212.200 λίρες για εξαγορά ομολογιών, για άχρηστα όπως αποδείχθηκε εκ των υστέρων πλοία και πολεμικό υλικό 392.600 λίρες και για τις δαπάνες των πληρεξουσίων 28.880 λ.σ. Ένα βασικό σημείο της συμφωνίας ήταν ότι η κυβέρνηση δεν θα μπορούσε να συνάψει άλλα εξωτερικά δάνεια μέσα στο έτος.

07/02/1825
Ονομαστικό: 2.000.000 λίρες
Εκδότες: Ricardo, Burdett και Ellice Co
Εκδόθηκε στο: 55% (1.100.000 λ.)
Παρακρατήθηκαν: Τόκοι 2 ετών 220.000 λ. Χρεολύσια ενός έτους 20.000 λ. Προμήθειες 64.000 λ. Εξαγορά ομολογιών 212.200 λ.

Πίνακας 2.3 [Δάνειο του 1825]

Στο Λονδίνο υπήρχαν επίσης εκτός του δανείου 18.100 λίρες απο το πρώτο δάνειο, 2.200 λίρες απο εράνους των ελλήνων και 30.500 λίρες απο τους τόκους εξαγορασθέντων ομολογιών των δύο δανείων που είχαν αναγκάσει την κυβέρνηση να αγοράσει με στόχο να αυξηθεί η τιμή τους. Συνολικά είχαν 1.150.800 λίρες.

Τα χρήματα που ζήτησαν οι έλληνες τα διαχειρίστηκαν οι άγγλοι τραπεζίτες κυρίως οι Ρικάρδοι, Ellice, Hubhouse και Burdett με αποτελέσματα που θα αναλύσουμε παρακάτω.

Συγκεκριμένα αποφάσισαν να δώσουν για:

- αγορά ομολογιών 99.020 λ.σ.
- Αγορά κανονιών που ήταν ελλατωματικά ή δεν έφτασαν ποτέ 20.000 λ.σ.
- Κατασκευή κορβέτας 10.000λ.σ.

Την ίδια περίοδο έχοντας παραπλανηθεί η κυβέρνηση απο το κομιτάτο και την τετραρχία διορίζει ναύαρχο όλου του στόλου τον Κόχραν, με αμοιβή 37.000 λίρες. Λαμβάνει επίσης 113.000 λ.σ. για την κατασκευή έξι ατμόπλοιων βάζοντας δικές του μηχανές απο τα οποία έφτασαν το Καρτερία το 1826 σε κακή κατάσταση και με καθυστέρηση 15 μηνών και αυτό γιατί είχε αποφασιστεί η κατασκευή του σε ναυπηγείο που εξυπηρετούσε τα συμφέροντα του εχθρού, η Επιχείρησις το 1827 μετά απο επισκευές και το 1828 ο Ερμής με χαλασμένη μηχανή. Τα άλλα πλοία καταστράφηκαν στον Τάμεση. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός οτι υπήρξε πρόταση για αγορά έτοιμων ατμοκίνητων πλοίων με 11.000 λ.σ αλλά προτιμήθηκε η δαπανηρή λύση της κατασκευής νέων πλοίων.

Επίσης, 155.000 λίρες πληρώθηκαν προκαταβολικά για 2 φρεγάτες σε ναυπηγία των ΗΠΑ απο τις οποίες μόνο η μία η Ελλάς έφτασε μετά απο πληρωμή ποσού 750.000 δολαρίων. Η δεύτερη πουλήθηκε στην αμερικανική κυβέρνηση στη μισή τιμή για να καλυφθούν τα έξοδα της πρώτης. Τα ερωτήματα είναι δύο, αρχικά γιατί επιλέχθηκε η Αμερική στην οποία υπήρχε νόμος που απαγόρευε την πώληση πλοίων σε χώρες που θα τα χρησιμοποιούσαν σε κράτη που είχαν ειρηνικές σχέσεις με την Αμερική και δεύτερον γιατί δεν επιλέχθηκε η λύση μιας πιο σύγχρονης φρεγάτας που κόστιζε μόλις 55.000 λίρες.

Τελικά η κυβέρνηση θα παραλάβει μόλις 175.000 λίρες για το ταμείο της, ποσό πολύ μικρότερο και απο αυτό του πρώτου δανείου. Ακόμη και αυτά τα χρήματα θα σπαταληθούν απο την κυβέρνηση. Δεν υπήρχε το αναγκαίο ποσό ούτε για τη συντήριση του τακτικού στρατού με αποτέλεσμα αυτός να διαλυθεί. Ο λαός βρισκόταν σε άθλια κατάσταση και πουλούσε ότι είχε για να ζήσει.

Γίνεται σαφές πως η επιλογή της διαχείρισης του δανείου απο ξένους αποδείχθηκε καταστροφική. Η χώρα χρεώθηκε χρήματα που δεν έφθασαν ποτέ στα ταμεία της.

Τον Απρίλιο του 1826 η Γ' Εθνοσυνέλευση με συνταγματικό ψήφισμα θα αναγνωρίσει τα 2 εξωτερικά δάνεια.

Τα δάνεια της ανεξαρτησίας δεν αποτέλεσαν τελικά το σωσίβιο που έψαχνε απεγνωσμένα η χώρα. Αντίθετα δημιούργησαν διαμάχες στο εσωτερικό της, δεν βοήθησαν όπως αποδείχθηκε την επανάσταση και ανάγκασαν τη χώρα να εξαρτάται για μεγάλο διάστημα από την Αγγλία.

2.2 Μεταβατική περίοδος 1827-1830

Στις αρχές του 1826 θα δημιουργηθεί επιτροπή για τον έλεγχο των δανείων. Από την εξέταση θα προκύψουν κατηγορίες κατάχρησης για τον Ορλάνδο και το Λουριώτη. Φάνηκε πως τα μέλη της επιτροπής τα ενδιέφερε περισσότερο πως θα γίνουν τα ίδια πλουσιότερα μέσω του δανείου και όχι πως θα σώσουν τη χώρα.

Την ίδια περίοδο η αποπληρωμή των δανείων της ανεξαρτησίας άρχισε να δυσκολεύει την κυβέρνηση. Συγκεκριμένα, τον Απρίλιο όταν ανέλαβε ο Ανδρέας Ζαΐμης στο ταμείο υπήρχαν μόνο 16 γρόσια, ενώ θα έπρεπε να πληρωθούν για τον ετήσιο τόκο 154.000 λίρες. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα το ίδιο έτος να κηρυχθεί παύση πληρωμών των δανείων.

Μελετώντας την κατάσταση μέλη της κυβέρνησης άρχισαν να αμφισβητούν την υποχρέωση της εξόφλησης των δανείων. Αυτές οι υποθέσεις έληξαν στις 26 Ιουλίου του 1829 στη Δ' Εθνοσυνέλευση όπου αναγνωρίστηκαν επίσημα τα δύο δάνεια και άρχισαν οι διαπραγματεύσεις για συμβιβασμό που αφορούσε τη μείωση των αξιώσεων και την επιμήκυνση τους.

Οι διαπραγματεύσεις συνεχίστηκαν και την περίοδο βασιλείας του Όθωνα. Όλο αυτό το διάστημα η χώρα ήταν αποκλεισμένη από τα χρηματιστήρια μέχρι και τον Ιούνιο του 1880 όπου βρέθηκε συμβιβαστική λύση με μείωση των κεφαλαίων των δανείων από 2.800.000 λίρες σε 1.200.000 με επιτόκιο 5% χωρίς να μειωθούν οι απαιτήσεις των τόκων. Τα δάνεια είχαν φθάσει πριν τον συμβιβασμό στα 10.030.000 λίρες.

Επίσης προέβλεπε έκδοση νέων ομολόγων:

- Αντί 100 λιρών παλαιών ερυθρών ομολογιών λίρες 31,12 νέες ομολογίες
- Αντί 100 λιρών παλαιών κυανών λιρών 30,10 νέες ομολογίες
- Αντί 100 λιρών παλαιών τοκομεριδίων λίρες 11,12 νέες ομολογίες

Το δάνειο θα εξοφλούνταν σε 30 χρόνια με ετήσιο χρεολύσιο 15.000 λίρες. Με το άρθρο 16 η κυβέρνηση δεσμεύονταν σε περίπτωση αθέτησης να υποθηκεύσει όλες τις εισπράξεις από το χαρτόσημο αξίας 6.000.000 δρχ. Και τις εισπράξεις του τελωνείου Κεφαλλονιάς αξίας 1.200.000 δρχ.

Το 1827 οι Μεγάλες Δυνάμεις προτείνουν με τη Συνθήκη του Λονδίνου ειρήνευση στην Ελλάδα και παραχώρηση της ανεξαρτησίας της, την οποία θα αρνηθεί ο Μαχμούτ Β'.

Από το 1827 που είχε ψηφιστεί η προσφυγή σε δανεισμό μέχρι το 1830 ο Καποδίστριας αναζητούσε απελπισμένα νέο δάνειο λόγω αδυναμίας εξυπηρέτησης των τόκων των δανείων.

Στις 3 Φεβρουαρίου του 1830 υπογράφεται από τις μεγάλες δυνάμεις τη Γαλλία, τη

Ρωσία και την Αγγλία το πρωτόκολλο του Λονδίνου ή όπως είναι γνωστό πρωτόκολλο ανεξαρτησίας και η χώρα ονομάστηκε Βασίλειον της Ελλάδος. Αποτελεί την πρώτη επίσημη αναγνώριση της Ελλάδας.

Πρώτος κυβερνήτης με απόφαση της συνέλευσης της Τροιζήνας ψηφίσθηκε ο Ιωάννης Καποδίστριας.

2.3 Περίοδος Ιωάννη Καποδίστρια

Ο Καποδίστριας αναλαμβάνει τον Ιανουάριο του 1828 και έρχεται αντιμέτωπος με μια χρεωμένη, γεμάτη υποθήκες και εξαθλιωμένη χώρα. Ήθελε να εφαρμόσει ένα σχέδιο με το οποίο δεν θα έπεβαλε νέους φόρους αλλά ισότιμα μεταξύ των πολιτών.

Στην Ελλάδα δεν υπήρχε ταμείο και δεν πληρώνονταν τα χρεολύσια των δανείων με αποτέλεσμα να αυξάνονται τα χρέη. Ο ίδιος δημιούργησε ταμείο με 50.000 γαλλικά φράγκα με δικά του χρήματα και εισφορές ομογενών.

Όταν η κατάσταση έφτασε στο απροχώρητο από τη μη είσπραξη των φόρων ο Κολοκοτρώνης πρώτος διέταξε το στρατό να εισπράξει τους φόρους των αιγοπροβάτων κυρίως από τους μεσσήνιους οι οποίοι διαμαρτύρονταν για την πληρωμή τους προσπαθώντας να καρπωθούν τους φόρους που έπρεπε να αποδώσουν. Επικρατούσε σε όλη την Ελλάδα φοροδιαφυγή από τους πολίτες.

Ο Καποδίστριας άρχισε τις περικοπές στα περιττά έξοδα από την κυβέρνηση του καταργώντας τα 7 υπουργεία που υπήρχαν και τους 185 αρχιγραμματείς αντικαθιστώντας τους με έναν γενικό γραμματέα για όλη την επικράτεια και μόλις έντεκα υπαλλήλους.

Ένα επιπλέον βήμα ήταν η αντικατάσταση του Βουλευτικού από το Πανελλήνιο το

1828 που αποτελούνταν απο τρία μέρη το ένα οικονομικό, το άλλο Διοίκηση των Εσωτερικών και το τρίτο την οπλισμένη δύναμη ξηράς και θαλάσσης.

Ίδρυσε επίσης το Εθνικό Νομισματοκοπείο και το 1829 αντικατέστησε το γρόσι με το φοίνικα ως εθνικό νόμισμα της χώρας. Δημιούργησε έξι υπουργεία για να έχει μια ολοκληρωμένη εικόνα το πρώτο των εσωτερικών, δεύτερο εξωτερικών και εμπορικού ναυτικού, τρίτο το οικονομίας και εμπορίου, τέταρτο αυτό της Δικαιοσύνης, πέμπτο Παιδείας και εκκλησιαστικών πραγμάτων και τελευταίο το Στρατιωτικών και πολεμικού ναυτικού φροντιστηρίου.

Την ίδια περίοδο ιδρύει την Εθνική Χρηματιστική Τράπεζα για να μειώσει την τοκογλυφία που άνθιζε. Επιπλέον, έδωσε μεγάλη σημασία στην ανάπτυξη του εμπορίου και της ναυτιλίας χορηγώντας δάνεια για αγορές πλοίων και δημιουργώντας ναυπηγεία. Προσπάθησε να εκσυγχρονίσει και τη γεωργία η οποία αποτελούσε μεγάλο μέρος των εσόδων αλλά δεν τα κατάφερε λόγω έλλειψης χρημάτων, παρά τη βοήθεια των 608.150 φράγκων που έλαβε απο ομογενείς και φιλέλληνες.

Λόγω της συνεχόμενης αύξησης των δαπανών για το στρατό, την παιδεία, τα έργα και τους πρόσφυγες, ο κυβερνήτης απευθύνθηκε στις μεγάλες δυνάμεις για τη χορήγηση δανείου 60.000.000 φράγκων.

Οι δυνάμεις δεν θεωρούσαν πως ο Καποδίστριας ήταν με το μέρος τους και δεν υποστήριζε τα συμφέροντά τους αλλά για να μην χάσουν την εξουσία που είχαν στην Ελλάδα του πρόσφεραν μικρά ποσά ανα διαστήματα απλά για να καλύπτει τους μισθούς των υπαλλήλων του.

Η στάση που τηρούσε απο την αρχή οδήγησε μεγάλο μέρος του λαού κυρίως αυτούς που είχαν πλούτο και εξουσία στα χέρια τους να δυσαρεστηθούν με την πολιτική που ακολουθούσε καθώς ήταν αντίθετη στα συμφέροντά τους. Τελικά, δολοφονήθηκε στις 9

Οκτωβρίου 1831 απο το Μαυρομιχάλη.

2.4 Βασιλεία Όθωνα

Στο συνέδριο του Λονδίνου το Φεβρουάριο του 1830 αποφασίστηκε να χορηγηθεί ένα δάνειο στο πρίγκιπα Λεοπόλδο με σκοπό την κάλυψη εξόδων του στρατού. Η πρόταση εγκρίθηκε και απο το Συνέδριο του Λονδίνου. Ο Λεοπόλδος ζήτησε να αλλάξει ο όρος του δανείου και να γίνει για τις γενικότερες ανάγκες του κράτους όχι μόνο του στρατού.

Τελικά ο Λεοπόλδος παραιτείται και στο θρόνο ανεβαίνει ο 17χρονος πρίγκιπας Όθωνας στις 7 Μαΐου του 1832. Ο Όθωνας θα ήταν τελικά αυτός που θα λάμβανε το δάνειο που αναζητούσε ο Καποδίστριας και διαπραγματεύτηκε ο Λεοπόλδος.

Η Βαυαρία ζητούσε με την έλευση του Όθωνα:

- Επέκταση των συνόρων
- Δημιουργία αντιβασιλείας μέχρι την ενηλικίωση του Όθωνα
- Δάνειο μέχρι 60 εκατομμύρια φράγκα
- Δημιουργία βαυαρικού στρατού 3.500 στρατιωτών

Η αντιβασιλεία αποτελούνταν απο τους Άρμανσπεργκ, Μάουρερ και Έιντεκ. Ήρθαν στη χώρα με σκοπό να αποστρατικοποιήσουν τους πολιτικούς και να διαχωρίσουν τα κόμματα απο την εξουσία.

Με το άρθρο 12 της συμφωνίας στις 7.5.1832 προβλέπεται η παροχή δανείου 60 εκ. φρ. Με τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

Οι μεγάλες δυνάμεις εγγυώνται η κάθε μία απο 20 εκ. φρ.

Το δάνειο θα δοθεί σε τρεις ισόποσες δόσεις των 20 εκ. φρ.

Αν δημιουργούνταν ανάγκη αποζημίωσης της Πύλης θα καλύπτονταν απο το δάνειο

Για την πληρωμή των τοκοχρεολυσίων ήταν υπεύθυνη η Ελλάδα, η οποία θα έπρεπε να πληρώνει απο έσοδα της την συγκεκριμένη υποχρέωση. Τα έσοδα της μπορούσε να τα χρησιμοποιήσει για άλλους σκοπούς μόνον αφού είχε εξοφλήσει την παραπάνω υποχρέωση.

Η τελευταία υποχρέωση δύσκολα θα μπορούσε να εφαρμοστεί απο την Ελλάδα που είχε στα ταμεία της μόλις 183,82 δρχ. Για αυτό το λόγο οι δυνάμεις έστειλαν μια επιτροπή η οποία θα εξασφάλιζε την πληρωμή.

Στις 8 Φεβρουαρίου του 1833 η αντιβασιλεία αποφασίζει την αντικατάσταση του φοίνικα με τη δραχμή. Μέχρι εκείνη τη στιγμή στη χώρα κυκλοφορούσαν πολλά διαφορετικά νομίσματα.

Το δάνειο θα υπογραφεί στις 7 Μαΐου 1833 στο Παρίσι με τον οίκο Ρότσχιλντ.

Ονομαστικό κεφάλαιο: 60.000.000 φρ ή 67.008.000 δρχ

Τιμή έκδοσης ορίστηκε: 94%

Επιτόκιο 5%

Χρεολύσιο: 1%

Προμήθεια: 2%

Αποπληρωμή : 36 έτη με εξαμηνιαίες δόσεις

Με το άρθρο 10 προβλέπονταν σε περίπτωση αιτήματος παροχής προκαταβολής θα υπήρχε προεξόφληση 5%. Η αντιβασιλεία θα ζητήσει να λάβει προκαταβολικά τις 2 πρώτες δόσεις. Στην αρχή η Αγγλία και η Γαλλία έχουν αντιρρήσεις αλλά τελικά στις 1/7/1833 καταβάλλονται 32 εκ. φρ. Για αυτή την επιλογή η Ελλάδα χρεώθηκε επιπλέον για τόκους 945.957 δρχ.

Επιλέον με την υπογραφή της σύμβασης Κάλεντερ – Κιόσκ του 1832 για την διεύρυνση των συνόρων με την προσθήκη της Φθιώτιδας θα έπρεπε να αποζημιωθεί η Πύλη με 11 εκ. Φρ ή 12.284.800 δρχ. Την Φθιώτιδα την είχε απελευθερώσει ήδη ο στρατός παρόλα αυτά ζητούσαν απο τη χώρα χρήματα. Τα χρήματα αυτά θα τα κατέβαλε η τράπεζα Rothschild η οποία τελικά κατέβαλε 12.531.164 δρχ.

Ο βαυαρικός στρατός ξόδεψε τον χρόνο μεταξύ 1832 και 1833, 4.748.050 δρχ. Ο Λιακόπουλος ισχυρίζεται ότι έφτασαν τις 14.424.369 δρχ, ενώ κ'αποιοι άλλοι υπολογίζουν τα έξοδα στρατευμάτων σε 4.624.133,23 δρχ και έξοδα στρατολόγησης 2.796.424,23 δρχ. Κανένα στοιχείο δεν μπορεί να δώσει τον ακριβή αριθμό καθώς τα έξοδα τους δεν καταγράφονταν.

Τον Ιανουάριο του 1835 η χώρα περίμενε την καταβολή των δόσεων και δυσκολευόταν να καλύψει τα έξοδα της. Τα έσοδα στο τέλος της χρονιάς ήταν 1.810.831 δρχ και έπρεπε να καλύψει το 1836 2.707.123 δρχ. Απευθύνθηκε στο Λουδοβίκο της Βαυαρίας (του πατέρα του Όθωνα) για τη χορήγηση δανείου 4.658.186 δρχ με τόκο 4% και αποπληρωμή απο την τρίτη δόση του δανείου.. Ο Λουδοβίκος προσφέρει άλλα 2 δάνεια του ενός εκατομμυρίου φράγκων το καθένα.

Το πρώτο το Μάρτιο του 1836 και το δεύτερο ενός εκατομμυρίου φιορινιών το Δεκέμβριο του ίδιου έτους. Το Μάρτιο του 1838 υπογράφηκε σύμβαση με την υποχρέωση αποπληρωμής μέσα στο χρόνο του πρώτου δανείου και καταβολή πεντακοσίων χιλιάδων φράγκων το 1839 για τα δύο άλλα και παράλληλα απο ένα εκατομμύριο για τα επόμενα χρόνια μέχρι την αποπληρωμή τους.

Το 1859 θα ζητήσει την εξόφληση όλων του υπολοίπου ποσού περίπου 5.600.000 φρ. Και μετά απο διακανονισμό η χώρα καταβάλει το 1880 2.600.000 φρ.

Το Μάιο του 1835 η Ελλάδα κάνει αίτημα για καταβολή της τρίτης δόσης. Η Γαλλία για να αποδεσμεύσει το δικό της ποσό ζητά την αποπομπή των βαυαρών απο κύριες στρατιωτικές και πολιτικές θέσεις και την καλύτερη οργάνωση της οικονομίας. Η Αγγλία δεν προβάλλει καμία αντίρρηση ενώ η Ρωσία ζητά να μην δοθεί η δόση αλλά να καλύψει τα τοκοχρεολύσια των άλλων δόσεων. Επίσης, ζητά να παραμείνουν οι γαίες υποθήκη για το δάνειο για 36 χρόνια και οι πρόσοδοι να εξυπηρετούν πρώτα το δάνειο.

Η δόση θα καταβληθεί τμηματικά μεταξύ 1837 και 1842. Για ονομαστικό κεφάλαιο 22.336.000 δρχ εκδόθηκαν 19.531 ομολογίες. Τελικά κυκλοφόρησαν 16.835 γιατί η Γαλλία δεν έδωσε στην κυκλοφορία 2.538 ομολογίες.

Η δόση χρησιμοποιήθηκε για την αποπληρωμή των άλλων δόσεων, το δάνειο Ρότσχιλντ, το βαυαρικό δάνειο και τις προκαταβολές της Γαλλίας συνολικού ποσού 71.647.844,55 δρχ.

Η χρήση του δανείου (σε δρχ.)

ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ 63.924.559,87 δρχ	
Διαφορά 6% μεταξύ ονομ. τιμής Και έκδοσης	3.835.473,60
Τόκοι προεξόφλησης	1.186.288
Προμήθειες Έιχταλ(μεσιτεία,έξοδα)	1.964.251,73
Έξοδα κατασκευής	40.807,87
Τόκοι Ιουλίου Αυγούστου 1833	372.266,66
Συνολικοί τόκοι	26.896.174,81
Χρεολύσια	5.379.234,90
Έναντι προκαταβολών των ΜΔ στον Καποδίστρια	2.238.559,15
Αποζημίωση Πύλης	12.531.164,54
Πιστωτές του βασιλείου	2.238.559

Πίνακας 2.4 [Χρήση δανείου Όθωνα]

Το 1842 ο προϋπολογισμός κλείνει με έλλειμμα 3.000.000 δρχ Τον Ιανουάριο του 1843 η χώρα αδυνατεί να πληρώσει τα τοκοχρεολύσια του Μαρτίου και δηλώνει αδυναμία πληρωμής - πτώχευση. Η χώρα οδηγήθηκε εκεί απλά γιατί τα δάνεια δεν δόθηκαν σε υποδομές και ανάπτυξη αλλά σε σπατάλες της αντιβασιλείας και του βαυαρικού στρατού. Ο Όθωνας αναγκάζεται να επιβάλλει μέτρα λιτότητας σε μια προσπάθεια να μειώσει τις δαπάνες κατά 3.742.000 δρχ. Τα μέτρα δεν έχουν αποτέλεσμα και ο Όθωνας ψάχνει νέο δάνειο.

Ένα χρόνο αργότερα έγινε μια προσπάθεια στη Βουλή αμφισβήτησης της εγκυρότητας του βαυαρικού δανείου, με την αιτιολογία ότι δεν είχε δημοσιευτεί σε Φ.Ε.Κ. Μόλις το πληροφορήθηκε ο καγκελάριος Μπίσμαρκ απαίτησε την αναγνώριση και εξόφληση ολόκληρου του δανείου. Μετά απο διαπραγματεύσεις συμφωνήθηκε η καταβολή στον πρίγκιπα Φερδινάνδο της Βαυαρίας 2.600.000 φράγκων. Έτσι αποπληρώθηκαν και τα βαυαρικά δάνεια.

Το 1847 η χώρα καταφέρνει να συνάψει δάνειο με τον τραπεζίτη Εϋνάρδο ύψους 500.000 φράγκων. Το δάνειο δεν φτάνει ποτέ στην Ελλάδα. Το πήραν οι Άγγλοι. Στις 17 Δεκεμβρίου ο υπουργός οικονομικών Κορφιοτάκης ανακοινώνει στο Βουλή την αδυναμία

αποπληρωμής των δανείων.

Το κράτος αδυνατεί να πληρώσει τους δανειστές με αποτέλεσμα το 1853 να αποβιβαστούν στο λιμάνι του Πειραιά Άγγλοι και Γάλλοι στρατιώτες με απαίτηση την αποπληρωμή των καθυστερούμενων τοκοχρεολυτικών δόσεων. Η πράξη ήταν νόμιμη καθώς προβλέπονταν από τη σύμβαση του 1832 στρατιωτικά μέτρα για τη διασφάλιση των υποχρεώσεων τους.

Οι μεγάλες δυνάμεις θορυβημένες από την κατάσταση που επικρατούσε στην Ελλάδα και τη στάση υπέρ της Ρωσίας στον Κριμαϊκό Πόλεμο, δημιουργούν το 1857 τριμελή επιτροπή η οποία θα εξέταζε την οικονομική κατάσταση της χώρας. Επέβαλαν ένα είδος οικονομικού ελέγχου με σκοπό να εξασφαλίσουν τα χρήματά τους. Μέχρι να δώσουν πόρισμα είχαν τον έλεγχο της οικονομίας της χώρας.

Δύο χρόνια αργότερα το πόρισμα της επιτροπής προβλέπει την καταβολή ετήσιου τοκοχρεολυσίου ύψους 900.000 φρ το οποίο θα επαναπροσδιοριζόταν κάθε πέντε χρόνια. Η Ελλάδα εκείνη την περίοδο χρωστούσε 110.556.805 δρχ. Το 1861 η χώρα θα καταβάλει την πρώτη και μοναδική δόση επί Όθωνα, μετά σταμάτησε τις πληρωμές για 3 χρόνια μέχρι το 1863.

Το κράτος παρά τα τόσα δάνεια παρέμενε χωρίς βασικές υποδομές, όπως δρόμους, και βιομηχανία ενώ ο πλούτος της Ελλάδας, η γεωργία, δεν αναπτυσσόταν.

Την περίοδο 1844 με 1860 δεν υπήρξε μεγάλος δανεισμός και συνεπώς δεν αυξήθηκαν τα ελλείμματα και αυτό γιατί η χώρα δεν είχε την δυνατότητα δανεισμού και από το εσωτερικό και από το εξωτερικό λόγω χρεοκοπίας. Αντίθετα τα επόμενα χρόνια τα ελλείμματα θα εκτοξευτούν στις 60.000.000 δρχ.

Η κυβέρνηση για να αυξήσει τα έσοδα της πουλάει 1.000 μετοχές της Εθνικής Τράπεζας που κόστιζαν 40.000 δρχ η μία προς 2.000 δρχ. Επίσης, είσπραξε 13 εκ δρχ απο την πώληση κτιρίων, αμπελιών και ελαιώνων για 2.500.000 δρχ.

Επιπλέον, εκδίδεται σε δημόσια εγγραφή ομολογιακό δάνειο ύψους 6.000.000 δρχ, με την Εθνική να συμμετέχει με 500.000 δρχ. Ένα χρόνο αργότερα θα συνάψει ακόμη ένα δάνειο 1.000.000 δρχ

Τα έσοδα δεν ήταν αρκετά και τον Ιανουάριο του 1864 ζητάει:

1. Παράταση της συμφωνίας 1859 για πέντε χρόνια με πληρωμή 900.000 φρ.
2. Την αναστολή τοκοχρεολυσίων για το διάστημα 1861-1863
3. Να μπορέσει να δώσει μέρος των προσόδων της για τα δάνεια ανεξαρτησίας.

Οι Μεγάλες δυνάμεις δεν δέχτηκαν το τρίτο αίτημα καθώς δεν ήθελαν να χάσουν την εξασφάλιση της πληρωμής των χρημάτων τους.

Το 1866 η Ελλάδα προτείνει σχέδιο διακανονισμού των δανείων της ανεξαρτησίας. Το χρέος μαζί με τους τόκους έφτασε τις 7.446.150 λ.σ. Μετά απο διαπραγματεύσεις το Σεπτέμβριο του 1878 η Ελλάδα αναγνωρίζει οφειλόμενο κεφάλαιο 1.200.000 λ.σ., επιτόκιο 5%, και εξόφληση σε 33 χρόνια. Τελικά οι ομολογιούχοι θα εξοφληθούν το Δεκέμβριο του 1889.

Το 1867 για τις αυξανόμενες ανάγκες του στρατού ξηράς και του ναυτικού συνάπτεται δάνειο 28 εκ. Δρχ.

Στις 30 Δεκεμβρίου 1868 μετά απο διαφωνίες της Εθνικής Τράπεζας με την κυβέρνηση

εκδίδεται δάνειο 21 εκ δρχ με την Εθνική τράπεζα να προσφέρει 14 εκ. Δρχ και την Ιονική να συμμετέχει με τα υπόλοιπα 7 εκ δρχ

Το κράτος χρειαζόταν συνεχώς χρήματα για να καλύπτει τις ανάγκες και τις οφειλές του. Γι' αυτό το λόγο παίρνει αλλο ένα δάνειο το 1874 ύψους 26 εκ δρχ για ακόμη μια φορά απο την Εθνική τράπεζα.

Παρά τα δάνεια το χρέος το 1877 φτάνει τα 186 εκ δρχ. Το ίδιο έτος η κυβέρνηση συνάπτει ένα ακόμη δάνειο με τις τράπεζες Εθνική και Ιονική, 14 εκ δρχ και 6 εκ αντίστοιχα. Το ποσό θα αυξηθεί 7 εκ δρχ πέντε μήνες αργότερα.

Τον Ιανουάριο του 1873 η Ελλάδα μπορεί πλέον να δανειστεί ξανά απο αγορές του εξωτερικού. Το χρέος συνεχίζει να αυξάνεται φτάνοντας το 1879 τα 662,6 εκ δρχ. Η χώρα μένει στάσιμη χωρίς σημάδια ανάπτυξης και με ένα συνεχώς αυξανόμενο χρέος το οποίο δεν μπορεί να διαχειριστεί.

Στις 2 Απριλίου του 1879 υπογράφει δάνειο με την προεξοφλητική τράπεζα του Παρισιού ύψους 60 εκ φράγκων. Για την έκδοση του δανείου απαιτούνται εγγυήσεις γι'αυτό δίνονται οι εισπράξεις του χαρτοσήμου.

Δεκέμβριο του επόμενου έτους η χώρα συνάπτει δάνειο 62 εκ δρχ και επιτόκιο 6% με την Εθνική τράπεζα. Τον επόμενο χρόνο η κυβέρνηση υπογράφει δάνειο 120 εκ φρ με την τράπεζα Κωνσταντινουπόλεως και την Εθνική, και δεύτερο δάνειο 20 εκ επίσης απο την Εθνική.

Η περίοδος του Όθωνα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μια περίοδος με τεράστιες σπατάλες απο την αντιβασιλεία και το βαυαρικό στρατό. Οι σπατάλες γινόταν με χρήματα που δανείζονταν και θα έπρεπε να εξοφλήσει η χώρα, χωρίς η ίδια να έχει κανένα όφελος

απο αυτά.

2.5 Πρωθυπουργία Χαρίλαου Τρικούπη

Ο Χ. Τρικούπης αναλαμβάνει τη χώρα στις 27 Απριλίου του 1875 έχοντας στο μυαλό του ένα σχέδιο για την αναδιάρθρωση και τον εκσυγχρονισμό της. Στο πλευρό του έχει μεγαλογαιοκτήμονες και τραπεζίτες.

Πίστευε στο αγγλικό μοντέλο εκσυγχρονισμού το οποίο θα πετύχαινε με τη χρήση εξωτερικών δανειακών κεφαλαίων, την αποπελατοποίηση του κράτος και την αύξηση των εσόδων με μεγαλύτερη φορολόγηση των χαμηλότερων εισοδημάτων.

Στο ταμείο του κράτους υπήρχαν 21.758.400 φρ τα οποία είχαν προέλθει από δάνειο 120 εκ φρ ένα χρόνο νωρίτερα. Για να υλοποιήσει τα σχέδια ανάπτυξης στη χώρα επιβάλλει έμμεσους φόρους με σκοπό να αυξήσει τα έσοδα.

Το 1876 ιδρύεται η Γενική Πιστωτική Τράπεζα με αρχικό κεφάλαιο 14.000.000 δρχ, και το Χρηματιστήριο Αθηνών, ενώ το 1873 είχε ιδρυθεί και η Τράπεζα Βιομηχανικής Πίστεως με αρχικό κεφάλαιο 25.000.000 δρχ. Το χρηματοπιστωτικό σύστημα της χώρας αρχίζει να μεγαλώνει.

Το 1877 το δημόσιο χρέος ήταν στις 186.000.000 δρχ, Με τα μεγάλα έργα και το δανεισμό του Τρικούπη για την υλοποίηση τους, εκτοξεύθηκε το 1879 στα 662.600.000 δρχ και το 1889 στις 698.000.000 δρχ.

Το Σεπτέμβριο του 1878 ο Κουμουνδούρος θα σταματήσει τον δανειακό αποκλεισμό της χώρας μετά από διαπραγματεύσεις με τους ομολογιούχους των δανείων 1824-25. Με βάση τη σύμβαση το χρέος μετατρέπονταν σε νέο δάνειο 30.000.000 φρ με ετήσια

καταβολή 1.875.000 φρ. Μέχρι εκείνη τη στιγμή είχαν καταβληθεί για τα δάνεια 1824-25 και το δάνειο του 1832 συνολικά 57.378.808 φρ.

Το 1880 αρχίζει η ανάπτυξη της τοπικής βιομηχανίας απο τον Τρικούπη, κυρίως αλευρόμυλοι και νηματουργεία η οποία θα σταματήσει λόγω έλλειψης κεφαλαίων. Τέσσερα χρόνια αργότερα το 1883 θα επιβάλλει νέους φόρους στα οινοπνεύματα, το κρασί, τον καπνό, τα τσιγαρόχαρτα και το ζύθο. Ενώ το 1884 εισήγαγε το μονοπώλιο στο πετρέλαιο, τα σπύρτα και τα παιγνιόχαρτα.

Παρόλα τα νέα μέτρα που επιβλήθηκαν, κυρίως οι δυσβάστακτοι νέοι φόροι δεν απέδωσαν τα αναμενόμενα. Τότε χρησιμοποιήθηκε η “δημιουργική λογιστική” με την οποία στον προϋπολογισμό εμφανίζονταν τα υπο εισπραξη έσοδα και όχι τα πραγματικά, ενώ παράλληλα εμφανίζονταν λιγότερες δαπάνες.

Στις 19 Απριλίου του 1885 αναλαμβάνει ο Δηλιγιάννης, αντίπαλος του Τρικούπη και γαλλόφιλος. Δεν απολάμβανε την εύνοια του βασιλιά και μέχρι το 1898 δεν κατάφερε να συνάψει εξωτερικό δάνειο. Σε αντίθεση με τον Τρικούπη ήταν υπέρ της μείωσης των δαπανών και όχι της αύξησης της φορολογίας.

Το Σεπτέμβριο του 1885 θέτει σε εφαρμογή την αναγκαστική κυκλοφορία (δεν καλύπτεται από αποθεματικό άλλων υλικών (π.χ. χρυσός) και επομένως στερείται κάποιας εσωτερικής αξίας έστω και έμμεσα. Wikipedia).

Την περίοδο απο το 1871 μέχρι το 1892 τα δάνεια συνάπτονται το ένα μετά το άλλο για να καλύπτουν τα ελλείμματα των προηγούμενων δανείων. Επιπλέον, λόγω του πελατειακού κράτους που είχε δημιουργήσει ο Τρικούπης, οι έχοντες τον πλούτο δεν κατέβαλαν τους φόρους τους. Συγκεκριμένα, απο το 1871 έως το 1881 τα χρήματα που εισπράχθηκαν ήταν 619.075.901 ενώ τα καθυστερούμενα ήταν 35.640.759.

Παρακάτω παρουσιάζονται συνοπτικά τα εξωτερικά δάνεια της περιόδου 1879-1898:

Ετος	Ονομαστικό (σε χρυσά φράγκα)	Τιμή έκδοσης %	Πραγματικό	Επιτόκιο	Έναρξη πληρωμής	Έτη εξόφλησης
1879	60.000.000	73,0	44.000.000	8,18%	14/4/1879	40 έτη / 1919
1881	120.000.000	74,6	89.500.000	6,70%	11/1/1881	40 έτη / 1921
1884	100.000.000	69,8	69.786.000	7,15%	4/1/1884	37,5 έτη / 1921
1887	135.000.000	67,4	90.900.000	5,95%	22/6/1887	75 έτη / 1962
1889	30.000.000	68,1	20.436.000	5,87%	14/2/1889	
1889	125.000.000	72,7	91.000.000	5,50%	18/5/1889	
1891	60.000.000	45 εκ με 89 15 εκ με 86	53.000.000	5,66%	12/6/1980	99 έτη / 1989
1892	100.000.000		-	5,00%		54 έτη / 1947
1893	9.739.000	65,0		8,80%	24/6/1893	
1898	150.592.000	Υπερ το άρτιο	152.265.199	2,50%	4/5/1898	60 έτη / 1969

Πίνακας 2.5[Εξωτερικά δάνεια της περιόδου 1879-1898]

Εκδότης του δανείου 1879 ήταν η Comptoir national d'escompte de Paris. Ως εγγυήσεις για τα δάνειο δόθηκαν οι πρόσοδοι του χαρτοσήμου. Υπογράφηκε απο την κυβέρνηση Κουμουνδούρου και κάλυψε τα ελλείμματα του 1879 και την επιστράτευση του 1880. Εξοφλήθηκε το 1889 απο το δάνειο των 125 εκ. φρ του ίδιου έτους.

Το δάνειο του 1881 υπογράφηκε με τους οίκους Comptoir national d'escompte de Paris, CJ Hambro and Son και την Τράπεζα Κωνσταντινουπόλεως. Οι παραπάνω εκδότες έλαβαν προμήθεια 1% και επιτόκιο προεξόφλησης 7% για 40 εκ φρ που ζητήθηκαν ως προκαταβολή. Επίσης, η έκδοση των τραπεζογραμματίων κόστισε 6 εκ φρ. Ως εγγύηση δόθηκαν ο φόρος κατανάλωσης του καπνού, τα ταχυδρομικά τέλη και οι δασμοί που δεν ήταν υποθηκευμένες ήδη σε άλλα δάνεια, απο τα τελωνεία Πατρών, Αθηνών, Πειραιά και Ζακύνθου. Και αυτό το δάνειο υπογράφηκε απο τον Κουμουνδούρο και χρησιμοποιήθηκε για τις ανάγκες του στρατού στη διεκδίκηση της Άρτας και της Θεσσαλίας. Η εξυπηρέτηση του σταμάτησε το 1932 και ρυθμίστηκε το 1965.

Το 1884 το δάνειο των 100 εκ φρ εκδόθηκε με τη συνεργασία γαλλικών τραπεζών και των τραπεζών Ηπειροθεσσαλίας και Κωνσταντινουπόλεως. Το δάνειο σύναψε η κυβέρνηση του Χ. Τρικούπη με δυσβάσταχτους όρους. Ως υποθήκη θα καταβάλλονταν όσες πρόσοδοι δεν ήταν ήδη υποθηκευμένες σε προηγούμενα δάνεια απο τα τελωνεία Σύρου, Κατάκωλου, Αθηνών, Πάτρας, Πειραιά, Ζακύνθου, Καλαμάτας, Κεφαλονιάς, Κέρκυρας και όλες οι πρόσοδοι του Βόλου, Τυρνάβου και Αράχθου. Επιπλέον, τα τέλη χαρτοσήμου, οι εισπράξεις απο την κατανάλωση καπνού και οι αποδόσεις των γαιών. Το δάνειο χρησιμοποιήθηκε για την άρση της αναγκαστικής κυκλοφορίας που είχε επιβάλει στις 31 Δεκεμβρίου του 1884 ο Δηλιγιάννης. Τέλη του 1969 απέμεναν 57.500.000 εκ φρ.

Ένα χρόνο αργότερα θα επανέλθει στην εξουσία ο Δηλιγιάννης ο οποίος θα εφαρμόσει νέα μέτρα λιτότητας μειώνοντας τις δαπάνες του προϋπολογισμού κατά 5,5%. Επίσης, θα επαναφέρει την αναγκαστική κυκλοφορία. Την ίδια χρονιά αρχίζει και η διαρκής υποτίμηση της δραχμής.

Το δάνειο του Ιουνίου 1887 ή δάνειο μονοπωλίων όπως ονομάστηκε εκδόθηκε απο την Comptoir national d'escompte de Paris. Η κυβέρνηση Τρικούπη παρείχε ως εγγύηση τις εισπράξεις απο τα μονοπώλια άλατος, πετρελαίου, παιγνιοχάρτων, σιγαρόχαρτου, σμύριδας Νάξου και πυρειών. Για την είσπραξη δημιουργήθηκε η Societe de regie des monopoles. Χρησιμοποιήθηκε για να καλύψει τα έντοκα γραμμάτια του 1886, το υπολοιπόμενο ποσό των 25 εκ φρ του δανείου 1867 και 4 εκ φρ του δανείου του 1870. επίσης δόθηκαν 26 εκ φρ για την κατασκευή τριών θωρηκτών και τα υπόλοιπα κάλυψαν ελλείμματα των προηγούμενων 2 ετών και εξόφλησαν τα δάνεια του 1863 και 1870.

Τα δύο δάνεια του 1889 συνάφθηκαν επι κυβερνήσεως Τρικούπη. Το πρώτο τον Μάρτιο με 30 εκ φρ με τον Hambro and Son και το δεύτερο το Μάιο ποσού 125 εκ φρ με τους A. Gibbs and sons, S Bleichroder, και την τράπεζα Κωνσταντινουπόλεως. Χρησιμοποιήθηκαν και τα δύο για αποσβέσεις παλαιότερων δανείων και ελλειμμάτων.

Το 1890 συνάπτεται το δάνειο των σιδηροδρόμων με τους CJ Hambro and son,

Nationale bank fur Deutschland και γενική πιστωτική. Το δάνειο δόθηκε στον Τρικούπη με εγγύηση τα έσοδα της γραμμής Πειραιά – Λάρισα. Το δάνειο δεν θα χρησιμοποιηθεί για τους σιδηροδρόμους αλλά στα τοκομερίδια και την κάλυψη ελλειμμάτων.

Το δάνειο του 1893 συνάπτεται μεταξύ Σωτηρόπουλου – Ράλλη και των εκδοτών CJ Hambro and son, Εθνική, Ηπειροθεσσαλίας και Κωνσταντινουπόλεως. Ως εγγύηση δόθηκαν τα έσοδα των τελωνείων. Στις 8 Νοεμβρίου 1893 κατατέθηκε νομοσχέδιο για την ακύρωση του.

Για τα παραπάνω δάνεια η χώρα κατέβαλε για τα διάφορα έξοδα π.χ εκδοσης 6.015.608 φρ και για αποσβέσεις 110.055.557 φρ.

Το 1892 για να αποσβεστεί το ποσό των 3.150.000 φρ που είχε μείνει απο τα δάνεια ανεξαρτησίας απορροφήθηκε στο δάνειο των 16.500.000 φρ που εξοφλήθηκε το 1921, σε αντίθεση με το δάνειο των Μεγάλων Δυνάμεων για το οποίο η χώρα είχε πληρώσει μέχρι εκείνη τη στιγμή 60.362.475 και χρωστούσε ακόμη 73.000.000 φρ.

Υπο την εγγύηση των μεγάλων δυνάμεων παραχωρήθηκε δάνειο 150.000.000 το Μάρτιο του 1898. Εκδόθηκε σε 2 δόσεις στο 11,5% και 104% αντίστοιχα.

Τα τέσσερα πρώτα δάνεια εκείνης της περιόδου κάλυψαν εξ' ολοκλήρου ελλείμματα που είχαν δημιουργηθεί στους προϋπολογισμούς. Ενώ τα υπόλοιπα δόθηκαν για πληρωμές και διακανονισμούς παλαιότερων δανείων, ένα 10% για στρατιωτικές προετοιμασίες και μόλις 6% για αναπτυξιακά προγράμματα και υποδομές.

Ο Τρικούπης με αυτό το 6% κατασκεύασε δρόμους με κόστος 44 εκ δρχ και σιδηροδρόμους με κόστος 146 εκ δρχ. Στη γεωργία όπου όλα σχεδόν τα προϊόντα εισάγονταν δημιούργησε γεωργικές σχολές, ενώ βαρύτητα έδωσε και στις ένοπλες

δυνάμεις.

Για την δημιουργία των έργων υποδομής αύξησε τους υπάρχοντες φόρους κατα 12%. Παρόλα αυτά, η εξυπηρέτηση των δανείων γινόταν όλο και δυσκολότερη καθώς τα επιτόκια είχαν φτάσει το 6%.

Για να πληρώσει τα τοκομερίδια ο Τρικούπης συνάπτει τον Ιούνιο του 1892 εσωτερικό δάνειο 16.500.000 φράγκων με ελληνικές τράπεζες. Η εικόνα της χώρας στο εξωτερικό ήταν μιας κυβέρνησης που δεν μπορούσε να εμπιστευτεί κανείς. Για να αλλάξει την εικόνα αυτή προτείνει στον Άγγλο υπουργό οικονομικών να αποστείλει εκτιμητή για να εξετάσει την οικονομική κατάσταση της χώρας. Τον Οκτώβριο του 1892 αποστέλλονται ο Εδουάρδος Λω και από τους Γάλλους ο επιθεωρητής Ρον.

Θα παραιτηθεί το Μάιο του 1893 λόγω αδυναμίας σύναψης εξωτερικού δανείου για κάλυψη των τακτικών εξόδων, αλλά θα πάρει ξανά τα ινία στις 30 Οκτωβρίου 1893.

Η χώρα χρωστούσε 630.000.000 φρ τα οποία δεν μπορούσε να καλύψει με τα ετήσια έσοδα να φτάνουν τα 64.000.000 φρ. Στις 10 Δεκεμβρίου του 1893 ο Τρικούπης δηλώνει αδυναμία πληρωμής με την φράση «Δυστυχώς Επτωχεύσαμεν». Επίσης θα μειώσει την καταβολή των τόκων με νόμο στο 30%. Ο νόμος ΒΡ/ΣΤ'/1893 είναι αυτός που κήρυξε επίσημα την πτώχευση. Από το νόμο εξαιρέθηκαν τα δάνεια σε τραπεζογραμμάτια και τα προσωρινά δάνεια (avances) σε χρυσό. Η πτώχευση αυτή οδήγησε στον Διεθνή Οικονομικό Έλεγχο.

Ο ΔΟΕ αποτελούσε μια επιτροπή η οποία θα επέβαλε μέτρα για την καλύτερη εξυπηρέτηση των δανείων και θα διαχειριζόταν τα έσοδα των μονοπωλίων και τα τρία τέταρτα των εσόδων από τα τελωνεία. Στην επιτροπή και τις αποφάσεις δεν μπορούσε να συμμετέχει ο Έλληνας υπουργός.

Τον Ιανουάριο του 1894 ξεκινούν οι διαπραγματεύσεις με τον Γάλλο Ορνστεϊν, τον Άγγλο Νταφ και το Γερμανό Στάεβι και τον Έλληνα υπουργό οικονομικών Στέφανο Στρέιτ. Οι διαπραγματεύσεις οδηγούν τον Ιούλιο στην πρόταση το χρέος να εξοφληθεί σε 50 έτη, με εγγύηση τις προσόδου απο τα χαρτόσημα (10.000.000 δρχ), τον καπνό (6.600.000 δρχ), τα μονοπώλια (ετησίως 12.300.000 δρχ) και το τελωνείο Πειραιά (10.700.000 δρχ). Τον Αύγουστο του ίδιου έτους οι Άγγλοι ομολογιούχοι απορρίπτουν την πρόταση γιατί θεωρούν πως μπορούν να πετύχουν ακόμη πιο δυσβάσταχτους όρους.

Το 1898 η Επιτροπή δίνει στοιχεία με βάση τα οποία το χρέος της χώρας είναι 651.794.313 σε χρυσά φράγκα και 177.213.795 σε δραχμές.

Στις 18 Απριλίου 1897 επι κυβερνήσεως Δηλιγιάννη η Τουρκία κήρυξε πόλεμο στην Ελλάδα. Το Σεπτέμβριο με τη μεσολάβηση των μεγάλων δυνάμεων υπογράφετε ειρήνη με την υποχρέωση της Ελλάδας να καταβάλει πολεμική αποζημίωση στους Τούρκους.

Οι Ρώσοι θα προτείνουν να δοθεί δάνειο 170.000.000 φρ το οποίο θα εγγυόταν οι μεγάλες δυνάμεις. Απο το δάνειο 150.000.000 δόθηκαν, και 20.000.000 κάλυψαν ελλείμματα. Το πραγματικό ποσό ορίστηκε στις 152.265.199 φρ με επιτόκιο 2,5%, τιμή έκδοσης στο 100,5% και 104% και 60 έτη εξόφλησης. Το δάνειο εκδόθηκε απο τράπεζες της Αγγλίας, της Γαλλίας και της Ρωσίας. Τα χρηματα κατανεμήθηκαν ως εξής:

- Για το χρέος : 31.360.053
- Για πολεμικές αποζημιώσεις 93.936.420
- Για κάλυψη ελλειμμάτων 22.529.614
- Για έξοδα έκδοσης 2.026.124
- Λοιπά έξοδα 2.412.986

Την περίοδο 1904 με 1908 ο μακεδονικός αγώνας κόστισε 5.270.000 δρχ και το ελληνικό κράτος ξόδεψε άλλες 9.650.000 δραχμές για την νέα εγκατάσταση των προσφύγων στη χώρα.

Ο Τρικούπης ήρθε στην εξουσία με σκοπό να βοηθήσει την ανάπτυξη της χώρας. Υλοποίησε παραγωγικά έργα, εξόπλισε το στρατό, βοήθησε την γεωργία αλλά το τίμημα για τη χώρα ήταν μεγάλο. Σύναψε δεκάδες εξωτερικά και εσωτερικά δάνεια τα οποία χρησιμοποιούσε για να καλύπτει δόσεις άλλων δανείων και ελλείμματα. Τέλος, επέβαλε πολύ υψηλή φορολογία στα χαμηλότερα εισοδήματα με σκοπό να αυξήσει τα έσοδα, με αποτέλεσμα να συρρικνώσει την οικονομία της χώρας.

Η Ελλάδα εκτός από τα εξωτερικά δάνεια υπέγραψε και αρκετά εσωτερικά με πολύ υψηλό επιτόκιο που κυμαινόταν στο 7%-8%. Τα κυριότερα ήταν:

Τον Ιούνιο του 1885 με την Εθνική τράπεζα ύψους 1.500.000 δραχμών και το Σεπτέμβριο άλλες 24.000.000 δραχμές.

Το 1886 δάνειο 26.000.000 δρχ για το εξοπλιστικό πρόγραμμα του Τρικούπη και 19.000.000 φράγκα, 11 εκ των οποίων από την Εθνική, 5,5 εκ από την τράπεζα Ηπειροθессαλίας και 500.000φρ από την Βιομηχανικής Πίστεως και Κωνσταντινουπόλεως.

Το 1887 συνάπτεται με την Εθνική δάνειο 15.000.000 δρχ με εγγύηση τα έσοδα του τελωνείου Σύρου

Στις 24 Μαΐου 1888 δάνειο 20.000.000φρ με την Εθνική. Θα έχει 99 έτη εξόφλησης, επιτόκιο 6% και εγγύηση τα έσοδα της γραμμής Μύλων – Ναυπλίου – Καλαμάτος που θα κατασκευαζόταν.

Το Δεκέμβριο του επόμενου έτους δάνειο 10.000.000 φρ με τις τράπεζες Ηπειροθεσσαλίας, Εθνικής, Βιομηχανικής Πίστεως και της γαλλικής CdE. Το δάνειο ήταν εξάμηνης διάρκειας.

Το 1890 τα δάνεια ήταν:

23.000.000 φρ για διάνοιξη της Διώρυγας της Κορίνθου

45.000.000 δρχ για το αναπτυξιακό πρόγραμμα του 1886

6.000.000 φρ εξάμηνης διάρκειας με την Εθνική, Ηπειροθεσσαλίας και Βιομηχανικής Πίστεως

Το Μάιο του 1891 δάνειο εξάμηνης διάρκειας ύψους 6.250.000 φρ

Το 1892 δάνειο 16.500.000 φρ με επιτόκιο 4%, απο τις τράπεζες Ηπειροθεσσαλίας, Εθνικής και Κωσταντινουπόλεως. Επιπλέον, συνάπτονται 2 μικρότερα 703.733 φρ και 64.000 λιρών εξάμηνης διάρκειας.

Το 1900 η κυβέρνηση προχωρά στη σύναψη δανείου 11.750.000 δρχ για την κατασκευή της γραμμής Πύργου, Κυπαρισσίας, Μελιγαλά.

Το 1907 για την ενίσχυση του ταμείου άμυνας δάνειο 12.000.000 φρ απο την Εθνική. Επίσης, δάνεια για την εγκατάσταση προσφύγων το 1907 και 1909 ύψους 10 εκ δρχ και 5 εκ δρχ αντίστοιχα με την Εθνική, την Ιονική και της Ανατολής.

Το 1914 συνάπτεται το μεγαλύτερο δάνειο για την εποχή ύψους 500.000.000 φρ με τη

βοήθεια της Εθνικής, στο 92,5%, διάρκειας 50 ετών, με επιτόκιο 5%, αλλά δεν εισπράττεται όλο το ποσό λόγω του Παγκοσμίου Πολέμου(θα δοθούν 13.402960 στερλίνες το μεγαλύτερο μέρος απο τη Γαλλία)

Ακολουθεί ο πίνακας με τα εξωτερικά δάνεια της χώρας για την περίοδο 1898 έως 1914

Έτος	Εκδόσεις	Κεφάλαιο (σε λίρες)	Επιτόκιο
1898	Επανορθώσεων ΜΔ	6.800.000	4,00%
1902	1η δόση σιδηροδρόμων	880.000	4,00%
1904	2η δόση σιδηροδρόμων	1.100.000	4,00%
1906	3η δόση σιδηροδρόμων	270.000	4,00%
1910	Ανάπτυξης	6.000.000	4,00%
1914	Ανασυγκρότησης	13.402.960	5,00%

Πίνακας 2.6 [Εξωτερικός δανεισμός 1898-1914]

Το 1915 η Εθνική χορηγεί δάνειο 40.000.000 φρ διάρκειας 5 ετών. Χρησιμοποιήθηκε για την πληρωμή εξόδων του κράτους. Ένα χρόνο μετά στις 16 Απριλίου συνάπτεται δάνειο 40.000.000 μάρκων με τον οίκο Bleichroder με τόκο 6%. και αυτό το δάνειο χορηγείται για πληρωμές.

Το 1917 δάνειο απο την Εθνική ύψους 5.000.000 δρχ με επιτόκιο 6%. Επιπλέον, δόθηκε πίστωση 10.000.000 φρ απο τη Γαλλία και 396.510 στερλίνες απο την Αγγλία. Ένα χρόνο αργότερα δίνεται και νέα πίστωση απο τις Ηνωμένες Πολιτείες, τη Γαλλία και την Αγγλία ύψους 750.000.000 φράγκων.

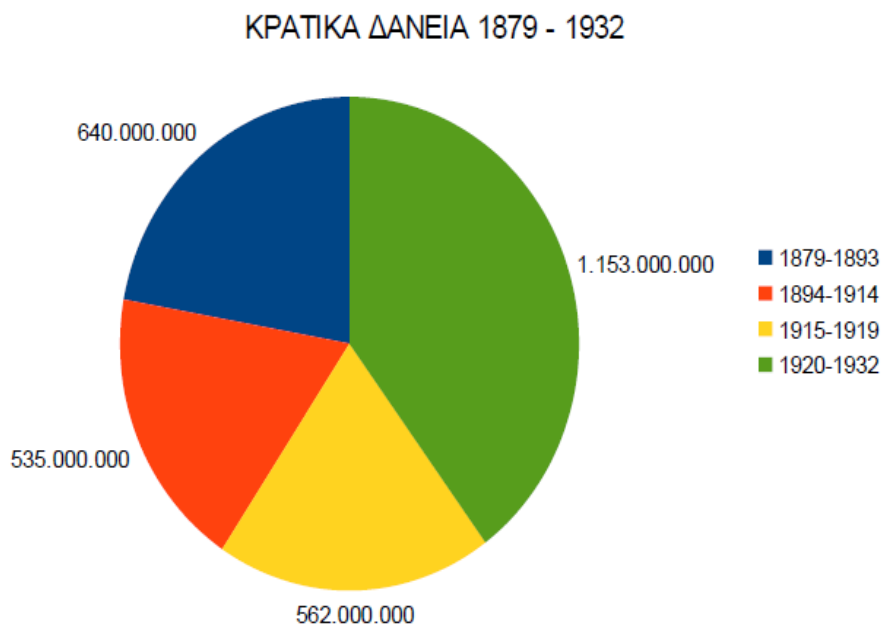
Το Μαΐο του 1922 ο υπουργός οικονομικών Πέτρος Πρωτοπαπαδάκης λαμβάνει το αναγκαστικό δάνειο ύψους 1,6 δις με τη διχοτόμηση των κυκλοφορούντων τραπεζογραμματίων. Το σχέδιο του δεν το ήξερε κανείς μέχρι τη στιγμή του μπήκε στη Βουλή και έκοψε στη μέση ένα χαρτονόμισμα των 100 δραχμών. Το μισό διατηρούσε τη

μισή αξία του χαρτονομίσματος και το άλλο μισό ανταλλάσσόταν με έντοκες ομολογίες. Παράλληλα προχώρησε και σε υποτίμηση της δραχμής έναντι της λίρας απο 24 σε 166 δραχμές.

Το 1923 το δημόσιο χρέος έχει φτάσει στις 25.559.524.364 δραχμές και 10 χρόνια αργότερα σχεδόν θα διπλασιαστεί φτάνοντας τις 43.022.656.509 δραχμές.

Το 1926 ο Πάγκαλος ζήτησε νέο δάνειο με αντάλλαγμα τη μείωση της δραχμής κατά 33%. Το 1927 υιοθετήθηκε ο κανόνας του χρυσού απο την κυβέρνηση Καφαντάρη, συνδέοντας τη δραχμή με τη λίρα, με την προϋπόθεση της ίδρυσης Κεντρικής τράπεζας απο την Κοινωνία των Εθνών. Η κεντρική τράπεζα ιδρύεται το Μάιο του 1928.

Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζονται συνοπτικά και ανα περιόδους τα κρατικά δάνεια απο το 1879 έως το 1932

Διάγραμμα 2.1 [Κρατικά δάνεια 1879-1932]

Παρουσιάζεται ο εξωτερικός δανεισμός της χώρας για την περίοδο 1924 – 1931

Έτος	Εκδόσεις	Κεφάλαιο (λίρες)	Επιτόκιο
1924	Προσφυγικό δάνειο Λονδίνο Νέα Υόρκη	10.000.000 2.260.000	7%
1925	Υδροδότησης	2.260.000	8,00%
1925	Σιδηροδρόμων	1.060.000	8,00%
1926	Πυρειων	1.000.000	8,50%
1926	Σταθεροποίησης Λονδίνο, Ν. Υόρκη Ν. Υόρκη, Ζυρίχη Αμερικανική κυβέρνηση	4.070.000 3.492.200 2.500.000	6% 6% 4%
1928	Δημοσίων Έργων	4.000.000	6,00%
1930	Σχολείων	1.000.000	6,00%
1930	Εντόκων γραμματίων	1.540.675	5,55%
1931	Δημοσίων Έργων	4.600.000	6,00%

Πίνακας 2.7 [Εξωτερικός δανεισμός 1924-1931]

2.6 Περίοδος Βενιζέλου

Στις 29 Οκτωβρίου του 1929 καταρρέει το χρηματιστήριο της Γουόλ Στρίτ. Η Ελλάδα θα δεχτεί πλήγμα στις εξαγωγές της απο αυτή την κατάρρευση ενώ και το χρηματιστήριο Αθηνών θα κλείσει για 15 μήνες σε μια προσπάθεια αποτροπής των συναλλαγών χρυσού.. Το Σεπτέμβριο η βρετανική κυβέρνηση πήρε την απόφαση εγκατάλειψης του κανόνα του χρυσού με τον οποίο συνδεδεμένη ήταν η βρετανική λίρα. Αυτή η απόφαση οδήγησε στο νόμο 5322/1931 με τον οποίο καταργείται η σύνδεση της δραχμής με την αγγλική λίρα με ισοτιμία 1 λίρα πρὸς 375 δρχ και συνδέθηκε με το δολάριο με ισοτιμία ένα δολάριο πρὸς 77,05 δρχ.

Το 1931 η κυβέρνηση λαμβάνει ακόμη ένα δάνειο ονομαστικής αξίας 4.600.000 λιρών με επιτόκιο 6% και πραγματικό κεφάλαιο 3.800.000 λίρες.

Η επιμονή στην πολιτική της σκληρής δραχμής έφεραν μέτρα όπως η επιβολή δασμών στις εισαγωγές ώστε να μειωθεί η εξαγωγή συναλλάγματος στο εξωτερικό. Οι τράπεζες από την πλευρά τους είχαν έλλειψη στα συναλλαγματικά αποθέματα με αποτέλεσμα να αντιμετωπίζουν πρόβλημα ρευστότητας.. Οι εξαγωγές από 125.000.000 δολάρια ετησίως την περίοδο 1922 – 1930 μειώθηκαν σε 50.000.000 δολάρια το 1932. Για την αντιμετώπιση της κατάστασης η κυβέρνηση αύξησε τους εισαγωγικούς δασμούς. Αυτό είχε σαν θετικό αποτέλεσμα την εισροή στα ταμεία της 4 δις δραχμών στα τέλη του 1931.

Στην περιοδεία του το 1932 ο Βενιζέλος στο Λονδίνο συμφώνησε να μεταβεί σύντομα στην Αθήνα ο Όττο Νιμάγιερ, υψηλόβαθμος τραπεζικός αξιωματούχος, για να πραγματοποιήσει ενδελεχή έρευνα για την ελληνική οικονομία και να υποβάλλει την έκθεσή του στη Δημοσιονομική Επιτροπή της Κοινωνίας των Εθνών (ΚΤΕ). Στις 16 Φεβρουαρίου φτάνει τελικά στην Ελλάδα και παραμένει για δύο εβδομάδες.

Στην έκθεση που παραδίδει τονίζει τον ελλειμματικό προϋπολογισμό του 1931 και τα χαμηλά συναλλαγματικά διαθέσιμα της Τράπεζας της Ελλάδας που είχαν φτάσει το 32%. Την ίδια χρονική στιγμή στην Ελλάδα η ΤτΕ έδωσε στις τράπεζες το ποσό των 733.000.000 δραχμών σε μια προσπάθεια τόνωσης της ρευστότητάς τους που είχε κατακυλίσει στο 9,7%.

Τελικά η επιτροπή πρότεινε αύξηση της φορολογίας, το διορισμό ξένου εμπειρογνώμονα στο υπουργείο Οικονομικών και την περικοπή των δημοσίων δαπανών από τον προϋπολογισμό. Επίσης, απέρριψε την πιθανότητα δανείου.

Στις 31 Μαρτίου του 1932 το χρέος έφτανε τις 43.022.656.509 δραχμές. Στις 16 Απριλίου ο Βενιζέλος ανακοίνωσε στη Γενεύη στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Κοινωνίας των Εθνών την επίσημη στάση πληρωμών. Οδηγήθηκε σε αυτή την απόφαση γιατί για την εξυπηρέτηση του χρέους δίνονταν το 40% του δημόσιου προϋπολογισμού και το 80% των εσόδων από τις εξαγωγές. Στις 21 Απριλίου παραιτείται ο Μαρής και νέος υπουργός Οικονομικών ορίζεται ο Κ. Βαρβαρέσσο.

Στις 26 Απριλίου ανακοινώθηκε στη Βουλή η εγκατάλειψη του χρυσού κανόνα με αποτέλεσμα την μεγαλύτερη υποτίμηση της δραχμής. Την ίδια μέρα ψηφίστηκε ο νόμος 5422 που περιείχε τα εξής μέτρα:

- Αναστολή της μετατρεψιμότητας της δραχμής
- Υποτίμηση της δραχμής (που χάνει το 60% της αξίας της)
- Κατάργηση της αγοράς συναλλάγματος (πλέον υπεύθυνη είναι η Τράπεζα της Ελλάδος)
- Αναστολή της πληρωμής των χρεολυσίων και των τόκων για όλα τα δάνεια εκτός των τόκων των δανείων προς τις τράπεζες του εσωτερικού κατά 1/4
- Όλες οι οφειλές των Ελλήνων σε ξένο νόμισμα ή συνάλλαγμα μετατρέπονται σε δραχμές με 1 δολάριο προς 100 δραχμές
- Αύξηση των δασμών εκτός από τα αγαθά πρώτης ανάγκης
- Επιβολή ποσοτικών περιορισμών για τα εισαγόμενα είδη

Όλα τα μέτρα στόχευαν στον περιορισμό των εισαγωγών και την στροφή των πολιτών στην εγχώρια κατανάλωση με σκοπό την αύξηση της εγχώριας παραγωγής.

Στις 29 Απριλίου μετά από συνάντηση που είχε ο Βαρβαρέσσος με τον διευθυντή του προϋπολογισμού Εξαρχάκο στο Γενικό Λογιστήριο αποφασίστηκε να περικοπούν όλα τα έκτακτα επιδόματα προς τους δημοσίους υπαλλήλους, να περιοριστούν τα υπηρεσιακά συμβούλια και να ζητηθεί από όλα τα υπουργεία αναλυτικός πίνακας των εκτάκτων υπαλλήλων.

Στις 5 Μαΐου του ίδιου έτους η ισοτιμία της δραχμής με τη στερλίνα είναι 1 στερλίνα 539 δραχμές.

Στις 21 Μαΐου συνήλθε στη Βουλή το υπουργικό συμβούλιο υπο την προεδρία του Βενιζέλου. Στη συνεδρία της Βουλής ο Βενιζέλος ανακοίνωσε την παραίτηση της κυβέρνησής του. Στις 26 Μαΐου ορκίστηκε η κυβέρνηση Παπαναστασίου. Η κυβέρνηση είχε διάρκεια ζωής 9 ημέρες έως τις 3 Ιουνίου. Δύο ημέρες αργότερα ο Βενιζέλος επανήλθε στην πρωθυπουργία. Στις 15 Ιουνίου ο Βενιζέλος έστειλε επιστολή σε όλους τους υπουργούς του με την οποία τους συμβούλευε να καταβάλουν κάθε προσπάθεια για όσο το δυνατόν μεγαλύτερες περικοπές στα υπουργεία τους και τα κονδύλια. Στο υπουργικό συμβούλιο της επόμενης ημέρας αποφασίστηκε η κατάργηση όλων των κρατικών αυτοκινήτων όλων των υπουργών, υφυπουργών και υψηλόβαθμων αξιωματούχων και αξιωματικών πλην του προέδρου της Δημοκρατίας, του πρωθυπουργού και του προέδρου της Βουλής και της Γερουσίας. (Γ. Ρωμαίος,2012)

Μια συνέπεια των μέτρων ήταν η απότομη υποτίμηση της δραχμής σε σχέση με τα ξένα νομίσματα, που έφτασε το 60%. Στις 30 Ιουνίου 1932 μέσω του πρέσβη Χαράλαμπου Σιμόπουλου στην Ουάσινγκτον ο Βενιζέλος ζήτησε από τον υπουργό οικονομικών της Αμερικής, Ogden L. Mills και πέτυχε αναστολή πληρωμής των ομολόγων για δύο χρόνια. Στις 15 Σεπτεμβρίου ο Βαρβαρέσος ύστερα από διαπραγματεύσεις με τους ομολογιούχους που αντιπροσωπεύονταν από τη “League Loans Committee” στο Παρίσι πέτυχε συμφωνία για ετήσιο χρεοστάσιο για τα χρεολύσια έως τον Απρίλιο του 1933. Επίσης, οι δεσμευμένες καταθέσεις στην Τράπεζα της Ελλάδας στο όνομα της ΔΟΕ θα δίδονταν στην ελληνική κυβέρνηση.

Στα μέσα Ιουνίου ξεκίνησε η διάσκεψη της Λωζάννης για τις πολεμικές επανορθώσεις. Στις 15 Σεπτεμβρίου η κυβέρνηση ήλθε σε προφορική συμφωνία με τους δανειστές για το διακανονισμό των χρεών. Ο υπουργός οικονομικών Βαρβαρέσος και ο γενικός διευθυντής του υπουργείου Μαντζαβίνος μετέβησαν στα μέσα Αυγούστου στο Λονδίνο όπου διεξήγαγαν μακρές και σκληρές διαπραγματεύσεις με το Συμβούλιο των Ξένων Ομολογιούχων, καθώς και με την Επιτροπή Δανείων της Κοινωνίας των Εθνών. Οι διαπραγματεύσεις διήρκησαν σχεδόν ένα μήνα μέχρι τα μέσα Σεπτεμβρίου.

Την ίδια στιγμή στο εσωτερικό η δραχμή υφίσταται σημαντική υποτίμηση, σε 293 δρχ ανα στερλίνα και απαγορεύτηκε η ελεύθερη μετατροπή της δραχμής σε χρυσό ή σε συνάλλαγμα. Επιπλέον το συνάλλαγμα πλέον χορηγούνταν μόνο απο την Τράπεζα της Ελλάδος.

Το εξωτερικό δημόσιο χρέος έφτασε κατα την περίοδο 1821 – 1893 σε 699,8 εκατομμύρια χρυσά φράγκα, απο το 1893 μέχρι το 1922 ήταν 1.164,5 εκατομμύρια και απο το 1923 μέχρι το 1932 ήταν 947,9 εκατομμύρια. Το 1932 έφτασε τα 2.893 εκατομμύρια χρυσά φράγκα την ίδια στιγμή που το εσωτερικό χρέος έφτασε τις 12.946,4 εκατομμύρια δραχμές.

Η Εθνική Τράπεζα υπολόγισε το συνολικό εξωτερικό χρέος σε 514 εκατομμύρια δολάρια, απο τα οποία 382,8 εκατομμύρια ή το 74,5% του συνολικού ήταν δημόσια δάνεια απο τα οποία 87,7 εκατομμύρια ήταν δάνεια τραπεζών και τα υπόλοιπα 43,3 εκατομμύρια δολάρια ήταν δάνεια του ιδιωτικού τομέα. Λόγω του μεγάλου χρέους η Τράπεζα της Ελλάδος θέσπισε μια σειρά απο προστατευτικά μέτρα τον Απρίλιο του 1932. Ένα απο αυτά ήταν η μετατροπή των χρεών σε εξωτερικό συνάλλαγμα σε δραχμές με ισοτιμία 100 δραχμές κατά δολλάριο.

Απο το 1830 μέχρι το 1932 εισέρευσαν στην χώρα 3.805 εκατομμύρια χρυσά γαλλικά φράγκα. Απο αυτά 2.950 εκατομμύρια χρυσά γαλλικά φράγκα ήταν κρατικά δάνεια, 315 εκατομμύρια ήταν δάνεια δημοσίων οργανισμών και επιχειρήσεων και 520 εκατομμύρια ήταν ιδιωτικές επενδύσεις. Τα κρατικά κατανέμονταν 60 εκατομμύρια χρυσά γαλλικά φράγκα την περίοδο απο το 1830 έως το 1878, 640 εκατομμύρια το 1879 έως το 1893, 535 εκατομμύρια το 1894 έως 1914, 562 εκατομμύρια το 1915 έως 1919 και 1.153 εκατομμύρια το 1920 έως το 1932.

Η προφορική συμφωνία που επετεύχθη προέβλεπε την παροχή στην Ελλάδα ετήσιου χρεοστασίου έως την 1η Απριλίου 1933 καθώς και μια σειρά άλλων ευνοϊκών όρων για τη σταδιακή αποπληρωμή των χρεών. Ο Βενιζέλος έχασε τις εκλογές απο τον Παναγή

Τσαλδάρη το 1932. Στις αρχές Δεκεμβρίου ο Τσαλδάρης δήλωσε ότι “η Ελλάδα θα προχωρούσε κανονικά στην αποπληρωμή, όπως είχε συμφωνηθεί από τον Βαρβαρέσσο και την αντιπροσωπεία των ξένων δανειστών”. Ο υπουργός οικονομικών Κωνσταντίνος Αγγελόπουλος παραιτήθηκε και αντικαταστάθηκε από τον Σπύρο Λοβέρδο. Μετά τις εκλογές του Μαρτίου του 1933 η κυβέρνηση ανακοίνωσε την επικείμενη έλευση στην Ελλάδα μιας ομάδας εμπειρογνομόνων της Δημοσιονομικής Επιτροπής της Κοινωνίας των Εθνών με βασική αποστολή τη συλλογή δημοσιονομικών στοιχείων και την αξιολόγηση της ελληνικής οικονομίας.

Η οικονομία αρχίζει να ανακάμπτει το 1934 μετά τα μέτρα που εφαρμόστηκαν με την αύξηση των εγχώριας παραγωγής και την επέκταση των καλλιεργήσιμων γαιών κατά 44,5%.

Επειδή τα μεγάλα ποσά που απαιτούνταν για την εξυπηρέτηση των δανείων αποτελούσαν παραβίαση των κανονισμών της ΔΟΕ το 1935 έγινε διακανονισμός που ρύθμιζε την πληρωμή στο 43% του επιτοκίου για το οφειλόμενο χρέος. Τον Ιούλιο επιβάλεται νέο δασμολόγιο στις εισαγωγές κυρίως πολυτελών προϊόντων.

Η πολιτική Βενιζέλου στόχευσε περισσότερο σε μέτρα που θα βοηθούσαν την ανάπτυξη της εγχώριας παραγωγής με τελικό σκοπό την αύξηση των εσόδων για να μπορούν να εξυπηρετούνται οι υποχρεώσεις της χώρας. Επίσης, προσπάθησε με νέους νόμους να περιορίσει τις επιπτώσεις στη χώρα από το κράχ της Νέας Υόρκης

Στις 4 Αυγούστου 1936, ο Ιωάννης Μεταξάς επέβαλε τη δικτατορία και διετέλεσε πρωθυπουργός από τις 13 Απριλίου του 1936 έως τις 29 Ιανουαρίου του 1941. Ο ίδιος αρνήθηκε την πληρωμή του δανείου στη βελγική τράπεζα Societe Commerciale de Belgique ύψους 6.771.868 χρυσών δολλαρίων και επιτοκίου 5%, λόγω οικονομικής αδυναμίας.

Στις 14 Μαρτίου 1942 οι κατοχικές δυνάμεις Γερμανίας και Ιταλίας συνάπτουν το λεγόμενο κατοχικό δάνειο. Το δάνειο ήταν ύψους 476.000.000 Reichmarks ή 200.000.000 χρυσών μάρκων. Με το δάνειο η Ελλάδα ήταν υποχρεωμένη κάθε μήνα να καταβάλει έξοδα κατοχής 1.500.000.000 δραχμές. Στις 2 Δεκεμβρίου το ποσό ανέβηκε στα 8 δις δραχμές. Το δάνειο δεν εξοφλήθηκε ποτέ απο τη Γερμανία.

2.7 Αμερικανική βοήθεια

Ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος πόλεμος είχε καταστρέψει όλες τις δομές της χώρας. Ο ελληνικός χρυσός απο την Τράπεζα της Ελλάδας στάλθηκε στο Κάιρο λίγο πριν την Γερμανική κατοχή και η δραχμή υποτιμούνταν καθημερινά. Τα επόμενα χρόνια μέχρι το 1953 η δραχμή θα υποτιμηθεί οκτώ φορές. Η κατάσταση της χώρας ήταν δραματική.

Η χώρα την περίοδο εκείνη μέχρι το 1955 κατάφερε να πάρει τρία εξωτερικά δάνεια συνολικού ύψους 145.000.000 δολαρίων.

Στις 18 Ιανουαρίου 1947 φτάνει στην Ελλάδα ο αμερικανός κυβερνητικός εκπρόσωπος Πόλ Πόρτερ. Στις 12 Μαρτίου ο πρόεδρος Τρούμαν διατυπώνει την πρόθεση του να στηρίξει οικονομικά «τους ελεύθερους ανθρώπους που αντιστέκονται στην προσπάθεια υποταγής τους σε ένοπλες μειοψηφίες ή εξωτερικές πιέσεις». Η εξωτερική αυτή πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών ονομάστηκε δόγμα Τρούμαν.

Το σχέδιο που θα περιλάμβανε ποιές χώρες θα λάμβαναν τη βοήθεια και με ποιο χρηματικό ποσό ανατέθηκε στον George Marshall, και ονομάστηκε σχέδιο Μάρσαλ. Το σχέδιο θα γίνει οριστικά νόμος στις 28 Μαΐου με το Κογκρέσο και τη Γερουσία να εγκρίνουν τη χορήγηση οικονομικής βοήθειας προς την Ελλάδα ύψους 366.000.000 δολαρίων. Στις 20 Ιουνίου επικυρώνεται η συμφωνία με υπογραφή του Τσαλδάρη για την ελληνική πλευρά και του πρεσβευτή Lincoln MacVeagh απο την πλευρά των ΗΠΑ .

Το σχέδιο Μάρσαλ θα ξεκινούσε τον Απρίλιο του επόμενου έτους και θα είχε διάρκεια τέσσερα χρόνια. Ο Τρούμαν εγκρίνει το τελικό σχέδιο στις 3 Απριλίου του 1948 και θέτει επικεφαλή τον Paul Hoffman.

Η συμφωνία προέβλεπε πως η ελληνική κυβέρνηση θα πρέπει να χρησιμοποιήσει τη βοήθεια από τις Ηνωμένες Πολιτείες και τους οικονομικούς πόρους που διαθέτει η ίδια, με σκοπό την όσο το δυνατόν συντομότερη προώθηση της ανασυγκρότησης και ανάπτυξης της χώρας. Για το λόγο αυτό συμφωνεί απόλυτα, χωρίς αντιρρήσεις με τα μέτρα και τις ενέργειες που θα επιβάλουν οι ΗΠΑ.

Ο αρχηγός της Αμερικανικής αποστολής είναι αυτός που θα αποφασίζει, σε συνεννόηση με αντιπροσώπους της ελληνικής κυβέρνησης τους όρους υπο τους οποίους η βοήθεια θα χορηγείται ανα τακτά διαστήματα ανάλογα με τη συμφωνία και τις ανάγκες που θα προκύπτουν.

Η ελληνική κυβέρνηση θα έπρεπε να προσφέρει οποιαδήποτε βοήθεια της ζητηθεί, υλική και άυλη, στην Αμερικανική αποστολή για να τη διευκόλυνει το έργο της διεξαγωγής των καθηκόντων της, της κίνησης του προσωπικού της αποστολής προς την Ελλάδα, εντός της Ελλάδας και από την Ελλάδα, της χρησιμοποίησης προσώπων Ελληνικής εθνικότητας αλλά και κατοικιών, την απόκτηση ευκολιών και υπηρεσιών και τη διεξαγωγή άλλων ενεργειών που θα μπορούσαν να προκύψουν κατά την Αποστολή.

Η χώρα δεν είχε το δικαίωμα να χρησιμοποιήσει μέρος οποιουδήποτε δανείου, πιστώσεως, παροχής ή άλλης μορφής της κατά την παρούσα συμφωνία βοήθειας για την εξόφληση οποιουδήποτε κεφαλαίου ή τόκου δανείου που της έχει δοθεί από άλλη κυβέρνηση.

Η βοήθεια που χορηγείται με την παρούσα συμφωνία μπορεί να σταματήσει πρώτον, εάν ζητηθεί από την ελληνική κυβέρνηση αντιπροσωπεύοντας την πλειοψηφία του

ελληνικού λαού, δεύτερον εάν η ελληνική κυβέρνηση δεν προβεί στις συμφωνημένες ενέργειες που πρέπει να πραγματοποιηθούν με βάση τη συμφωνία στις 15 Ιουνίου 1947 η μεταγενέστερων μέτρων που θα προτείνουν οι ΗΠΑ.

Η Ελλάδα είχε γίνει πioni των Ηνωμένων Πολιτειών σε όλα τα επίπεδα στρατιωτικά, οικονομικά και πολιτικά. Οι Αμερικανοί ήταν αυτοί που χειρίζονταν την κατανομή της βοήθειας, σε κάθε υπουργείο υπήρχε μαζί με τον Έλληνα υπουργό και ένας Αμερικανός ο οποίος είχε το δικαίωμα να ασκεί veto στις αποφάσεις του Έλληνα υπουργού και τέλος ακόμη και ο προϋπολογισμός έπρεπε να έχει την έγκριση των Αμερικανών.

Μετά την επικύρωση της οικονομικής βοήθειας από τα Αμερικανικά νομοθετικά σώματα και την υπογραφή της από τον πρόεδρο Τρούμαν, δημιουργήθηκε η AMAG (AMERICAN MISSION AID GREECE) με επικεφαλής τον Ντουάιτ Γκρίσγουολντ. Τα μέλη της αποστολής φτάνουν σταδιακά στην Ελλάδα από τον Ιούνιο του 1947 έως τον Ιούνιο του επόμενου έτους.

Άμεσα, οι Αμερικανοί άρχισαν να πιέζουν την ελληνική κυβέρνηση να αλλάξει το υπάρχον φορολογικό σύστημα. Ένας άλλος τομέας στον οποίο έδωσε έμφαση ήταν η διοικητική μεταρρύθμιση σε πολλαπλά επίπεδα. Η Αμερικανική αποστολή είχε διπλό ρόλο. Τον προσεκτικό έλεγχο της αρχικής κατανομής κάθε κονδυλίου της βοήθειας και τη στενή παρακολούθηση της μετέπειτα χρήσης του.

Ήθελαν να είναι βέβαιοι πως και το τελευταίο δολάριο που θα στείλουν θα χρησιμοποιηθεί για ανάπτυξη και δεν θα σπαταληθεί από τις ελληνικές κυβερνήσεις για πελατειακούς σκοπούς.

Τον Απρίλιο του 1948 το Αμερικανικό Κογκρέσο επικύρωσε τη νομοθετική πράξη για την παροχή οικονομικής βοήθειας προς τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης ανάμεσα τους και την Ελλάδα, με σκοπό την αποκατάσταση περιοχών μετά τον πόλεμο και τον

εκσυγχρονισμό της βιομηχανίας. Η Ελλάδα είναι από τις πρώτες χώρες που λαμβάνουν τη βοήθεια.

Το σχέδιο προέβλεπε πως για κάθε ένα δολλάριο που δίνονταν με τη μορφή προϊόντος οι χώρες θα έπρεπε να δίνουν το αντίστοιχο ποσό (στο εθνικό τους νόμισμα) σε έργα υποδομής. Σύμφωνα με το Γιώργο Σταθάκη η αμερικανική βοήθεια προς την Ελλάδα αποτελούνταν κατά 70% από εισαγωγές τροφίμων, κατά 10% από πρώτες ύλες και 20% για εγκαταστάσεις του στρατού. Οι Αμερικανοί πρόσφεραν επίσης 130.000.000 δολάρια για δημιουργία εργοστασίων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και την σύνδεση ρεύματος σε επαρχιακές περιοχές και άλλα 8.000.000 για τη δημιουργία του Ο.Τ.Ε.

Όλες οι πρώτες ύλες και τα τρόφιμα αγοράζονταν από τις Ηνωμένες Πολιτείες. Η βιομηχανία και γενικότερα η αγορά των Ηνωμένων πολιτειών ήταν αυτή που βγήκε κερδισμένη από τη βοήθεια.

Το 1948 δημιουργείται μια νέα κυβερνητική υπηρεσία των ΗΠΑ με έδρα την Ουάσιγκτον, με την ονομασία ΔΟΣ (Διεύθυνση Οικονομικής Συνεργασίας ή αλλιώς ECA-Economic Cooperation Administration).

Η ΔΟΣ της οποίας επικεφαλής διορίστηκε ο Πολ Χόφμαν, έδινε αναφορά για τις εξελίξεις και στο αντίστοιχο υπουργείο Εξωτερικών και Εμπορίου. Η ΔΟΣ είχε γραφεία σε κάθε πρωτεύουσα που είχε υπογράψει το σχέδιο Marshall. Έτσι, ιδρύθηκε η ΔΟΣ Ελλάδος (ECA/G) η οποία ανέλαβε εξ ολοκλήρου τις οικονομικές υποθέσεις. Επικεφαλής διορίστηκε ο Τζόν Νιούβιν και για τον καλύτερο έλεγχο των κονδυλίων, δημιουργήθηκε η Επιτροπή Οικονομικής Πολιτικής (Steering Committee) αποτελούμενη από ειδικούς οι οποίοι στόχο είχαν την ανάλυση των οικονομικών στοιχείων που συλλέγονταν και τη λήψη σημαντικών οικονομικών αποφάσεων. Στην Επιτροπή θα συμμετείχαν ο έλληνας πρωθυπουργός, τα κυβερνητικά στελέχη των οικονομικών υπουργείων, ο επικεφαλής καθώς και οι διευθυντές των τμημάτων της αμερικανικής αποστολής.

Το Νοέμβριο του 1948 η ελληνική κυβέρνηση υπέβαλε στον ΟΕΕΣ το τετραετές οικονομικό της πρόγραμμα. Οι κύριοι στόχοι του ελληνικού τετραετούς προγράμματος ήταν η αποκατάσταση των οικονομικών, πιστωτικών και νομισματικών συστημάτων, η αύξηση στο υψηλότερο δυνατό ποσοστό απασχόλησης, η πλήρης ανάπτυξη των εθνικών πόρων και η απόκτηση ισορροπίας στο ισοζύγιο πληρωμών.

Στα μέσα Σεπτεμβρίου του 1950, ο Πολ Πόρτερ δήλωσε στη συνεδρίαση της Επιτροπής της Νομισματικής Πολιτικής ότι υπήρχε σοβαρή πιθανότητα να μειωθεί η αμερικανική βοήθεια προς την Ελλάδα εξαιτίας της αδυναμίας των ελληνικών κυβερνήσεων για την αποτελεσματική διαχείρισή της. Μαζί έστειλε και μια επιστολή στον πρωθυπουργό Βενιζέλο.

Στην επιστολή υπήρχαν μέτρα που θα έπρεπε να λάβει η ελληνική κυβέρνηση. Σε αυτά περιλαμβάνονταν, υποδείξεις για περικοπές στον κρατικό προϋπολογισμό, για αποτελεσματικότερη και δικαιότερη είσπραξη των φόρων, για καλύτερη ανάδειξη της χώρας ως τουριστικού προορισμού, για ενθάρρυνση και διευκόλυνση της ιδιωτικής επιχειρηματικής πρωτοβουλίας και μεταρρυθμίσεις στις διοικητικές και δημόσιες υπηρεσίες. Καλύτερη εκτέλεση των σχεδίων επένδυσης, ο κρατικός προϋπολογισμός να εφαρμοστεί με ακρίβεια, να αυξηθούν τα έσοδα από ξένο συνάλλαγμα και προσπάθεια επένδυσης του ιδιωτικού κεφαλαίου.

Τον Ιούνιο του 1952, η αμερικανική οικονομική βοήθεια προς την Ελλάδα δεν διακόπηκε όπως προέβλεπε το Σχέδιο Μάρσαλ, αλλά συνεχίστηκε για ακόμα δύο χρόνια. Οι ΗΠΑ βοηθούσαν την Ελλάδα μέχρι το 1989 με την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης.

Με βάση τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, το σύνολο της βοήθειας που παρείχαν οι ΗΠΑ στην Ελλάδα στο πλαίσιο του Σχεδίου Μάρσαλ από τον Ιούνιο του 1947 έως τον Ιούνιο του 1954 έφτασε τα 1.180,2 εκατομμύρια δολάρια. Σε αυτά δεν συμπεριλαμβάνονται η στρατιωτική βοήθεια και οι δωρεές που έφταναν τα 706,7

εκατομμύρια δολλάρια.

Στις 9 Απριλίου του 1953 ο υπουργός Συντονισμού Σπ. Μαρκεζίνης, ανακοίνωσε την υποτίμηση της δραχμής με ισοτιμία 30.000 δραχμές για ένα δολάριο, με τη σύμφωνη γνώμη της Νομισματικής Επιτροπής και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Η υποτίμηση οδήγησε σε μεγαλύτερη ανταγωνιστικότητα της χώρας και περισσότερες επενδύσεις.

Οι Αμερικανοί δημιούργησαν το σχέδιο Μάρσαλ με σκοπό την διείσδυσή τους στην Ευρώπη. Η Ελλάδα μπήκε στη λίστα βοήθειας όταν το Φεβρουάριο του 1947 η Βρετανία δήλωσε αδυναμία στήριξης της χώρας μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Οι ΗΠΑ φοβήθηκαν πως οι κομμουνιστές και ο Στάλιν θα καταλάμβαναν τη χώρα, που αποτελούσε στρατηγικής σημασίας στρατιωτικό σημείο, και θα έφταναν στη Μέση Ανατολή.

Η αμερικανική βοήθεια ανεξάρτητα με τους πολιτικούς και στρατιωτικούς σκοπούς για τους οποίους δόθηκε βοήθησε στην ανασυγκρότηση της χώρας και σημαντικούς τομείς όπως οι υποδομές, το οδικό δίκτυο και τα νοσοκομεία. Η χώρα χωρίς χρήματα στα ταμεία της δεν ήταν ικανή να ανταπεξέλθει χωρίς βοήθεια.

2.8 Μεταπολεμική περίοδος

Την περίοδο μετά το σχέδιο Μάρσαλ η χώρα κατάφερε να διακανονίσει το 97% των προπολεμικών δανείων το οποίο ξεπερνούσε τα 6.410.000.000 δραχμές. Επίσης, υπέγραψε νέα δάνεια ύψους 406.400.000 δολαρίων.

Θα εξοφληθούν οριστικά και οι δύο το 2009, με την καταβολή της τελευταίας δόσης των συμφωνιών.

Η διευθέτηση των προπολεμικών δανείων έγινε μετά απο πιέσεις, με την αιτιολογία πως αποτελούσε μια απο τις προϋποθέσεις για να ενταχθεί η χώρα στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα.

Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής ξεκίνησε τις διαπραγματεύσεις με τις Ευρωπαϊκές χώρες για την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινή Αγορά. Τα προπολεμικά δάνεια ήταν 14.000.000 εκ των οποίων τα 6.000.000 είχαν συναφθεί την περίοδο Τρικούπη με επιτόκιο 4% και 5%, τα 4.000.000 την περίοδο 1902 – 1914 και τα 4.000.000 την περίοδο απο το 1914 έως την έναρξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου με επιτόκιο 6% και 7%. Το συνολικό ελληνικό χρέος ανερχόταν σε περίπου 75.000.000 στερλίνες.

Το 1961 υπογράφηκε συμφωνία μελλοντικής ένταξης στην ΕΟΚ. Στις 30 Ιουλίου του 1962, συγκροτήθηκε στο Παρίσι κονσόρτσιουμ για την παροχή οικονομικής βοήθειας υπο μορφή δανείων. Σε αυτό συμμετείχαν οι ΗΠΑ, ο Καναδάς, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιταλία, το Βέλγιο, η Ολλανδία και το Λουξεμβούργο.

Το κονσόρτσιουμ θα είχε συνεργασία με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, τη Διεθνή Τράπεζα Ανασυγκροτήσεως, την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ταμείο. Πρόεδρος του κονσόρτσιουμ για την Ελλάδα ορίστηκε ο Αμερικανός Τζέιμς Ρίντλμπεργκερ, πρόεδρος της Επιτροπής Βοήθειας και Ανάπτυξης του ΟΟΣΑ.

Τον Οκτώβριο του 1962, η κυβέρνηση Καραμανλή ήλθε σε συμβιβασμό με τους αμερικανούς ομολογιούχους και δανειστές όσον αφορά το προπολεμικό εξωτερικό χρέος. Αναγνωρίζεται το 10% των συμβατικών τόκων την δεκαετία 1950 – 1960, το 20% την περίοδο 1961 – 1962 και το 50% των τόκων απο το τρέχων έτος και μετά. Η εξόφληση θα γίνει με εξαγορά ομολογιών. Επίσης προβλέπεται η εξόφληση του δανείου σε συνάλλαγμα εντός 42 έως 45 ετών και θα καταβληθεί το 60% του ονομαστικού κεφαλαίου.

Η πρώτη συμφωνία έγινε το 1962 επι κυβέρνησεως Κ. Καραμανλή για το αμερικανικό

κομμάτι των δανείων. Το χρέος ανερχόταν στα 9 δις δραχμές. Με τη συμφωνία οι ομολογίες αντικαταστάθηκαν με νέες και το νέο οφειλόμενο κεφάλαιο ήταν 1.195.935.000 δρχ. Αφορούσε τα δάνεια: προσφυγικό του 1924, σταθεροποιητικό 1928 και ύδρευσης 1925.

Η δεύτερη συμφωνία έγινε απο τον Κ. Μητσοτάκη επι κυβερνήσεως Γ. Παπανδρέου στις 16 Ιουλίου 1964. Τις διαπραγματεύσεις είχε αναλάβει ο Γαζής, υποδιοικητής της Εθνικής Αυτή η συμφωνία αφορούσε τους Άγγλους και άλλους ομολογιούχους. Ρυθμίστηκαν τα εξής δάνεια: 120 εκ. Φράγκων του 1881, 170 εκ. Φράγκων του 1884, 135 εκ φρ του 1887, το πάγιο δάνειο του 1889, το δάνειο σιδηροδρόμων του 1890, 9,7 εκ φρ του 1893, 56,2 εκ φρ του 1902, 20 εκ φρ του 1907, 11 εκ φρ του 1910, 5 εκ φρ του 1914, τα προσφυγικά δάνεια του 1928 και 1924, το παραγωγικό του 1928 και 1931. Αναγνωρίστηκε ονομαστικό κεφάλαιο 5.214.057.576 δρχ

Η οικονομία Καραμανλή στηριζόταν στα λεγόμενα “τέσσερα πόδια” δηλαδή στο ναυτιλιακό, το μεταναστευτικό και το τουριστικό συνάλλαγμα. Η τέταρτη πηγή ήταν οι εξαγωγές των αγροτικών ελληνικών προϊόντων κυρίως του λαδιού και της σταφίδας.

Την Παρασκευή 21 Απριλίου 1967 αναλαμβάνει τη διακυβέρνηση της χώρας το στρατιωτικό καθεστώς. Βασίστηκε κυρίως στον εσωτερικό δανεισμό και δημιουργεί τα “δάνεια σε συνάλλαγμα”. Εταιρείες συνάπτουν δάνεια στο εξωτερικό με εγγύηση απο το ελληνικό δημόσιο, στη συνέχεια τα παραχωρούν στο κράτος για εκτέλεση δημοσίων έργων τα οποία αναλαμβάνουν οι ίδιες. Απο το εξωτερικό δανείζεται μόνο απο τις Ηνωμένες Πολιτείες. Την ίδια στιγμή η ΕΟΚ πάγωσε την οικονομική βοήθεια.

Τον Ιούλιο του 1974 η κυβέρνηση του Κωνσταντίνου Καραμανλή ανεβαίνει στην εξουσία. Στις 6 Σεπτεμβρίου του 1974 παραχωρήθηκε στην Ελλάδα δάνειο ύψους 100.000.000 δολαρίων απο ένα κονσόρτσιουμ ξένων τραπεζών για τη στήριξη της οικονομίας. Στο κονσόρτσιουμ συμμετείχαν μεγάλοι τραπεζικοί οργανισμοί όπως οι αμερικανικές Τσαϊζ Μανχάταν, Οράιον Μπανκ και Γκόλντμαν Σακς, η βρετανική

Νάσιοναλ Γουεστμίνστερ Μπανκ και η καναδέζικη Ρόγιαλ Μπανκ οφ Κάναντα.

Πέντε μέρες αργότερα, κατα την επίσκεψη του αντιπροέδρου της κυβέρνησης και υπουργού Εξωτερικών Γεωργίου Μαύρου στη Δυτική Γερμανία ανακοινώθηκε η χορήγηση ετήσιας οικονομικής ενίσχυσης προς την Ελλάδα ύψους 60.000.000 μάρκων για την τριετία 1974 – 1976. Στις 17 Σεπτεμβρίου οι υπουργοί Εξωτερικών των εννέα χωρών της Κοινής Αγοράς συμφώνησαν στη σύνδεση της Ελλάδας με την ΕΟΚ. Απο την πλευρά της Ελλάδας υπέγραψαν ο αντιπρόεδρος της βουλής Κανελλόπουλος, ο υπουργός Εξωτερικών Αβέρωφ και Συντονισμού Πρωτοπαπαδάκης. Η κυβέρνηση πίστευε οτι με την ένταξή της στην ΕΟΚ θα έλυνε σημαντικά θέματα όπως το οικονομικό.

Στις αρχές Δεκεμβρίου η ΕΟΚ προχώρησε στη σταδιακή αποδέσμευση 56.000.000 δολαρίων, που είχαν παγώσει κατα τη διάρκεια της επταετίας προς την Ελλάδα. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων παραχώρησε απο την πλευρά της δάνειο 125.000.000 δολλαρίων για μια 5ετία.

Ο εξωτερικός δανεισμός έφτανε το 1978 τα 557 εκατομμύρια δολλάρια. Το 1982 ανέβηκε στα 1,7 δις δολλάρια και το 1985 εκτινάχθηκε στα 3,1 δις δολλάρια απο τα οποία 750 εκατομμύρια δολλάρια ήταν για χρεολύσια του δημοσίου τομέα και 2,318 εκατομμύρια δολλάρια αποτελούσαν καθαρό δανεισμό.

Τον Ιανουάριο του 1981 η Ελλάδα είναι επίσημα μέλος της ΕΟΚ και οφείλει να πειθαρχήσει να νέα μοντέλα και μεταρρυθμίσεις. Ο Ανδρέας Παπανδρέου αντίθετα αύξηση τον δημόσιο τομέα και τα εισοδήματα χωρίς η παραγωγικότητα της χώρας να ακολουθήσει τους ίδιους ρυθμούς.

Απο το 1981 μέχρι το 1985 η κυβέρνηση Πασόκ προβαίνει σε κρατικοποιήσεις των ναυπηγείων Σκαρμαμαγκά, της Πειραιϊκής – Πατραϊκής και άλλων βιομηχανιών και πολυεθνικών οργανισμών.

Το 1985 το έλλειμμα εκτινάχθηκε στο 11,6% απο 7,6% και 8,5% που ήταν το 1983 και το 1984. Το 1989 έφτασε το 14,2% και το 1990 το 15,9%. το 1981 το δημόσιο χρέος συνιστούσε το 27% του ΑΕΠ, ενώ το 1991 έφτασε το 80%.

Στους παρακάτω πίνακες παρουσιάζονται το εξωτερικό χρέος της χώρας, οι τόκοι που του αντιστοιχούν καθώς και τα τοκοχρεολύσια. Επίσης, παρουσιάζεται η κατανομή του χρέους στην τράπεζα της Ελλάδος και τις εμπορικές ελληνικές τράπεζες.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΧΡΕΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (US MILLIONS)							
ΕΤΟΣ		ΣΥΝΟΛΙΚΟ % GNP	OF EXP.	ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΟ			ΒΡΑΧΥΧΡΟΝΙΟ
				ΔΗΜΟΣΙΟ Κ' ΙΔΙΩΤΙΚΟ	ΕΓΓΥΗΜΕΝΟ ΑΠΟ ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ	ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΜΗ ΕΓΓΥΗΜΕΝΟ	
1970	2.120	21	212	1.304	916	388	816
1975	4.660	22	132	3.296	2.377	919	1.364
1977	5.820	22	132	3.567	2.635	932	2.253
1978	4.712	15	85	4.068	3.123	945	644
1979	5.456	14	81	4.596	3.531	1.065	760
1980	9.447	23	113	6.406	4.788	1.618	2.941
1981	10.752	28	117	7.475	5.833	1.642	3.260
1982	11.229	29	142	8.370	6.734	1.636	2.859
1983	13.160	38	183	9.806	8.206	1.600	3.354
1984	14.371	43	196	11.104	9.457	1.647	3.267
1985	18.639	57	263	14.109	12.452	1.647	4.530

Πίνακας 2.8 [Εξωτερικό χρέος της Ελλάδας 1970-1985]

ΤΟΚΟΧΡΕΟΛΥΣΙΑ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΧΡΕΟΥΣ			
ΕΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΔΗΜΟΣΙΟΥ	ΙΔΙΩΤΩΝ
1970	98	62	36
1975	386	284	102
1980	671	499	172
1981	823	613	210
1982	798	584	214
1983	776	563	213
1984	810	602	208
1985	1013	803	210

Πίνακας 2.9 [τοκοχρεολύσια εξωτερικού χρέους 1970-1985]

ΤΟΚΟΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΧΡΕΟΥΣ				
ΕΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΕΠ	ΔΗΜΟΣΙΟΥ	ΙΔΙΩΤΩΝ
1970	63	0,6	41	22
1975	229	1,1	173	56
1980	479	1,2	416	63
1981	888	2,3	715	173
1982	897	2,3	579	318
1983	894	2,6	757	137
1984	873	2,6	742	131
1985	1072	3,3	957	115

Πίνακας 2.10 [Τόκοι εξωτερικού χρέους 1970-1985]

ΤΟΚΟΧΡΕΟΛΥΣΙΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΧΡΕΟΥΣ				
ΕΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΕΠ	ΔΗΜΟΣΙΟΥ	ΙΔΙΩΤΩΝ
1970	161	1,6	103	58
1975	615	2,9	457	158
1980	1150	2,8	915	235
1981	1711	4,5	1328	383
1982	1695	4,3	1163	532
1983	1670	4,8	1320	350
1984	1683	5,1	1344	339
1985	2085	6,4	1760	325

Πίνακας 2.11 [Τοκοχρεολύσια εξωτερικού χρέους 1970-1985]

ΧΡΕΟΣ ΚΡΑΤΟΥΣ ΠΡΟΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ (ΔΙΣ ΔΡΑΧΜΕΣ)			
ΕΤΟΣ	ΑΞΙΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	ΑΞΙΩΣΕΙΣ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ
1970	17,5	17,8	35,3
1975	47,1	62,9	110
1980	200,3	217,5	417,8
1981	356,1	261,5	617,6
1982	617,9	327,9	945,8
1983	530,8	530,6	1061,4
1984	656,5	691,4	1347,9
1985	747,9	1005,6	1753,5
1986	787,6	1,234,7 ΤΡΙΣ	2022,3

Πίνακας 2.12[Χρέος προς ελληνικές τράπεζες 1970-1986]

Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat το χρέος της κεντρικής κυβέρνησης το 1999 αποτελούνταν κατά 76,8% από εσωτερικό και κατά 23,2% από εξωτερικό δανεισμό.

Παρακάτω παρουσιάζεται η εξέλιξη του ακαθάριστου και καθαρού δημόσιου χρέους την περίοδο 1979-1991 σε δις δραχμές

Ετος	Κεντρική Κυβέρνηση	Δημόσιες επιχ/σεις	Δημοσιοι οργανισμοι	Ακαθαριστο δημοσιο χρεος	Καταθεσεις διαθεσιμα	Καθαρο δημοσιο χρεος
1979	394,6	119,8	19,5	533,9	135,7	398,2
1980	473,8	179,8	19,6	673,2	160,6	512,6
1981	671,9	267,7	29,9	969,5	180,7	788,8
1982	928,4	376,4	67,9	1.372,7	236,2	1.136,5
1983	1.339,4	537,1	95,6	1.972,1	283,6	1.688,5
1984	1.882,9	748,7	143,1	2.774,7	336,9	2.437,8
1985	2.673,4	1.039,2	214,8	3.927,4	390,5	3.536,9
1986	3.230,3	1.174,3	353,6	4.758,2	455,8	4.302,4
1987	4.045,8	1.283,8	492,1	5.821,7	592,1	5.229,6
1988	5.383,4	1.461,9	651,6	7.496,9	718,5	6.778,4
1989	6.698,8	1.622,9	842,1	9.163,8	960,6	8.203,2
1990	9.382,0	1.609,0	686,0	11.677,0	1.180,0	10.497,0
1991	11.895,5	1.697,0	361,0	13.953,5	1.300,0	12.653,5

Πίνακας 2.13[Εξέλιξη καθαρού δημόσιου χρέους την περίοδο 1979-1991]

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η κατανομή του ακαθάριστου δημόσιου χρέους την Κεντρικής κυβέρνησης, των δημοσίων επιχειρήσεων και των δημοσίων οργανισμών για την περίοδο 1979- 1991 σε δις δραχμές

Έτος	Κεντρική Κυβέρνηση					Δημόσιες επιχ.			Δημόσιοι οργαν.	
	Εσωτερικό					Εξωτε- ρικό	Εσωτε- ρικό	Εξωτε- ρικό	Εσωτε- ρικό	Εξωτε- ρικό
	Τράπεζα Ελλάδος	Έντοκα γραμμάτια	Ομόλογα	Λοιπά	Σύνολο					
1979	82,4	211,5	10,8	11,4	316,1	78,5	79,8	40	19,5	
1980	82,9	257,5	10	12,4	362,8	111	117,4	62,4	19,6	
1981	181,5	300	9,1	18	508,6	163,3	160,5	107,2	29,9	
1982	305,9	357,5	8,3	21,9	693,6	234,8	209,6	166,8	67,9	
1983	309,9	541,5	7,2	93,5	952,1	387,3	262	275,1	95,6	
1984	463,1	748,2	6,3	41,7	1259,3	623,6	339,3	409,4	143,1	
1985	465,7	1120,2	5,3	54,4	1645,6	1027,8	436,5	602,7	214,8	
1986	465,8	1388,9	28	60,3	1943	1287,3	533,9	640,4	353,6	
1987	497,7	1869,9	137,9	69,1	2574,6	1471,2	618,9	664,9	492,1	
1988	496,5	2828,2	305,6	74,1	3704,4	1679	708,3	753,6	645,7	5,9
1989	495,2	3503,7	746,5	82	4827,4	1871,4	807,9	815	825	17,1
1990	483,9	4832,6	1094,7	82,1	7303,3	2078,9	652	957	676	10
1991	472,7	4930,2	3352	84,7	8839,6	3055,9	700	997	351	10

Πίνακας 2.14 [Κατανομή ακαθάριστου δημόσιου χρέους 1979-1991]

Στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζεται η εξέλιξη των δαπανών εξυπηρέτησης του εξωτερικού χρέους σε εκατομμύρια δολάρια

Έτος	Εξυπηρέτηση εξωτερικού δημοσίου χρέους		
	Χρεολύσια	Τόκοι	Σύνολο
1975	247	136,4	383,4
1976	286,2	145,7	431,9
1977	297	138	435
1978	298,5	202	500,5
1979	383	276,4	659,4
1980	406,5	352	758,5
1981	515,4	702,4	1217,8
1982	574,2	641,3	1215,5
1983	525,5	728,3	1253,8
1984	597	922,3	1519,3

1985	761,9	1083,3	1845,2
1986	957,7	1216,4	2174,1
1987	1996,7	1384,9	3381,6
1988	2059,4	1528,3	3587,7
1989	1658,7	1648,6	3307,3
1990	2171,1	1732,9	3904
1991	3552,2	1812,2	5364,4

Πίνακας 2.15 [Εξέλιξη δαπανών εξυπηρέτησης 1979-1991]

Παρακάτω παρουσιάζονται τα ελλείμματα της κυβέρνησης σε δις δραχμές

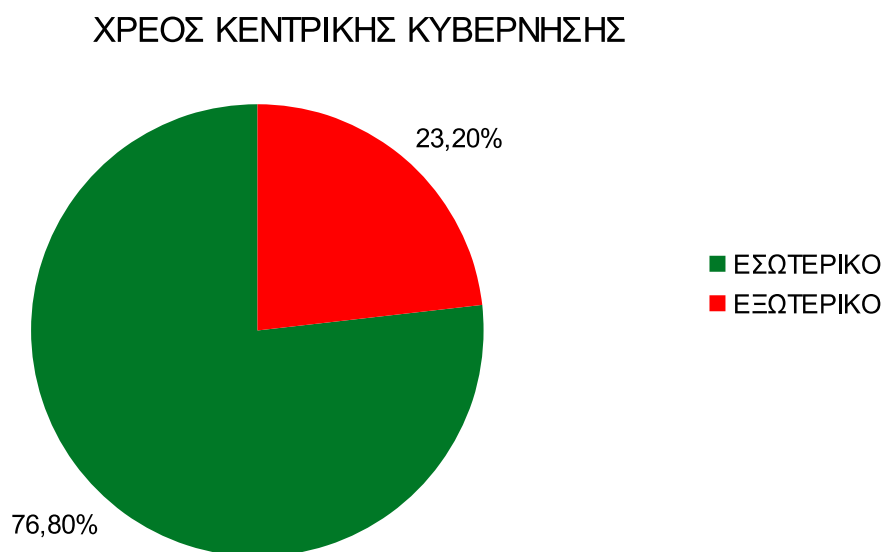
Έτος	Έσοδα	Έξοδα	Έλλειμμα
1979	314,4	380	65,6
1980	359	436,5	77,5
1981	438,8	632,1	193,3
1982	640,3	829,8	189,5
1983	817,9	1125,3	307,4
1984	1024,2	1417,5	393,3
1985	1243	1892,2	649,2
1986	1682,9	2320,9	638
1987	1967	2882,8	915,8
1988	2196,1	3393,3	1197,2
1989	2469,9	4228,2	1758,3
1990	3343,6	5496,2	2152,6
1991	4389	6930	2541

Πίνακας 2.16[Ελλείμματα κυβέρνησης 1979-1991]

Την περίοδο απο το 1975 μέχρι το 1987 η Ελλάδα είχε συνάψει εξωτερικά δάνεια ύψους 18.400.000.000 δολαρίων με το μεγαλύτερο μέρος να χρησιμοποιείται στην εξυπηρέτηση παλαιότερων δανείων.

Μέχρι το 1985 η κυβέρνηση Παπανδρέου θα προβεί σε εθνικοποιήσεις των ναυπηγείων Σκαραμαγκά, της ελληνικής Χαλυβουργίας, της Πειραιϊκής – Πατραϊκής και άλλων βιομηχανιών και ομίλων.

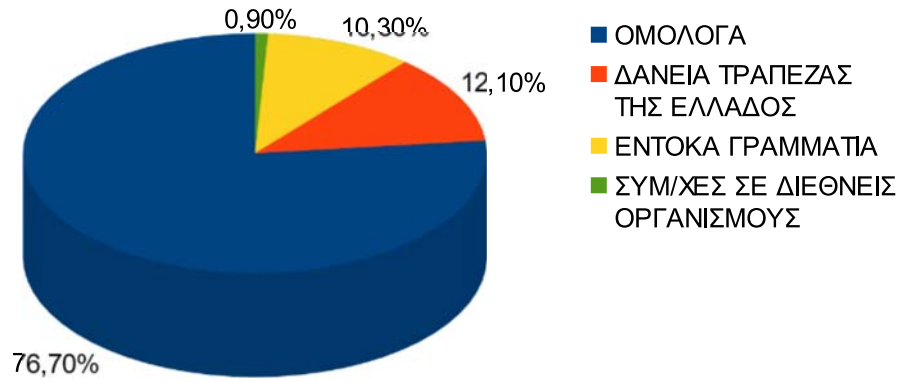
Στο διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται ο διαχωρισμός του χρέους της κεντρικής κυβέρνησης το 1999 σε εξωτερικό και εσωτερικό με το μεγαλύτερο μέρος να είναι εσωτερικό χρέος.

Διάγραμμα 2.2 [Χρέος Κεντρικής Κυβέρνησης 1999]

Η σύνθεση του εσωτερικού χρέους της Κεντρικής Κυβέρνησης αποτελούνταν από ομόλογα 77,7%, έντοκα γραμμάτια 9,4%, δάνεια της Τράπεζας της Ελλάδος 12,3% και συμμετοχές σε Διεθνείς Οργανισμούς 0,6%.

ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Διάγραμμα 2.3 [Σύνθεση εσωτερικού χρέους 1999]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζεται η πορεία της χώρας απο την είσοδό της στην Ευρωζώνη μέχρι σήμερα μετά από τρία μνημόνια και πολλά μέτρα λιτότητας.

3.1 Η είσοδος στην Ευρωζώνη

Πριν την ένταξη στην ΕΟΚ η χώρα ήταν ανταγωνιστική έναντι των ευρωπαϊκών κεφαλαίων. Με τη δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων στις αγορές μειώθηκε με το εμπορικό ισοζύγιο απο θετικό να γίνεται αρνητικό. Η χώρα πια δεν είχε δική της νομισματική πολιτική και δεν μπορούσε να προχωρήσει σε υποτίμηση του νομίσματος.

Τον Ιούνιο του 2000 η χώρα γίνεται δεκτή στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση και ένα χρόνο αργότερα υιοθετεί το ευρώ. Η χώρα παραμένει στη δραχμή μέχρι τον Ιανουάριο του 2002. με την ένταξη της Ελλάδας η ισοτιμία δραχμής ευρώ κλειδώνει στις 340,75 δραχμές προς 1 ευρώ.

Η διαφορά της Ελλάδας με την υπόλοιπη Ευρωπαϊκή Ένωση δεν είναι οι δαπάνες που κάνει αλλά η ανικανότητα της να συλλέγει τους φόρους. Οι δαπάνες που έκανε η Ελλάδα αν και βρισκονταν στο ίδιο ύψος με της ΕΕ ήταν αναποτελεσματικές και οδηγούσαν σε συσσώρευση χρεών και πτώση της ανταγωνιστικότητας. Επιπλέον, στη χώρα υπήρχε μεγάλη γραφειοκρατία που απέτρεπε τις επενδύσεις και τη σωστή και αποτελεσματική χρήση των διαθέσιμων πόρων. Επίσης, σε σύγκριση με τα άλλα κράτη μέλη υστερούσε σε θεσμούς, υποδομές, υγεία, παιδεία, τεχνολογία, καινοτομία και επιχειρηματικότητα. Αν συνεχίσει έτσι δεν θα μπορέσει ποτέ να γίνει ανταγωνιστική απέναντι στα άλλα κράτη μέλη. Επιπλέον, το ελληνικό χρέος οφείλεται κυρίως στο δημόσιο τομέα ενώ στις άλλες χώρες κυρίως στον ιδιωτικό.

Η Ελλάδα προβάλλεται σήμερα ως η αιτία της κρίσης της ευρωζώνης μαζί με μια σειρά άλλων χωρών με την ονομασία PIGS(Πορτογαλία, Ιρλανδία,Ελλάδα και Ισπανία). Στην Ελλάδα οι υπέρογκες δαπάνες οδήγησαν σε ελλείμματα που δεν μπορούσαν να καλυφθούν και δάνεια που οδήγησαν σε εξωτερικό χρέος που δεν μπορεί πλέον να αποπληρωθεί.

Το 2004 η Ελλάδα οργανώνει τους δαπανηρότερους Ολυμπιακούς Αγώνες με κτίρια που αποδείχθηκαν άχρηστα και με μεγάλη σπατάλη χρημάτων. Τα χρήματα που σπαταλήθηκαν ήταν δεκατρείς φορές περισσότερα απο αυτά που είχαν υπολογιστεί. Συγκεκριμένα η Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή υπολόγησε το κόστος στο 1,3 δις δολάρια για την διεξαγωγή των αγώνων και η χώρα σπατάλησε συνολικά 14,2 δις δολάρια. Η σπατάλη αυτή δημιούργησε ένα απο τα μεγαλύτερα σκάνδαλα στη χώρα.

Στις 5 Ιουλίου 2004 η χώρα μπαίνει επίσημα στη διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος μέχρι το 2006. Ο μηχανισμός ξαναμπαίνει σε λειτουργία στις 27 Απριλίου 2009 και μέχρι τις 24 Οκτωβρίου του ίδιου έτους με νέα μέτρα και αυστηρή σύσταση για τη μείωση του ελλείμματος. Κανένα μέτρο δεν εφαρμόστηκε σωστά απο την κυβέρνηση με αποτέλεσμα το δημοσιονομικό έλλειμμα να εκτιναχθεί το 2009 στο 15,6% του ΑΕΠ.

Το 2005 η κυβέρνηση ανακοινώνει την παύση εξαίρεσης απο το ΦΠΑ των οικοδομών με άδεια μετά την 1η Οκτωβρίου 2006 και αυτό οδηγεί στην εκτίναξη της αγοράς ακινήτων με τα στεγαστικά δάνεια των τραπεζών που φτάνουν το 31,9% του ΑΕΠ μέχρι το 2008. Την περίοδο 2001 με 2007 η οικονομία αναπτύσσονταν με ετήσιο ρυθμό 4,2%. Την ίδια περίοδο οι εξαγωγές αυξήθηκαν με ετήσιο ρυθμό 3,4%. Ήταν μια εποχή μεγάλης ανάπτυξης της χώρας με την εγχώρια παραγωγή να μην καλύπτει την ζήτηση και να εισάγει για να καλύψει το κενό της προσφοράς.

3.2 Η αρχή της κρίσης

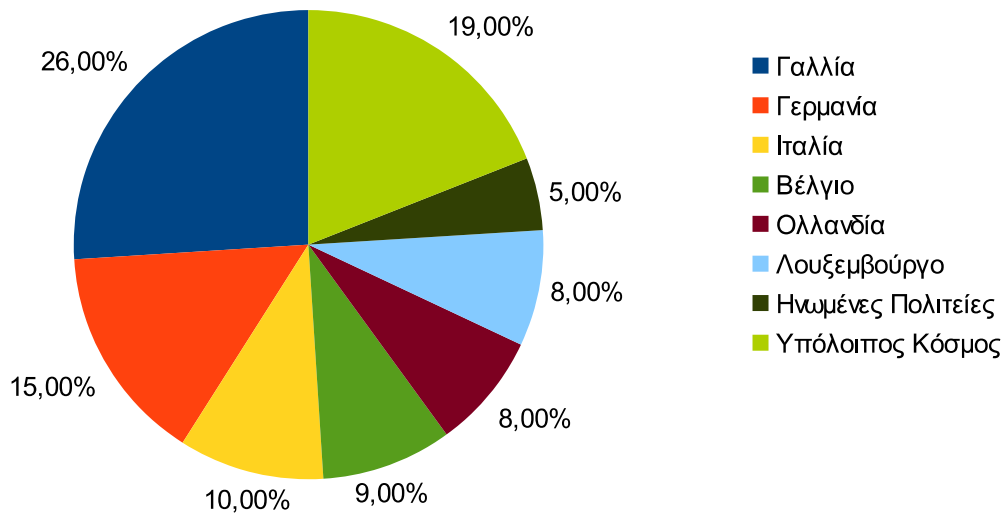
Τον Οκτώβριο του 2008 η κατάρρευση της Lehman Brothers επηρεάζει τις ελληνικές τράπεζες οι οποίες λόγω έλλειψης εμπιστοσύνης μεταξύ των τραπεζών δεν μπορούν να συνάπτουν διατραπεζικά δάνεια. Τον ίδιο μήνα ο πρωθυπουργός Κώστας Καραμανλής γνωρίζοντας την πίεση που δέχονται οι τράπεζες ανακοινώνει πακέτο διάσωσης 28 δις ευρώ με τα 3,5 δις να δίνονται για την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών.

Η κίνηση αυτή είχε στόχο να βοηθήσει τις τράπεζες οι οποίες τελικά ακολούθησαν άλλο μονοπάτι. Σταμάτησαν να προσφέρουν δάνεια με αποτέλεσμα τα νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις να μην μπορούν πλέον να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους μετά και τα μέτρα που επέβαλε η κυβέρνηση.

Τα μέλη της ΕΕ απο την πλευρά τους αξιολογώντας την κατάσταση της χώρας δεν ήταν πρόθυμα να προσφέρουν βοήθεια και να παραβιάσουν τη ρήτρα μη διάσωσης του άρθρου 125, παρόλα αυτά γνώριζαν πως μια χρεοκοπία της χώρας θα επηρέαζε τραπεζικά ιδρύματα της Γερμανίας και της Γαλλίας που είχαν δανείσει μεγάλα ποσά στην Ελλάδα.

Στο παρακάτω γράφημα παρουσιάζονται οι χώρες κάτοχοι ελληνικών ομολόγων το έτος 2008. Με βάση το παραπάνω διάγραμμα γίνεται σαφές πως χώρες όπως η Γαλλία με 26% και η Γερμανία με 15% είχαν επενδύσει πολλά χρήματα στην Ελλάδα και θα έκαναν ότι ήταν δυνατό για να τα πάρουν πίσω χωρίς απώλειες.

Ξένοι κάτοχοι ομολόγων 2008

Διάγραμμα 3.1 [Ξένοι κάτοχοι ομολόγων 2008]

Τέλη του 2008 το δημοσιονομικό έλλειμμα φτάνει το 15,6%. Το έλλειμμα αυτό αυξάνει το ήδη υψηλό δημόσιο χρέος της χώρας. Η εικόνα που παρουσιάζει η χώρα στο εξωτερικό δεν είναι καλή.

Στον προϋπολογισμό του 2009 το έλλειμμα ξεπερνούσε το 6%. Όπως αναφέρεται και παραπάνω την ίδια χρονιά ενεργοποιείται η διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος και στις 25 Ιουνίου ο υπουργός οικονομικών Γ. Παπαθανασίου ανακοινώνει τα μέτρα που περιλαμβάνουν αύξηση των φόρων στα καύσιμα, τα τσιγάρα, τα ποτά, στα κέρδη των λαχείων, αύξηση στα τέλη κινητής τηλεφωνίας και στα πολυτελή σκάφη και οχήματα. Παρόλα τα μέτρα η Επιτροπή απαιτεί τον Ιούλιο να εφαρμοστούν όλες οι προτάσεις της όπως μέτρα κατά της φοροδιαφυγής, άνοιγμα κλειστών επαγγελμάτων, μείωση δημοσίων φορέων κ.α.

Τον Οκτώβριο του 2009 ο οίκος αξιολόγησης Fitch υποβαθμίζει την πιστοληπτική ικανότητα της χώρας από A σε A- μετά την ανακοίνωση του ECOFIN για έλλειμμα 12,5%, δυσκολεύοντας ακόμη περισσότερο τη λήψη νέων δανείων στα οποία βασίζεται η Ελλάδα.

Τέλη του 2009 η χώρα χαρακτηρίζεται ως αφερέγγυα με τις αγορές να αμφισβητούν την ελληνική οικονομία. Η Standard and Poor's υποβάθμισε την πιστοληπτική ικανότητα από Α σε Α-. Σε μερικές εβδομάδες οι ελληνικές μετοχές, τα ομόλογα, οι μισθοί και οι κατοικίες υποτιμήθηκαν περίπου 50% λόγω της πιθανότητας απωλειών από μια υποτίμηση του νομίσματος και εξόδου της χώρας από την Ευρωζώνη. Οι επενδυτές πουλούσαν ότι ελληνικό είχαν στην κατοχή τους κυρίως μετοχές και ομόλογα με τραγικές συνέπειες για το χρηματιστήριο και την αύξηση των επιτοκίων των ομολόγων και του δανεισμού της χώρας. Οι Έλληνες καταθέτες από την πλευρά τους αποσύρουν τα χρήματά τους από τις ελληνικές τράπεζες κυρίως προς τις ελβετικές με αποτέλεσμα να υπάρξει κίνδυνος ρευστότητας των τραπεζών.

Στις 4 Οκτωβρίου 2009 την διακυβέρνηση αναλαμβάνει ο Γιώργος Παπανδρέου με το σύνθημα “λεφτά υπάρχουν”. Στις 8 Δεκεμβρίου οι οίκοι Fitch, Standard and Poor's και Moody's υποβαθμίζουν την πιστοληπτική ικανότητα από Α- σε BBB+.

Παρόλα αυτά η κυβέρνηση αποφάσισε πως δεν έπρεπε να λάβει ακόμη μέτρα με σκοπό να καθησυχάσει τις αγορές.

Από τον Φεβρουάριο μέχρι το Μάιο του 2010 τα ελληνικά ομόλογα έτειναν να υποβαθμιστούν σε σκουπίδια – junk και η χώρα να οδηγηθεί σε χρεοκοπία. Εκείνη την περίοδο τα κράτη μέλη αποφάσισαν να παρέχουν βοήθεια στην Ελλάδα βλέποντας πως η χώρα αρχίζει με το νόμο 3833/2010 να επιβάλλει μέτρα μείωσης του ελλείμματος. Εκτός όμως από αυτό το λόγο γίνονταν σαφές πως η κατάσταση της χώρας είχε αρνητικές συνέπειες και σε άλλα κράτη μέλη και το ευρώ γενικότερα. Με τη συμμετοχή του ΔΝΤ αποφασίστηκε η ίδρυση του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας.

Στις αρχές του 2010 η Ελλάδα ήδη αδυνατούσε να πληρώσει τα ληξιπρόθεσμα χρέη της ενώ ο πρωθυπουργός ανακοίνωναι στις 13 Ιανουαρίου πως «δεν υπάρχει περίπτωση να προσφύγουμε στο ΔΝΤ».

Στις αρχές Απριλίου του 2010 το χρέος ήταν 319 δις ευρώ με τα 294 δις να είναι με μορφή ομολόγων και 8,6 δις σε τίτλους ελληνικού δημοσίου. Σύμφωνα με τη Morgan Stanley οι ευρωπαϊκές τράπεζες συμμετέχουν στο δημόσιο χρέος με 240 δις ευρώ με τις γαλλικές στα 55 δις, τις ελβετικές στα 47 δις και τις γερμανικές στα 30 δις. Ένα άλλο κομμάτι του χρέους έχει αγοραστεί απο hedge funds.

Την ίδια χρονιά οι στρατιωτικές δαπάνες της χώρας έφταναν το 4% του ΑΕΠ. Η χώρα έδινε για στρατιωτικό υλικό τα περισσότερα χρήματα μετά τις Ηνωμένες Πολιτείες, λόγω της τεταμένης κατάστασης με την Τουρκία.

Η πιστοληπτική ικανότητα της χώρας υποβαθμίστηκε σε σκουπίδια αποκλείοντάς την απο τις αγορές ομολόγων. Η κατάσταση της χώρας είναι τραγική και στο εσωτερικό και στην εικόνα της προς το εξωτερικό. Δεν μπορεί να δανειστεί χρήματα απο πουθενά για να καλύψει τις ανάγκες της.

3.3 Πρώτο μνημόνιο

Ο πρωθυπουργός εμφανίζεται στις 23 Απριλίου του 2010 στο Καστελλόριζο και ανακοινώνει την προσφυγή της χώρας στο μηχανισμό στήριξης της ΕΕ λέγοντας «είναι εθνική και επιτακτική ανάγκη να ζητήσουμε επισήμως απο τους εταίρους μας την ενεργοποίηση του μηχανισμού στήριξης, που απο κοινού δημιουργήσαμε στην ΕΕ. Έχω ήδη δώσει εντολή στον υπουργό οικονομικών να κάνει τις απαραίτητες ενέργειες. Και οι εταίροι μας θα συνδράμουν άμεσα και αποφασιστικά ώστε να παράσχουν στην Ελλάδα το απάνεμο λιμάνι που θα μας επιτρέψει να ξαναχτίσουμε το σκάφος μας με γερά και αξιόπιστα υλικά». «Βρισκόμαστε σε μια δύσκολη πορεία, μια νέα Οδύσσεια για τον Ελληνισμό. Όμως, ξέρουμε τον δρόμο για την Ιθάκη και έχουμε χαρτογραφήσει τα νερά.»

Όλες οι χώρες της ευρωζώνης για να ισορροπίσουν τα εξωτερικά ισοζύγια και τα ελλείμματα στρέφονται στην εσωτερική υποτίμηση δηλαδή τα πακέτα λιτότητας που

περιλαμβάνουν περικοπές δαπανών με στόχο να μειωθούν οι εισαγωγές και να αυξηθούν οι εξαγωγές άρα να ισοσκελιστεί το εξωτερικό ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών.

Μεγάλος υποστηρικτής αυτής της θεωρίας είναι ο γερμανός υπουργός οικονομικών Βόλφγκανγκ Σόιμπλε λέγοντας χαρακτηριστικά «Δεν υπάρχει οδός σωτηρίας για τις ευρωπαϊκές οικονομίες, χωρίς περικοπές των δαπανών τους, χωρίς περιορισμό των ελλειμμάτων τους, χωρίς την επανεξισορρόπηση των λογαριασμών τους σε εθνική βάση. Μόνον με την αυστηρή τήρηση αυτών των προϋποθέσεων, οι ευρωπαϊκές οικονομίες θα μπορέσουν να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητά τους και να ενισχύσουν τις διεθνείς θέσεις τους»

Στην πραγματικότητα η Ιθάκη της χώρας στην οποία αναφέρθηκε ο Παπανδρέου, ήταν πολύ μακριά με τρία προγράμματα προσαρμογής και μεγάλα δάνεια να ακολουθούν. Μέχρι και σήμερα δεν έχουμε βρει ακόμη την Ιθάκη. Στις 3 Μαΐου η χώρα αποστέλει αίτημα συνδρομής προς το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο με τη μορφή letter of intent. Αιτήθηκε 80 δις απο την χώρες της ευρωζώνης και 30 δις απο το ΔΝΤ. Στις 8 Μαΐου εγκρίθηκε Σύμβαση Δανειακής Διευκόλυνσης απο τις χώρες και Διακανονισμός Χρηματοδότησης Άμεσου Ετοιμότητας απο το ΔΝΤ. Δύο μέρες αργότερα ψηφίστηκε στη Βουλή ο νόμος των μνημονίων 3845/2010 «Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας απο τα κράτη μέλη της Ζώνης του ευρώ και το ΔΝΤ». Η γερμανική κρατική τράπεζα KfW αποφασίστηκε να αντιπροσωπεύει τα κράτη μέλη και η Τράπεζα της Ελλάδας το ελληνικό δημόσιο.

Άμεσα σχηματίστηκε επιτροπή που ονομάστηκε τρώικα και αποτελούνταν απο μέλη της ΕΕ, του ΔΝΤ και της ΕΚΤ.

Τον ίδιο μήνα και με τις εξελίξεις να είναι ραγδαίες ο οίκος Fitch υποβαθμίζει τη χώρα στο BBB- βγάζοντάς τη απο την πρώτη ασφαλή κατηγορία A.

Το δάνειο συμφωνήθηκε στα 110 δις απο τα οποία 80 δις θα δώσει η Ευρώπη και 30 δις το ΔΝΤ. Τα επιτόκια θα κυμαίνονταν στο 5% και η χώρα θα ξεκινούσε την εξόφληση μετά απο τρία χρόνια και σε οκτώ δόσεις. Το δάνειο θα καταβάλλονταν μόνο αν η Ελλάδα εφαρμόζε τους όρους του μνημονίου. Ο βασικότερος όρος ήταν η μείωση των ελλειμμάτων κατά 11,1% του ΑΕΠ, δηλαδή να πλησιάσει το 3% του ΑΕΠ. Αυτό θεωρούσαν πως θα επιτευχθεί με περικοπές δημοσίων δαπανών κυρίως την κατάργηση του 13ου και 14ου μισθού, αύξηση εσόδων απο φορολόγηση κατά 4% του ΑΕΠ και μεταρρυθμίσεις στο ασφαλιστικό σύστημα. Φυσικά όλα αυτά τα μέτρα επιδείνωναν την ύφεση και τον ήδη ταλαιπωρημένο λαό.

Το πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής είχε συγκεντρώσει όλες τις μεταρρυθμίσεις που είχαν προτείνει οι θεσμοί τα προηγούμενα χρόνια με την διαφορά ότι τώρα θα έπρεπε να εφαρμοστούν εξ ολοκλήρου λόγω της αυστηρής επιτήρησης που υπήρχε. Το πρόγραμμα αφορούσε δημοσιονομικούς στόχους που έπρεπε να επιτευχθούν, αλλαγές στο τραπεζικό και ασφαλιστικό σύστημα, στις εργασιακές σχέσεις, ιδιωτικοποιήσεις που έπρεπε να γίνουν για να αντλήσει χρήματα το δημόσιο κτλ.

Το μνημόνιο και η δανειακή σύμβαση των 110 δις περιέχουν δυσβάσταχτους όρους. Το άρθρο 14 παράγραφος 5 απαιτεί απο την χώρα να «παραιτείται αμετάκλητα και άνευ όρων απο κάθε ασυλία που έχει ή πρόκειται να αποκτήσει όσον αφορά την ίδια και τα περιουσιακά της στοιχεία, απο νομικές διαδικασίες σε σχέση με την παρούσα Σύμβαση περιλαμβανομένων χωρίς περιορισμούς της ασυλίας όσον αφορά την άσκηση αγωγής, δικαστικής απόφασης ή άλλης διαταγής...». Με το άρθρο 2 παράγραφος 4 οι δανειστές μπορούν να μεταβιβάσουν δικαιώματα και υποχρεώσεις σε άλλους δανειστές.

Για όλα τα παραπάνω μέτρα που έπρεπε να εφαρμοστούν υπήρχαν τριβές μεταξύ κυβέρνησης και θεσμών με την πρώτη να αρνείται να εφαρμόσει πολλά απο τα νέα μοντέλα. Η χώρα πιεζόταν σχεδόν απειλούνταν θα λέγαμε απο την τρόικα (ΕΕ,ΔΝΤ,ΕΚΤ) πως αν δεν εφαρμόσει τα μέτρα θα οδηγηθεί σε στάση πληρωμών άρα και χρεοκοπία. Πίεση είχε δεχτεί και ο πρωθυπουργός στη σύνοδο κορυφής στο Νταβός.

Η λιτότητα που εφαρμόστηκε είχε ως συνέπεια τη μείωση του κέρδους οδηγώντας σε μεγάλη μείωση των ιδιωτικών επενδύσεων, χρεοκοπίες επιχειρήσεων, ανεργία, μείωση φορολογικών εσόδων, αύξηση κρατικών δαπανών(π.χ επιδόματα) και αύξηση ελλειμμάτων.

Το μνημόνιο αποτελούνταν από χρονοδιαγράμματα και ποσοτικούς στόχους που θα έπρεπε να επιτυγχάνει η κυβέρνηση κάθε τρίμηνο προκειμένου να εκταμιευθεί η αντίστοιχη δόση. Ουσιαστικά η τρόικα ήταν αυτή που έπαιρνε τις πολιτικές αποφάσεις και διοικούσε τη χώρα χρησιμοποιώντας ως πιόνι την εκάστοτε κυβέρνηση. Το ΔΝΤ μάλιστα μη έχοντας εμπιστοσύνη στην κυβέρνηση είχε στείλει και στελέχη του στην Αθήνα για να παρακολουθούν την υλοποίηση του προγράμματος.

Στις 18 Μαΐου γίνεται η εκταμίευση της πρώτης δόσης της ευρωζώνης ύψους 14,5 δις και του ΔΝΤ 5,5 δις. Οι επόμενες δόσεις εκταμιεύθηκαν στα ταμεία τον Σεπτέμβριο, το Δεκέμβριο και τον Ιανουάριο του επόμενου έτους. Συγκεκριμένα είχε συμφωνηθεί η καταβολή δόσεων ως εξής:

Εκταμίευση	ΔΝΤ	ΕΕ
Μάιος 2010	5,5	14,5
Σεπτέμβριος 2010	2,5	6,5
Δεκέμβριος 2010	2,5	6,5
Μάιος 2011	3,3	8,7
Αύγουστος 2011	2,2	5,8
Νοέμβριος 2011	1,4	3,6
Φεβρουάριος 2012	2,7	7,3
Μάιος 2012	1,6	4,4
Αύγουστος 2012	1,6	4,4
Νοέμβριος 2012	0,5	1,5
Φεβρουάριος 2013	1,6	4,4
Μάιος 2013	0,5	1,5

Πίνακας 3.1 [Εκταμίευση δόσεων]

Γίνεται κατανοητό πως οι κυβερνήσεις ψηφίζουν νόμους που τους επιβάλλονται χωρίς στην πραγματικότητα να μπορούν να τους εφαρμόσουν. Εκτός από τα αρνητικά η τρόικα είχε και κάποια θετικά στοιχεία. Το βασικότερο είναι η τεχνογνωσία που είχαν τα κλιμάκια όσον αφορά τη διοίκηση, τη βελτίωση του φορολογικού συστήματος και την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και τον τομέα της περίθαλψης. Το δεύτερο είναι η ευρωπαϊκή φιλοσοφία, κάτι που έλειπε από την Ελλάδα.

Στο πρώτο μνημόνιο δεν γινόταν καμία αναφορά για αναδιάρθρωση ή περικοπή του χρέους. Αυτό ήταν υπέρ των ελληνικών τραπεζών και ταμείων που κατείχαν 62 δις και μια περικοπή θα επιβάρυνε την ήδη δύσκολη θέση τους.

Η πρώτη περικοπή χρέους θα γίνει το 2012 με τη συμμετοχή ιδιωτών, το γνωστό PSI (Private sector involvement). Θα αναφερθώ παρακάτω πιο αναλυτικά.

Εκείνη την περίοδο υπήρχαν και υποστηρικτές της στάσης πληρωμών και μη τήρησης των μνημονίων. Η ιδέα αυτή απορρίφθηκε καθώς η χώρα θα βυθιζόταν στην ύφεση λόγω των τεράστιων χρεών και ελλειμμάτων και θα απομονώνονταν από τα άλλα κράτη.

Με την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων τα δημοσιονομικά ελλείμματα μειώθηκαν το 2010 σε 10% του ΑΕΠ από 15,6% του ΑΕΠ..

Οι βασικές αλλαγές που επέφερε το μνημόνιο ήταν ο περιορισμός των υπουργείων να υπερβαίνουν τα ποσά που τους αντιστοιχούσαν βάση προϋπολογισμού. Επίσης με το νόμο 3871/2010 δημιουργήθηκε ανεξάρτητο γραφείο προϋπολογισμού. Το ίδιο έτος δημιουργείται το πρόγραμμα Διαύγεια και με το νόμο 3892/2010 καθιερώνεται η ηλεκτρονική συνταγογράφηση. Η χώρα αρχίζει επιτέλους να εκσυγχρονίζεται. Επιπλέον, ψηφίστηκε με το νόμο 4022/2011 η άρση του τραπεζικού και φορολογικού απορρήτου και με το νόμο 3864/2010 ιδρύθηκε το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας με σκοπό τη σταθερότητα των τραπεζών μέσω της κεφαλαιακής τους επάρκειας.

Ο νόμος 3869/2010 γνωστός ως νόμος Κατσέλη ψηφίστηκε με σκοπό να προστατεύσει τους υπερχρεωμένους δανειολήπτες μέσω της προστασίας της πρώτης κατοικίας από τους πλειστηριασμούς.

Τέλος τον Ιούλιο του 2010 ψηφίστηκε η μεγαλύτερη μεταρρύθμιση στο ασφαλιστικό σύστημα ο νόμος 3863/2010 και 3865/2010 «Ματαρρύθμιση του Συνταξιοδοτικού συστήματος του δημοσίου και συναφείς διατάξεις». Οι συγκεκριμένοι νόμοι δέχτηκαν μεγάλη κριτική από τα κόμματα της αντιπολίτευσης και ο λαός διαμαρτύρονταν πολύ έντονα. Ο νόμος προέβλεπε περικοπή συντάξεων, μείωση επιδομάτων, Εισφορά Κοινωνικής Αλληλεγγύης, εξίσωση ηλικιών συνταξιοδότησης μεταξύ ανδρών και γυναικών και νέο τρόπο υπολογισμού των συντάξεων.

Ένας άλλος βασικός όρος που έπρεπε να επιτευχθεί ήταν οι ιδιωτικοποιήσεις του δημοσίου με σκοπό να αυξήσει τα έσοδά του και να πληρώσει τα δάνεια.

Όλα τα παραπάνω μέτρα οδήγησαν σε απεργίες των εργαζομένων που έβλεπαν τα δικαιώματά τους να καταπατώνται και τους μισθούς τους να περικόπτονται. Το Μάιο του 2011 όλοι σχεδόν οι δημόσιοι τομείς της χώρας απεργούσαν και δημιουργείται το κίνημα των Αγανακτισμένων.

Η κυβέρνηση παρά τις αντιδράσεις μεταβίβασε δημόσια περιουσιακά στοιχεία στο Ταμείο Ιδιωτικοποιήσεων, πάγωσε τις προσλήψεις και επέβαλε έκτακτο ειδικό τέλος στα ακίνητα, το γνωστό χαράτσι, μέσω της ΔΕΗ για να μειωθεί το έλλειμμα.

Το συμπέρασμα του πρώτου μνημονίου ήταν απογοητευτικό. Το χρέος συνέχιζε να αυξάνεται και τα δημοσιονομικά ελλείμματα παρά τα πολύ σκληρά μέτρα παρέμεναν στο 10%. Η ύφεση μεγάλωνε γιατί λόγω των υψηλών φόρων και των περικοπών σε μισθούς και συντάξεις είχε μειωθεί η ζήτηση. Επίσης, αυξήθηκε η ανεργία και μειώθηκαν δραματικά οι καταθέσεις των πολιτών στις τράπεζες. Τέλος, η έκθεση της WEF

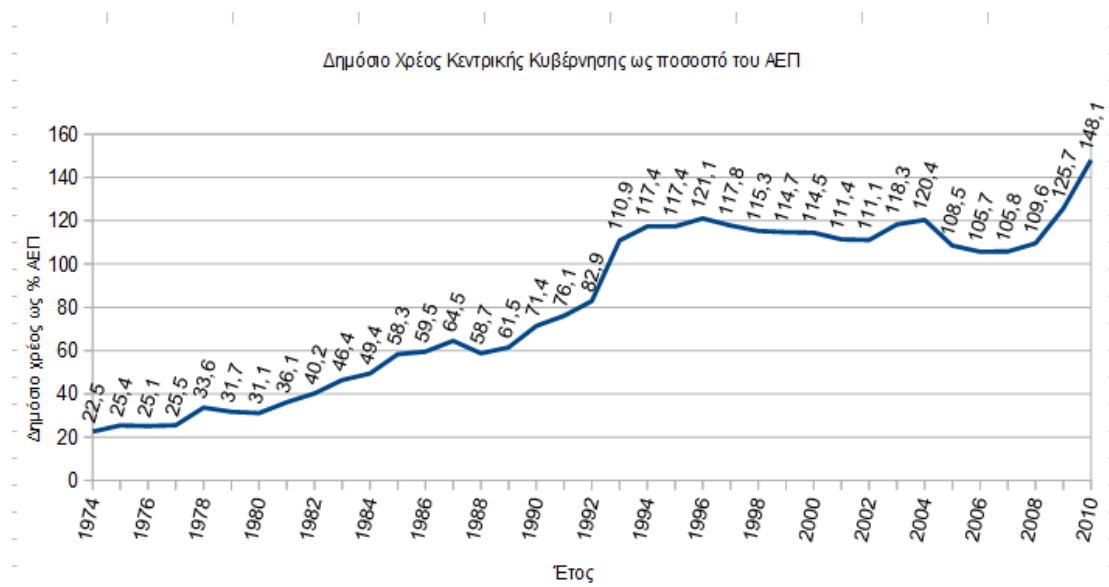
κατατάσσει τη χώρα απο άποψη ανταγωνιστικότητας στην 83η θέση απο 142 χώρες.

Το μνημόνιο απαιτούσε σε δύο χρόνια να γίνουν εξπρές αλλαγές και να εφαρμοστούν μέτρα που υπο άλλες συνθήκες η χώρα θα χρειαζόταν πάνω απο δέκα χρόνια για να τα εφαρμόσει και να προσαρμοστεί σε αυτά.

Το 2010 εκτός απο χρονιά του Μνημονίου ήταν και χρονιά μεγάλων στρατιωτικών δαπανών για τη θωράκιση της χώρας. Η χώρα αγόρασε απο τη Γαλλία έξι φρεγάτες ύψους 2,5 δις ευρώ και στρατιωτικά ελικόπτερα 400.000.000 ευρώ. Απο τη Γερμανία προμηθεύτηκε έξι υποβρύχια για 5 δις.

Η Κριστίν Λαγκάρντ και ο Ολιβιέ Μπλανσάρ δηλώνουν πως καμία πρόοδος δεν μπορεί να υπάρξει στην Ελλάδα όσο η οικονομία της βυθίζεται. Ο απαραίτητος όρος για τη βιωσιμότητα και την εξυπηρέτηση του χρέους παραμένει η επάνοδος της οικονομίας σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης.

Το παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζει την εξέλιξη του δημόσιου χρέους ως ποσοστό επι του ΑΕΠ για την περίοδο απο το 1974 μέχρι το 2010.

Διάγραμμα 3.2 [Δημόσιο χρέος κεντρικής κυβέρνησης % ΑΕΠ]

3.4 Δεύτερο μνημόνιο

Τέλη του 2011 ο Λουκάς Παπαδήμος ως μεταβατικός πρωθυπουργός μετά την παραίτηση του Γιώργου Παπανδρέου ανέλαβε τις διαπραγματεύσεις που είχαν αρχίσει για ένα δεύτερο πακέτο διάσωσης. Η συμφωνία ολοκληρώνεται τον Φεβρουάριο του 2012 και περιλαμβάνει δάνειο 130 δις, ένα νέο πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής και περικοπή ιδιωτικού χρέους, το γνωστό PSI.

Όπως και το πρώτο μνημόνιο απαιτούσε μεταρρυθμίσεις, φορολογικές αλλαγές και περικοπή δαπανών ύψους 19 δις με σκοπό και πάλι την μείωση του ελλείμματος.

Αρχίζοντας από το PSI, αφορά ιδιωτικό χρέος 206 δις. Οι κάτοχοι αυτών των ομολόγων αποδέχθηκαν την περικοπή του ονομαστικού χρέους κατά 53,5%. Έγινε ταυτόχρονα επιμήκυνση αποπληρωμής και μείωση επιτοκίου στο 3,65%. Οι ιδιώτες δέχτηκαν το κούρεμα αντιλαμβανόμενοι την δύσκολη οικονομική κατάσταση της χώρας. Συγκεκριμένα, η συμφωνία προέβλεπε ανταλλαγή των παλαιών ομολόγων με νέα ονομαστικής αξίας 31,5% των παλαιών και χρεόγραφα του EFSF ονομαστικής αξίας 15% των παλαιών. Το τοκομερίδιο των νέων ομολόγων ορίστηκε στο 2% για τα έτη 2013 με 2015, 3% για το 2016 με 2020, 3,65% για το 2021 και για την υπόλοιπη περίοδο στο 4,3%.

Εδώ θα πρέπει να αναφέρω ότι οι διαπραγματεύσεις για το PSI γίνονται με την Ελλάδα να έχει άμεση ανάγκη χρημάτων για την αποπληρωμή στις 20 Μαρτίου 2012 ομολόγων αξίας 14,4 δις ευρώ.

Πολλοί ισχυρίστηκαν πως το κούρεμα θα έπρεπε να είχε εφαρμοστεί από το πρώτο πρόγραμμα για να είχε κάποιο αποτέλεσμα. Τελικά λόγω νέων δανείων το όφελος από το κούρεμα ήταν μόλις 51,2 δις ευρώ.

Για την τήρηση των μέτρων η Επιτροπή στέλνει επιθεωρητές στην Αθήνα. Αυτό έγινε γιατί οι όροι του πρώτου μνημονίου δεν εφαρμόστηκαν απο την κυβέρνηση στο βαθμό που θα ήθελε η τρώϊκα. Μέσα στο 2014 ο Αντώνης Σαμαράς ξεκίνησε διαπραγματεύσεις με τους θεσμούς για τον τρόπο εφαρμογής των νέων μέτρων.

Η χώρα σύναπτε δάνεια για να αποπληρώνει τους δανειστές και όχι για να καλύπτει τις δικές τις ανάγκες. Ενδεικτικά το 2010 απο τα 38 δις δανείων που έλαβε τα 13 δις δόθηκαν σε τόκους παλαιότερων δανείων και 19,5 δις σε χρεολύσια. Το ίδιο συνέβη και το επόμενο έτος με είσπραξη δανείων 46,5 δις και καταβολή 15,9 δις σε τόκους και 28,1 δις σε χρεολύσια.

Το 2011 το χρέος της χώρας αποτελείται απο 11 δις σε τίτλους ελληνικού δημοσίου, 244 δις σε ομόλογα ελληνικού δικαίου και 18 δις ομόλογα αγγλικού δικαίου ενώ το υπόλοιπο ήταν δάνεια του μνημονίου απο το ΔΝΤ και τη ΕΕ.

Μέχρι το 2012 οι ελληνικές κυβερνήσεις προσπαθούσαν να πείσουν το λαό πως τα μέτρα οδηγούσαν στην ανάπτυξη. Την ίδια χρονιά στο μηχανισμό στήριξης εντάσσονται η Πορταγαλία και η Ιρλανδία ενώ στο χείλος του γκρεμού βρίσκονται και η Ιταλία με την Ισπανία. Η κρίση στην Ελλάδα είχε συμπαρασύρει μεγάλες και ισχυρές χώρες με αποτέλεσμα να κλονιστεί όλη η Ευρωπαϊκή Ένωση. Παρόλα αυτά μια πτώχευση της χώρας θα δημιουργούσε μεγάλο πρόβλημα στην Ευρωπαϊκή Ένωση η οποία θα έπρεπε να καλύψει συνολικά 370 δις το ελληνικό χρέος σύν 100δις δανείων απο την ΕΚΤ και 40 δις απο τα ασφάλιστρα των CDS.

Στις 7 Νοεμβρίου 2012 ψηφίστηκε το πολυνομοσχέδιο ή αλλιώς προαπαιτούμενα μέτρα για την εκταμίευση της δόσης των 31 δις. Τα κυριότερα προαπαιτούμενα μέτρα ήταν μια νέα αύξηση των ορίων συνταξιοδότησης κατά δύο έτη, νέα μείωση των συντάξεων απο 5% έως 15%, στο δημόσιο καταργούνται τα επιδόματα Χριστουγέννων, Πάσχα και αδείας. Επιπλέον, μειώνεται το εφάπαξ έως 83%, γίνονται περικοπές στα ειδικά μισθολόγια και επιβάλεται αντίτιμο 25 ευρώ για την εισαγωγή στα νοσοκομεία. Επίσης,

στον ιδιωτικό τομέα μειώνεται ο κατώτατος μισθός.

Εκείνη την περίοδο οι διαμαρτυρίες στον εκπαιδευτικό κλάδο αναγκάζουν την κυβέρνηση να επιστρατεύσει τους εκπαιδευτικούς που αντιδρούν. Λόγω των σκληρών μέτρων λιτότητας λίγους μήνες πριν είχε καθιερώσει το πρόγραμμα συσσιτίων για μαθητές που δεν είχαν ούτε τα απαραίτητα.

Η κυβέρνηση τον Ιούνιο του 2014 δημιούργησε τον Αυτόματο Μηχανισμό Δημοσιονομικής Προσαρμογής που τελικά θα εφαρμοστεί μερικά χρόνια αργότερα.

Το δεύτερο μνημόνιο επικεντρώθηκε περισσότερο στη μείωση των δημοσίων υπαλλήλων. Πιο συγκεκριμένα ήθελε μείωση των συμβασιούχων, πάγωμα νέων προσλήψεων κ.α. Η κυβέρνηση για να ανταποκριθεί στις παραπάνω απαιτήσεις κλείνει την ΕΡΤ και καταργεί τη δημοτική αστυνομία, ειδικότητες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και των σχολικών φυλάκων.

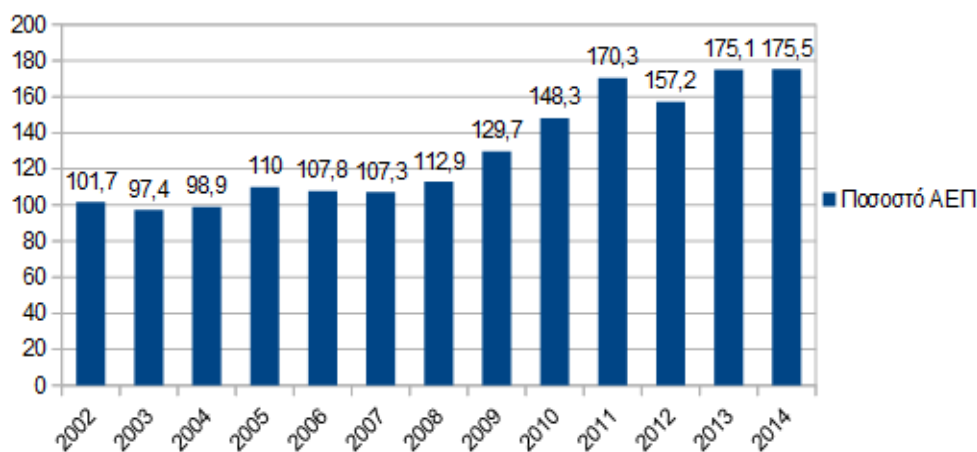
Τα έτη 2013 και 2014 τα μέτρα φαίνεται να αποδίδουν καθώς οι προϋπολογισμοί κλείνουν με πλεόνασμα. Αυτό επιτεύχθηκε λόγω μεγάλης μείωσης των δαπανών κυρίως στην υγεία.

Και σε αυτό το μνημόνιο το βαρύτερο τίμημα πλήρωσαν οι μισθωτοί και οι συνταξιούχοι που καλούνται να ζήσουν με ακόμη λιγότερα χρήματα και οι άνεργοι νέοι που δεν μπορούν να βρουν δουλειά λόγω του παγώματος στις προσλήψεις.

Το 2014 είναι και η χρονιά που η χώρα κάνει την πρώτη απόπειρα εξόδου στις αγορές.

Παρακάτω παρουσιάζεται διάγραμμα για το ύψος το δημοσίου χρέους γενικής κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ.

Δημόσιο χρέος γενικής κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ

Διάγραμμα 3.3 [Δημόσιο χρέος γενικής κυβέρνησης % ΑΕΠ]

3.5 Τρίτο μνημόνιο

Το 2015 την κυβέρνηση της χώρας αναλαμβάνει ο Αλέξης Τσίπρας ο οποίος αρνούνταν να εφαρμόσει το πρόγραμμα προσαρμογής. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την μεγάλη τριβή κυβέρνησης και τρόικας με την δεύτερη να προειδοποιεί την κυβέρνηση για τα αποτελέσματα της μη συνέχισης του προγράμματος.

Ο υπουργός οικονομικών Γιάννης Βαρουφάκης ανακοινώνει όχι στη λιτότητα, ναι σε αναπτυξιακά προγράμματα. Θεωρούσε πως η αποπληρωμή θα έπρεπε να γίνει όταν η χώρα αρχίσει να αναπτύσσεται. Επίσης, θεωρούσε ότι τα μνημόνια ήταν ένα επιπλέον πρόβλημα και όχι η λύση που αναζητούσε η Ελλάδα.

Για το 2015 οι δανειακές υποχρεώσεις ανέρχονταν σε 22,5 δις και αφορούσαν αποπληρωμές ομολόγων που κατείχε η ΕΚΤ, δόσεις δανείων του ΔΝΤ και καταβολή τόκων. Τον Ιούνιο η χώρα βρίσκεται στο χείλος της χρεοκοπίας. Η χώρα χάνει την χρηματοπιστωτική ασπίδα της και σταματάει την πληρωμή της ληξιπρόθεσμης δόσης στο

ΔΝΤ. Επιπλέον, κλείνει χωρίς καμία προειδοποίηση τις τράπεζες και το Χρηματιστήριο και εισάγει κεφαλαιακούς ελέγχους, τα capital controls, με όριο αναλήψεων. Όπως είναι λογικό επικρατεί πανικός με τους πολίτες να σχηματίζουν ουρές στα ΑΤΜ των τραπεζών με σκοπό να κάνουν ανάληψη των χρημάτων τους πριν την επιβολή των ελέγχων.

Στον τομέα των διαπραγματεύσεων δεν μπορούσε να βρεθεί λύση. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την φυγή των κεφαλαίων λόγω αβεβαιότητας για το μέλλον και τις μηδενικές επενδύσεις στη χώρα. Η χρηματοδοτική βοήθεια προς τη χώρα είχε σταματήσει από το 2014 με τα σενάρια για ενδεχόμενη χρεοκοπία να πληθαίνουν. Το μνημόνιο λήγει στις 30 Ιουνίου του 2015 χωρίς συμφωνία για τα μέτρα του προγράμματος και τις εκταμιεύσεις των δόσεων.

Στις 25 Ιουνίου ο Ζαν Κλοντ Γιούνκερ κάνει μια τελευταία πρόταση η οποία απορρίπτεται. Στις 5 Ιουλίου η κυβέρνηση αποφασίζει τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος για το σχέδιο του Ζαν Κλοντ Γιούνκερ. Το δημοψήφισμα αποτελούνταν από το κείμενο: πρέπει να γίνει αποδεκτό το σχέδιο συμφωνίας, το οποίο κατέθεσαν η ευρωπαϊκή επιτροπή, η ευρωπαϊκή κεντρική τράπεζα και το διεθνές νομισματικό ταμείο στο Eurogroup της 25.06.2015 και αποτελείται από δύο μέρη, τα οποία συγκροτούν την ενιαία πρότασή τους;

Οι πολίτες ψηφίζουν όχι με ποσοστό 61,3% παρά την οριακή κατάσταση στην οποία έχει φτάσει η χώρα και τις κλειστές τράπεζες.

Τον Αύγουστο του ίδιου έτους η κυβέρνηση που αρνούσαν τα μνημόνια διαπραγματεύεται και συμφωνεί στην υπογραφή ενός τρίτου μνημονίου. Το μνημόνιο θα παρείχε και δάνειο ύψους 86 δις ευρώ για την εξόφληση του χρέους και την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών

Το συγκεκριμένο μνημόνιο ήταν πιο σκληρό από τα προηγούμενα καθώς εκτός των

νέων μέτρων πρόσθετε και τα παλιά του δεν είχαν ολοκληρωθεί. Επέβαλε την συνέχεια του ΕΝΦΙΑ, και την αύξηση των συντελεστών φορολόγησης. Επιπλέον, βασική προϋπόθεση ήταν η δημιουργία υπερταμείου για τις αποκρατικοποιήσεις τα έσοδα των οποίων θα δίνονταν για την αποπληρωμή των δανείων. Τέλος, η χώρα θα έπρεπε να πετύχει πλεόνασμα του 3,5% του ΑΕΠ.

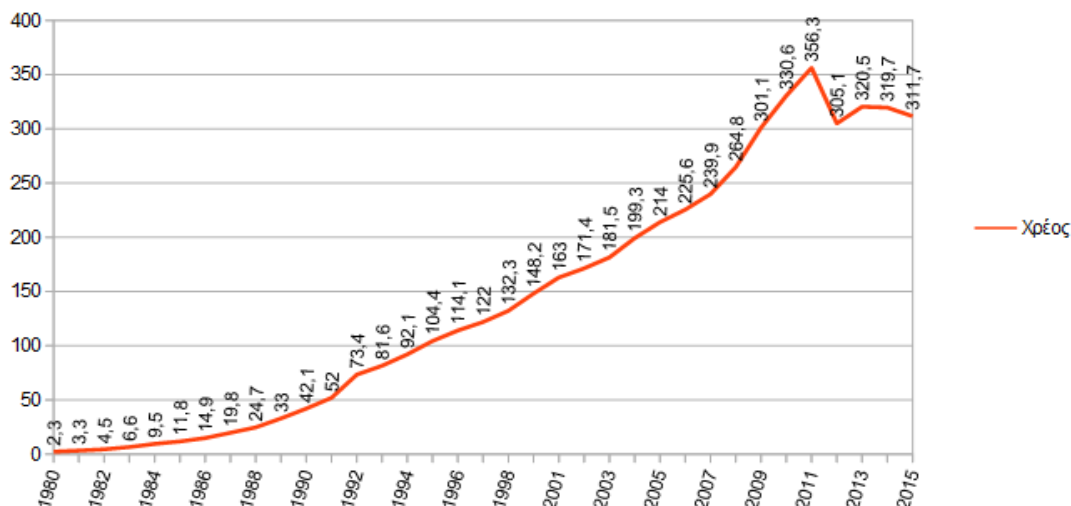
Το τρίτο μνημόνιο είχε σαν στόχο κυρίως μέτρα για τη καλύτερη διαχείριση των οικονομικών της χώρας απο τις κυβερνήσεις εξαλείφοντας την πελατειακή τους σχέση. Και αυτή η κυβέρνηση αν και υπέγραψε το μνημόνιο προσπάθησε να διαπραγματευτεί αλλαγές στους όρους.

Η κυβέρνηση ενεργοποίησε τον Αυτόματο Μηχανισμό Δημοσιονομικής Διαχείρισης. Σε περίπτωση που ο προϋπολογισμός αποκλίνει απο το στόχο για πρωτογενές πλεόνασμα ο κόφτης εξοικονομεί αυτόματα πόρους.

Ψηφίστηκε ο νόμος 4387/2016 για το ασφαλιστικό, νόμος Κατρούγκαλου με την ενοποίηση των ασφαλιστικών ταμείων σε ένα τον Ενιαίο Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης. Στον τομέα των ιδιωτικοποιήσεων ολοκληρώθηκε η παραχώρηση πλειοψηφικού πακέτου στην Cosco του οργανισμού λιμένος πειραιώς, η μεταβίβαση του συνόλου των μετοχών της ΤΡΑΙΝΟΣΕ σε ιταλούς και την ανάθεση αεροδρομίων στη Fraport.

Στο διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται η εξέλιξη του κρατικού χρέους. Παρατηρούμε πως το χρέος έχει μια ανοδική πορεία μέσα στο χρόνο με μια πτώση το 2011.

Εξέλιξη ελληνικού κρατικού χρέους (δισ ευρώ)

Διάγραμμα 3.4 [Εξέλιξη ελληνικού κρατικού χρέους]

Στις 12 Ιουλίου του 2017 η ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε τον τερματισμό της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος και στις 25 Σεπτεμβρίου το συμβούλιο αποδέχεται την πρόταση.

Τον Ιούνιο του 2018 ολοκληρώθηκε και το τρίτο μνημόνιο. Απο τα τρία μνημόνια η Ελλάδα έλαβε δάνεια ύψους 244 δισ.

Η χώρα μέσα σε αυτό το διάστημα είχε αρκετά σκαμπανεβάσματα αλλά στο τέλος κατάφερε να ανακάμψει όχι στον επιθυμητό βαθμό αλλά έκανε μια αρχή. Σε αυτό βοήθησε πολύ ο τουρισμός κυρίως στα έτη απο το 2017 και μετά. Σε αυτά τα έτη δημιουργήθηκαν τα υπερπλεονάσματα.

Στις 21 Αυγούστου 2018 ο πρωθυπουργός Α. Τσίπρας ανακοινώνει απο την Ιθάκη την έξοδο απο τα μνημόνια. Η λήξη των μνημονίων όμως δεν σημαίνει και λήξη της επίβλεψης. Μετά τα μνημόνια προβλέπεται μια παρακολούθηση της χώρας μέχρι να εξοφληθεί το 75% της χρηματοδοτικής συνδρομής. Η χώρα έχει ήδη δεχθεί έλεγχο δύο

φορές το Νοέμβριο του 2018 και το Φεβρουάριο του 2019 για τις μεταρρυθμίσεις που εφαρμόζει.

Πριν προλάβει να αποδεσμευτεί από τα μνημόνια η χώρα υπογράφει το πλαίσιο πολιτικής 2019-2022. Το πλαίσιο αυτό απαιτούσε συνέχιση της περιοριστικής δημοσιονομικής πολιτικής για τη δημιουργία πρωτογενούς πλεονάσματος 3,5% μέχρι το 2021. Η Βουλή ψήφισε τη μείωση του αφορολογήτου ως ένα μέτρο για την επίτευξη του στόχου. Η χώρα επίσης δευσεμύτηκε να μην καταργήσει προηγούμενα μέτρα. Ένα άλλο μέτρο είναι η συνέχιση της Ελληνικής Εταιρείας Περιουσίας και Συμμετοχών του Δημοσίου.

Στις 29 Ιανουαρίου 2019 η Ελλάδα επιστρέφει στις αγορές με δανεισμό 2,5 δις με απόδοση 3,6%. Η υψηλή απόδοση αποκαλύπτει πως η εμπιστοσύνη των αγορών στην χώρα δεν έχει επανέλθει. Το Μάρτιο του 2019 εκδίδει δεκαετές ομόλογο με απόδοση 3,9%.

Το 2019 το δημόσιο χρέος ανήλθε σε 323,5 δις από 300 δις που ήταν το 2009. Με βάση αυτό το στοιχείο γίνεται εύκολα κατανοητό πως ένας από τους βασικότερους στόχους των μνημονίων που για να υλοποιηθεί γονάτισε τη χώρα είχε αποτύχει πλήρως.

Παρακάτω παρουσιάζεται το γράφημα με την εξέλιξη του ελληνικού δημόσιου χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ από το 1884 μέχρι το 2018. Τα δεδομένα του πίνακα προέρχονται από τη βάση δεδομένων του IMF. Από τα δεδομένα λείπουν τα στοιχεία του χρέους κατά τον Α' και Β' Παγκόσμιο πόλεμο γιατί δεν υπάρχουν επίσημα καταγεγραμμένα στοιχεία.

Τα αναλυτικά ποσοστά παρουσιάζονται σε πίνακα στο Παράρτημα.

Διάγραμμα 3.5 [Εξέλιξη ελληνικού δημόσιου χρέους 1884-2018]

Συνολικά με βάση όλα τα παραπάνω η Ελλάδα καθυστέρησε να αναγνωρίσει τον κίνδυνο που διέτρεχε από την κρίση του 2007 βασιζόμενη στη μη έκθεση των τραπεζών της στα τοξικά προϊόντα. Η Ελλάδα αποτελούσε μια χώρα πελατειακή, μια χώρα διαφθοράς με μηδενικό ανταγωνισμό. Είχε χάσει πλέον την αξιοπιστία της στο εσωτερικό όσον αφορά τους πολίτες και στο εξωτερικό η εικόνα της ήταν μιας χώρας που δεν εμπιστεύεται κανείς.

Η τρόικα και οι θεσμοί γενικότερα προσπάθησαν εφαρμόζοντας πολύ σκληρή δημοσιονομική πολιτική λιτότητας να αλλάξουν αυτή την εικόνα. Τα μέτρα αυτά σε μεγάλο ποσοστό δεν πέτυχαν το στόχο τους καθώς το ΑΕΠ μειώθηκε κατά 30%, το χρέος αντί να μειώνεται αυξάνεται και η οικονομία καταρρέει.

Ο λαός έφτασε στην εξαθλίωση με μεγάλες περικοπές σε υγεία, παιδεία, εκπαίδευση-κατάρτιση, επιδόματα κτλ., που υποβάθμισαν το βιωτικό του επίπεδο. Επιπλέον, οι μισθοί και οι συντάξεις δέχτηκαν μεγάλες μειώσεις με τους οφειλότες να μην μπορούν να καλύψουν τις υποχρεώσεις τους. Πολλοί άνθρωποι βρέθηκαν άνεργοι, υπερχρεωμένοι,

άστεγοι, επιχειρηματίες έκλεισαν τις επιχειρήσεις τους και κάποιοι άλλοι έφθασαν στην αυτοκτονία.

Όλες οι κυβερνήσεις που υπέγραψαν τα μνημόνια, από την πλευρά τους για να δικαιολογήσουν αυτή την κίνηση προσπαθούσαν να πείσουν τους πολίτες πως «Δεν υπάρχει άλλος δρόμος για τη σωτηρία της χώρας.».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Σε αυτό το κεφάλαιο παραθέτονται εναλλακτικές λύσεις που θα μπορούσαν να είχαν εφαρμοστεί και άλλες που μπορούν να εφαρμοστούν στο μέλλον για να βγεί η χώρα από την οικονομική ύφεση στην οποία βρίσκεται. Οι βασικές επιλογές που έχει είναι τρεις κάθε μια με παραλλαγές: η αποδοχή του προγράμματος των δανειστών και η παραμονή στο ευρώ, ένα παράλληλο νόμισμα ή η έξοδος από το ευρώ και η επιστροφή στη δραχμή.

4.1 Παραμονή στο Ευρώ

Η πρώτη επιλογή που έχει η χώρα για να βγεί από το αδιέξοδο είναι η παραμονή της στο ευρώ και την ΕΕ με κάποιες αλλαγές.

Το 2016 ο κ. Σόιμπλε είχε κάνει την εξής δήλωση «Η λήψη σκληρών μέτρων αποτελεί μονόδρομο, από τη στιγμή που η Ελλάδα αποφάσισε να παραμείνει στην Ευρωζώνη. Η αποστολή να φέρουμε την Ελλάδα σε μια βιώσιμη, ανταγωνιστική πορεία, υπό τον όρο της συμμετοχής στη νομισματική ένωση το παραδέχομαι- είναι μακράς διάρκειας και πολιτικά φιλόδοξη».

Μερικά χρόνια αργότερα, το Μάιο του 2019 ο Ζαν Κλοντ Γιούνκερ δηλώνει «Καταφέραμε να κρατήσουμε την Ελλάδα στην ευρωζώνη.»

Βασικοί υποστηρικτές της παραμονής της χώρας στο ευρώ είναι τα κράτη μέλη και κυρίως η Γερμανία, αλλά και οι κεντροδεξιές κυβερνήσεις της χώρας. Οι παραπάνω υποστηρίζουν πως η έξοδος της χώρας από το ευρώ θα οδηγούσε σε μεγαλύτερη καταστροφή από ότι η παραμονή της. Με την ανακοίνωση της εξόδου θα προκαλούνταν πανικός στις τράπεζες καθώς οι καταθέτες θα έτρεχαν να πάρουν τα χρήματα που είχαν σε ευρώ πριν αυτά γίνουν δραχμές.

Επίσης, υποστηρίζουν πως η νέα δραχμή θα υποτιμούνταν αμέσως και οι δανειζόμενοι δεν θα μπορούσαν να αποπληρώσουν τα χρεών τους, οδηγώντας σε νέες πτωχεύσεις. Αντίθετα η παραμονή και η αναδιάρθρωση του χρέους μαζί με την εσωτερική υποτίμηση δείχνει προτιμότερη.

Προτείνουν έναν συνδυασμό απο αύξηση του ΦΠΑ και μείωση των εργοδοτικών εισφορών που αποτελεί ένα είδος νομισματικής υποτίμησης αυξάνοντας τις τιμές των εισαγωγών σε σχέση με των εξαγωγών μειώνοντας το εργατικό κόστος και κάνοντας πιο ελκυστικά τα εγχώρια προϊόντα. Οι αλλαγές που προτείνονται είναι μείωση στους φόρους, δημοσιονομική περικοπή των δαπανών. Εύρεση τρόπων πάταξης της φοροδιαφυγής και όχι αύξηση των φορολογικών συντελεστών.

Το ΔΝΤ απο την πλευρά του προτίνει τη θέσπιση ταχύρρυθμων διαδικασιών των διοικητικών προσφυγών, τη δημιουργία εξειδικευμένων φορολογικών δικαστηρίων για να μην λυμνάζουν οι υποθέσεις, μέτρα κατά της διαφθοράς στις υπηρεσίες και αυστηρές ποινικές διατάξεις για τους φοροφυγάδες.

Επίσης θα πρέπει να γίνουν στο δημόσιο τομέα ανακατανομές, και κατάργηση ή συγχώνευση φορέων που τον επιβαρύνουν. Επιπλέον, οι στρατιωτικές δαπάνες της χώρας θα πρέπει να μειωθούν απο 4,3% του ΑΕΠ που βρίσκονται τα τελευταία χρόνια.

Η Ελλάδα θα πρέπει να παρουσιάσει επενδυτικά σχέδια τα οποία δεν θα βρίσκουν εμπόδια στη γραφειοκρατία, όπως συμβαίνει σήμερα, για να προσελκύσει επενδυτές. Ένα άλλο βήμα που θα πρέπει να γίνει είναι έργα υποδομής σε τομείς των μεταφορών, της ενέργειας και της τεχνολογίας. Η χώρα μας πρέπει άμεσα να επενδύσει σε τομείς υψηλής ειδίκευσης, όπως είναι η πληροφορική, η νανοτεχνολογία, η βιογενετική, η παραγωγή νέων μορφών ενέργειας κυρίως την ηλιακή ενέργεια και τις ανεμογεννήτριες οι οποίες έχουν μεγάλο ενδιαφέρον σήμερα.

Απο την ανάπτυξη δεν θα μπορούσαν να λείπουν οι τομείς της γεωργίας και του τουρισμού. Η άριστη ποιότητα των ελληνικών γεωργικών προϊόντων θα πρέπει να διαφημιστεί και να γίνει γνωστή σε όλο το κόσμο και μαζί με τον τουρισμό να αναστρέψουν το ισοζύγιο σε πλεονασματικό.

Συμπερασματικά, τα μειονεκτήματα της επιστροφής είναι ότι θα υπάρχει έλλειψη αξιοπιστίας του νέου νομίσματος και δεν θα έχει την αξία που είχε η παλαιά δραχμή.

Επίσης, θα εκτιναχθεί ο πληθωρισμός. Η χώρα δεν θα έχει τη δυνατότητα εξωτερικού δανεισμού, με ένα αναξιόπιστο νόμισμα και μια κατεστραμμένη οικονομία. Θα είναι πολύ δύσκολο έως αδύνατο να πληρώσει για εισαγόμενα προϊόντα με δραχμή καθώς κανείς δεν πρόκειται να την αποδεχτεί. Η προετοιμασία της χώρας μας για την είσοδο στο ευρώ είχε διάρκεια έξι χρόνων και τελικά δεν είχε προετοιμαστεί επαρκώς.

Σήμερα, με μηδενική προετοιμασία, χωρίς τεχνογνωσία και κάτω από άθλιες οικονομικές συνθήκες η επιστροφή θα είναι καταστροφική για τη χώρα και τους πολίτες.

4.2 Προσωρινή έξοδος από το ευρώ

Μια άλλη επιλογή που είχε προταθεί ήταν η προσωρινή επιστροφή στη δραχμή, με κούρεμα του χρέους και υποτίμηση του νομίσματος. Τα παραπάνω θα εξασφάλιζαν την επανεκκίνηση της οικονομίας, ενώ μετά από κάποια χρόνια όταν θα ισορροπήσει η νομισματική ισοτιμία η χώρα θα μπορούσε να επιστρέψει στο ευρώ.

Μια παραλλαγή του σχεδίου είναι ότι η Ελλάδα μετά από διαπραγματεύσεις με τους δανειστές της θα έμενε εκτός ευρώ για πέντε χρόνια. Στο αυτό διάστημα θα επέστρεφε στη δραχμή, με τη συναλλαγματική της ισοτιμία να καθορίζεται από την ΕΚΤ. Η δραχμή θα οδηγούνταν σε υποτίμηση για να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα της και στην εφαρμογή μεταρρυθμίσεων και ιδιωτικοποιήσεων. Όταν θα έχουν γίνει όλα τα παραπάνω τότε η χώρα θα επανέλθει στο ευρώ.

Αυτή η πρόταση είναι δύσκολο να εφαρμοστεί γιατί υπάρχει η «τριάδα του ανέφικτου» δηλαδή ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να διεκδικήσει ταυτόχρονα τη διαγραφή του χρέους, την άρση της λιτότητας και να παραμείνει και στην Ευρωζώνη.

4.3 Παράλληλο νόμισμα

Το παράλληλο νόμισμα που κάποιοι ονομάζουν νέα δραχμή ή Geuro θα εκδοθεί από το κράτος με τη μορφή υποσχετικών πληρωμής κάτι σαν συναλλαγματικές δημοσίου (στα αγγλικά IOU) σε αντιστοιχία με το ευρώ, οι οποίες με νόμο που θα ψηφιστεί άμεσα θα είναι υποχρεωτικά αποδεκτές, κυρίως από όσους έχουν συναλλαγές με το Δημόσιο. Με αυτό τον τρόπο το ελληνικό κράτος θα μπορεί να πληρώνει τους μισθούς και τις συντάξεις των πολιτών, τους προμηθευτές του και τα νοσοκομεία, εκδίδοντας νέο νόμισμα χωρίς να χρειάζεται να αποχωρήσει από την Ευρωζώνη. Οι πολίτες θα πληρώνουν τους φόρους τους σε ευρώ και αυτοί θα συγκεντρώνονται και θα πηγαίνουν στην πληρωμή τόκων και χρεολυσίων του Δημόσιου Χρέους, με αυτό τον τρόπο διασφαλίζουν και οι δανειστές τα χρήματά τους. Οι υποχρεώσεις προς τους πιστωτές του εξωτερικού θα εξοφλούνται σε ευρώ, αλλά οι νέες δαπάνες που θα πραγματοποιηθούν θα μπορούσαν να χρηματοδοτούνται μέσω «ειδικών χρεογράφων». Η αρχική ισοτιμία του Geuro προς το ευρώ θα είναι 1:1 και η κυβέρνηση δεν θα παρεμβαίνει για να τη στηρίξει.

Αυτό το σχέδιο έχει πολλές ατέλειες. Αρχικά, κανείς δε θα εμπιστεύεται το νέο παράλληλο νόμισμα. Για παράδειγμα, στην αγορά η τιμή ενός προϊόντος θα καθορίζεται ανάλογα με το αν ο πελάτης θα πληρώσει σε παράλληλο νόμισμα ή ευρώ. Επιπλέον, το παράλληλο νόμισμα δεν θα μπορεί να ασκείσει όλες τις λειτουργίες που ασκεί σήμερα το ευρώ.

Οι υποστηρικτές όμως βλέπουν πλεονεκτήματα στο παράλληλο νόμισμα όπως η δυνατότητα του Δημοσίου να εξοφλεί τις υποχρεώσεις του χωρίς η χώρα να υποχρεωθεί να εγκαταλείψει την Ευρωζώνη. Επίσης εκτιμάται ότι μέσω της έκδοσής του θα ενισχυθεί η ζήτηση και θα ανακάμψει η οικονομία. Έχουν διατυπωθεί δύο παραλλαγές της πρότασης.

Σύμφωνα με την πρώτη, η Ελλάδα θα τυπώσει εθνικό νόμισμα, το οποίο θα κυκλοφορεί παράλληλα με το ευρώ με μια ισοτιμία που θα καθοριστεί από την κεντρική τράπεζα. Έτσι θα υποτιμηθεί το παράλληλο νόμισμα και να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων στις παγκόσμιες αγορές. Με αυτό τον τρόπο η κυβέρνηση θα μπορεί να ακολουθήσει, επεκτατική δημοσιονομική και νομισματική πολιτική χωρίς να αυξήσει το δημόσιο χρέος

Στη δεύτερη παραλλαγή η χώρα θα εκδώσει τίτλους με τους οποίους θα δεσμεύεται να αποπληρώσει στους κατόχους τους το ονομαστικό ποσό σε ευρώ σε συγκεκριμένη προθεσμία. Εναλλακτικά, οι κάτοχοί τους θα μπορούν να πληρώσουν με αυτά μελλοντικές φορολογικές υποχρεώσεις.

Η δεύτερη πρόταση ισοδυναμεί με παράλληλη θέσπιση νομίσματος, αφού στις συναλλαγές οι τίτλοι αυτοί δεν θα γίνονται αποδεκτοί στην αξία που θα αναγράφεται. Μόλις οι κάτοχοί τους πληρωθούν από το Δημόσιο με αυτούς τους τίτλους θα διαπιστώσουν ότι η πραγματική τους αξία δεν είναι για παράδειγμα τα 50 ευρώ που θα γράφει ο τίτλος, αλλά τα 20 ή τα 15 ευρώ με τα οποία θα τα αποδέχεται η αγορά στις συναλλαγές.

Ο οικονομολόγος της Deutsche Bank, Τόμας Μάγερ που διατύπωσε την ιδέα του Geuro θεωρεί πως αρχικά θα υποτιμηθεί σε σχέση με το ευρώ με αποτέλεσμα να μειωθεί το εργατικό κόστος γιατί θα αποτελείται εν μέρει από ευρώ και εν μέρει από το νέο νόμισμα. Αυτή η μείωση θα ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα ιδίως στον τουριστικό τομέα. Παράλληλα, θα αυξηθεί η κυκλοφορία του χρήματος στην ελληνική οικονομία, και αυτό με τη σειρά του θα ενισχύσει τη ζήτηση. Το νομισματικό πρόγραμμα δεν θα εκσυγχρονίσει την ελληνική οικονομία, αλλά θα μπορούσε να κάνει τη λιτότητα περισσότερο ανεκτή. Καθώς θα αυξάνεται η ζήτηση και η παραγωγή στην Ελλάδα, η κυβέρνηση θα μπορούσε να περιορίσει σταδιακά την έκδοση του νέου νομίσματος ούτως ώστε η ισοτιμία να αρχίσει να κινείται και πάλι προς το 1:1. Στο τέλος η ελληνική κυβέρνηση θα μπορούσε να κλειδώσει την ισοτιμία και να αγοράσει τα ελληνικά ευρώ με

κανονικά ευρώ, επιστρέφοντας πλήρως στην Ευρωζώνη

Η πραγματικότητα όμως είναι ότι οι προτάσεις αυτές θα δημιουργήσουν περισσότερα προβλήματα από όσα υπόσχονται ότι θα λύσουν. Θέτουν ως προϋπόθεση ότι δεν θα υπάρξουν προβλήματα στη λειτουργία των τραπεζών με την εισαγωγή περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων και στην ανάληψη χρημάτων.

Η εμπειρία άλλων χωρών δείχνει ότι το εθνικό νόμισμα θα υποτιμηθεί ραγδαία σε μεγάλο βαθμό, ενώ ταυτόχρονα οι τιμές θα αυξάνονται συνεχώς, δυσκολεύοντας όσους θα πληρώνονται με το εθνικό νόμισμα. Επίσης, το νόμισμα αυτό δεν θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την αγορά προϊόντων από το εξωτερικό. Επομένως, η χώρα θα πρέπει συνεχώς να διασφαλίζει επαρκή διαθέσιμα σε ευρώ για να μπορεί να πληρώνει τις ανάγκες της σε προϊόντα εξωτερικού. Τα προβλήματα που θα δημιουργηθούν στην οικονομία από το παράλληλο νόμισμα μπορεί να αφήσουν ως μόνη επιλογή την έξοδο της χώρας από την Ευρωζώνη.

Τέλος, μια επίθεση από την πλευρά των αγορών στη χώρα θα μπορούσε να οδηγήσει τη νέα δραχμή σε κατάρρευση και να κάνει την εισαγωγή ειδών στη χώρα απαγορευτική, προκαλώντας τον αποκλεισμό της.

4.4 Επιστροφή στη δραχμή

Η δραχμή αποτελεί για πολλούς τη μοναδική λύση που μπορεί να εφαρμοστεί για να επιστρέψει η Ελλάδα στην ανάπτυξη.

Η αρχή θα γίνει με την αντικατάσταση του ευρώ με τη δραχμή. Στη συνέχεια η κυβέρνηση θα δηλώσει άρνηση αποπληρωμής χρέους και θα αρχίσει η εθνικοποίηση του τραπεζικού συστήματος και ιδιωτικοποιημένων δημόσιων επιχειρήσεων. Με αυτό τον

τρόπο θα απαλλαγεί από την εξυπηρέτηση του χρέους η οποία απορροφά πόρους που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν παραγωγικά.

Το νέο νόμισμα θα υποτιμηθεί δίνοντας πλεονεκτήματα στη χώρα που δεν τα είχε με το ευρώ. Αρχικά θα αυξηθεί η τιμή των εισαγόμενων καταναλωτικών αγαθών κάνοντας τα εγχώρια φθηνότερα με αποτέλεσμα να αυξηθεί η ζήτησή τους.

Αρχικά, η κυβέρνηση θα ανακοινώσει την επιστροφή στη δραχμή την Παρασκευή το βράδυ, όταν θα έχουν κλείσει οι αγορές. Επιπλέον, θα ανακοινώσει τη διακοπή των πληρωμών τόκων και χρεολυσίων του δημόσιου χρέους.

Στον τομέα των τραπεζών θα ανασταλούν όλες οι τραπεζικές δραστηριότητες και οι τράπεζες θα μείνουν κλειστές τουλάχιστον μία εβδομάδα. Η Τράπεζα της Ελλάδας όπως αναφέρεται παραπάνω θα τεθεί υπό κυβερνητικό έλεγχο και θα οριστεί Δημόσιος Επίτροπος ως υπεύθυνος. Η Τράπεζα της Ελλάδας να αναλάβει τον ρόλο που έχει η ΕΚΤ και θα είναι υπεύθυνη για τη νομισματική πολιτική, την έκδοση χρήματος, τα επιτόκια, την εποπτεία και τον έλεγχο του τραπεζικού συστήματος και της κίνησης κεφαλαίων. Επίσης θα μπορεί να χορηγεί δάνεια στην κυβέρνηση και να αγοράζει κρατικά ομόλογα.

Για να μην υπάρξει φυγή των καταθέσεων μετά την ανακοίνωση θα εφαρμοστεί σύστημα που θα ελέγχει την κίνηση των κεφαλαίων και capital control στις αναλήψεις των καταθετών. Επιπλέον, θα υπάρξει ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών με σκοπό την χορήγηση ρευστότητας. Τέλος, όλοι οι καταθετικοί λογαριασμοί και οι οφειλές θα μετατραπούν σε δραχμές με ισοτιμία 1:1 και θα προστατευτούν από το κράτος.

Η χώρα μας διαθέτει δικό της σύγχρονο νομισματοκοπείο που μπορεί να καλύψει την εκτύπωση των χρημάτων σε 10 μήνες.

Στο τομέα των εισαγωγών και εξαγωγών προϊόντων η χώρα θα ενισχύσει την ανταγωνιστικότητάς της λόγω της υποτίμησης κάνοντας τα προϊόντα της πιο φτηνά στο εσωτερικό και το εξωτερικό. Τα προϊόντα που θα εισάγονται θα είναι ακριβότερα σε σχέση με τα εγχώρια με αποτέλεσμα ο μέσος καταναλωτής να στρέφεται σε αυτά και να ενισχύει την εγχώρια οικονομία. Ταυτόχρονα οι εξαγωγές θα αυξηθούν γιατί τα προϊόντα θα γίνουν φθηνότερα.

Στον τουριστικό τομέα θα υπάρξουν περισσότερες αφίξεις τουριστών γιατί η χώρα θα είναι πλέον φθηνότερη για τους ξένους αφήνοντας περισσότερα χρήματα στην ελληνική οικονομία κατά την παραμονή τους.

Στον τομέα της ναυτιλίας πρέπει να αλλάξει το καθεστώς λειτουργίας των εταιριών με σκοπό περισσότερες εταιρίες να φέρουν την έδρα τους στην Ελλάδα, να υπάρξουν περισσότερα πλοία με ελληνική σημαία, να αυξηθούν οι έλληνες ναυτικοί και να αξιοποιηθούν τα ναυπηγεία της χώρας κυρίως της Ελευσίνας και του Σκαραμαγκά.

Στις επιχειρήσεις με τη δραχμή θα δοθεί μεγαλύτερη ρευστότητα και στήριξη με νέα προγράμματα σε κάποιους κλάδους. Επίσης, θα βελτιωθούν οι όροι χρηματοδότησής τους.

Στον κλάδο των εξορύξεων, της μεταλλουργίας και της τσιμεντοβιομηχανίας η χώρα παράγει χουντίτη, περλίτη, κίσηρη, μπεντονίτη, λιγνίτη κ.α τα οποία θα μπορούσε να εκμεταλλευτεί καλύτερα.

Επιπλέον, η πρόταση προέβλεπε φορολογικές ελαφρύνσεις και μείωση του ΦΠΑ στα βασικά είδη κατανάλωσης. Επίσης, προέβλεπε μέτρα κατά της σπατάλης, της διαφθοράς και της γραφειοκρατίας.

Τίποτα απο αυτά δεν θα μπορούσαν να γίνουν με το ευρώ και τα μέτρα λιτότητας που

εφαρμόζονται. Σήμερα με το σκληρό νόμισμα η αγροτική παραγωγή καταστρέφεται. Οι έλληνες παραγωγοί αφήνουν τις καλλιέργειες τους να σαπίσουν γιατί οι προμηθευτές προτιμούν να εισάγουν τα ίδια προϊόντα φθηνότερα από την Αργεντινή, την Αίγυπτο και την Τουρκία. Επιπλέον, πολλές μεγάλες επιχειρήσεις μεταφέρουν την έδρα τους εκτός Ελλάδας λόγω της υψηλής φορολογίας που υπάρχει.

Το παραπάνω σχέδιο είναι δύσκολο να εφαρμοστεί και τους πρώτους μήνες με ένα χρόνο είναι λογικό να υπάρξουν ελλείψεις στην αγορά που θα αφορούν κυρίως πολυτελή αγαθά.

Η χώρα μας είναι σε θέση να καλύψει πλήρως τις ανάγκες της και αυτό φαίνεται από τα στοιχεία. Παράγει σιτηρά στο 96%, ελαιοκομικά στο 384%, οπωροκηπευτικά στο 106%, εσπεριδοειδή στο 115%, φρούτα στο 123%, αμπελοκομικά στο 213%, όσπρια στο 67%, κρέας στο 61%, αλιεύματα στο 125% και τυροκομικά και γαλακτοκομικά στο 92%. Επίσης, πολλά από τα φάρμακα θα μπορούσαν να παράγονται εντός της χώρας.

Συνοπτικά, η επιστροφή στη δραχμή θα δώσει τη δυνατότητα στο κράτος να δανείζεται από την ΤτΕ με χαμηλό επιτόκιο και η ΤτΕ θα μπορεί να παρέχει ρευστότητα στις εμπορικές τράπεζες. Επίσης, θα υπάρξει αύξηση της ανταγωνιστικότητας, των εξαγωγών και γενικά ανάπτυξη της οικονομίας. Επιπλέον, θα μπορούν να χρηματοδοτηθούν βασικές υποδομές που έχει ανάγκη η χώρα.

Ο υπουργός εσωτερικών της Γερμανίας Χάνς Πέτερ Φρίντριχ είχε δηλώσει «δε μιλώ για αποκλεισμό της Ελλάδας αλλά για μια προσπάθεια να δημιουργήσουμε κίνητρο αποχωρησης τα οποία δε θα μπορούσε να αρνηθεί»

Το σχέδιο αν και φαίνεται ιδανικό δεν είναι γιατί αρχικά δεν γνωρίζουμε το ποσοστό που θα ανέλθει ο πληθωρισμός στη χώρα. Επίσης, η υποτίμηση θα αυξήσει την τιμή του πετρελαίου, που με τη σειρά του θα αυξήσει το κόστος των προϊόντων και υπηρεσιών που

παράγονται. Τέλος, βραχυπρόθεσμα θα υπάρχουν προβλήματα στην κυκλοφορία του νέου νομίσματος και στις διεθνείς συναλλαγές.

Όλες οι προτάσεις που παρουσιάστηκαν σε αυτό το κεφάλαιο έχουν θετικά και αρνητικά και θα μπορούσαν να εφαρμοστούν στη χώρα. Όμως καμία απο αυτές δεν θα μπορούσε να δώσει οριστική λύση στο πρόβλημα της Ελλάδας, αποτελούν απλώς το πρώτο βήμα που θα χαράξει μια νέα οικονομική πολιτική.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Με βάση την εργασία, η Ελλάδα πριν ακόμη από τη δημιουργία της ως ανεξάρτητου κράτους βρέθηκε υποταγμένη σε ξένες δυνάμεις οι οποίες με πρόσχημα την παροχή βοήθειας τη χρησιμοποίησαν για να πετύχουν τα δικά τους συμφέροντα.

Η χώρα από το 1821 που άρχισε την προσπάθεια για την ανεξαρτησία της μέχρι σήμερα δεν έχει καταφέρει ακόμη να την πετύχει. Όλα αυτά τα χρόνια, όπως φαίνεται και από τα κεφάλαια παραπάνω, η Ελλάδα βρίσκεται υπό οικονομικό και πολλές φορές πολιτικό έλεγχο.

Με την είσοδό της στην ΕΕ η χώρα πίστευε ότι θα μπει σε μια νέα τροχιά ανάπτυξης και εκσυγχρονισμού. Τελικά όπως αποδείχθηκε η πολιτική που εφάρμοσε η ΕΕ δεν ήταν η σωστή με αποτέλεσμα πολλές χώρες μέλη με οικονομικά προβλήματα μεταξύ τους και η Ελλάδα να βρεθούν με μια οικονομία που συρρικνώνεται συνεχώς, με επιχειρήσεις που βάζουν λουκέτο, με εκατομμύρια νέους ανέργους και με το γενικό βιωτικό επίπεδο των λαών να χειροτερεύει μέρα με τη μέρα.

Σήμερα, η Ελλάδα θεωρείται μια χώρα διαφθοράς και σπατάλης, με τεμπέληδες πολίτες, ενώ ταυτόχρονα από πολλούς θεωρείται και η αιτία της κρίσης στην Ευρωζώνη. Επίσης δεν έχει καταφέρει μέχρι σήμερα να αποβάλλει το σύστημα πελατειακών σχέσεων που έχουν οι κυβερνήσεις,

Στο τελευταίο κεφάλαιο παρουσιάστηκαν λύσεις οι οποίες έχουν διατυπωθεί τα τελευταία χρόνια για τη σωτηρία της χώρας η οποία καταρρέει. Όλες οι προτάσεις έχουν θετικά και αρνητικά τα οποία πρέπει να εξετάσει σε βάθος κανείς για να επιλέξει ποιά είναι πραγματικά η σωστή επιλογή για τη έξοδο της χώρας από την ύφεση και την επιστροφή της στην ανάπτυξη.

Συμπερασματικά, θα μπορούσε κανείς να συμπεριλάβει όλη την οικονομική ιστορία της χώρας μας από τον αγώνα για την ανεξαρτησία της το 1821 μέχρι το σύγχρονο σήμερα σε ένα ρητό. «Αυτοί που δεν ξέρουν Ιστορία είναι καταδικασμένοι να επαναλαμβάνουν τα λάθη του παρελθόντος»

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΤΟΣ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΩΣ % ΤΟΥ ΑΕΠ		ΕΤΟΣ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΩΣ % ΤΟΥ ΑΕΠ		ΕΤΟΣ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΩΣ % ΤΟΥ ΑΕΠ	
1884	73,81	1937	72,98	1993	100,29
1885	53,75	1938	76,73	1994	98,3
1886	48,19	1939	77,82	1995	98,99
1887	88,67	1952	23,58	1996	101,34
1888	119,85	1953	20,16	1997	99,45
1889	113,5	1954	17,42	1998	97,42
1890	134,08	1955	15,14	1999	98,91
1891	144,15	1956	13,74	2000	104,93
1892	152,54	1958	10,44	2001	107,08
1893	161,58	1959	9,69	2002	104,86
1894	216,98	1960	11,58	2003	101,46
1895	193,26	1961	12,53	2004	102,87
1896	223,5	1962	15,04	2005	107,39
1897	190,71	1963	22,58	2006	103,57
1898	181	1964	21,44	2007	103,1
1899	190,69	1965	16,51	2008	109,42
1900	218,06	1966	18,98	2009	126,74
1901	205,45	1967	21,15	2010	146,25
1902	209,32	1968	23,03	2011	172,1
1903	194,54	1969	25,78	2012	159,56
1904	189,62	1970	24,69	2013	177,68
1905	164,13	1971	24,97	2014	180,06
1906	148,95	1972	26,52	2015	176,94
1907	117,87	1973	21,98	2016	181,1
1908	121,76	1974	22,51	2017	179,3
1909	111,13	1975	24,08	2018	183,3
1910	110,74	1979	22,52		
1911	81,06	1980	22,53		
1912	80,22	1981	26,68		
1913	64,69	1982	29,31		
1928	80,38	1983	33,59		
1929	84,53	1984	40,06		
1930	89,77	1985	46,62		
1931	105,92	1986	47,14		
1932	97,81	1987	52,41		
1933	88,08	1988	57,07		
1934	80,54	1989	59,82		
1935	81,79	1990	73,15		
1936	80,28	1991	74,68		
		1992	79,97		

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Aglietta Michel, *Η οικονομική κρίση, 10+1 ουσιαστικές απαντήσεις σε 10+1 ερωτήματα του Pierre Luc Séguillon*, εκδόσεις ΠΟΛΙΣ, Αθήνα 2009

Attali Jacques, *Παγκόσμια κατάρρευση σε 10 χρόνια.; δημόσιο χρέος: η τελευταία ευκαιρία*, εκδόσεις Παπαδόπουλος, Αθήνα 2011

J. Arriola, L. Vasapollo, R. Martufi, *Η αφύπνιση των γουρουνιών PIIGS*, εκδοτικός οίκος Λιβάνη, Αθήνα 2013

Johan van Overtveldt, *Το τέλος του ευρώ, το αβέβαιο μέλλον της ευρωπαϊκής ένωσης*, εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα 2012

Βαβούρας Ιωάννης Σ., *Δημόσιο χρέος θεωρία και ελληνική εμπειρία*, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1993

Βαρουφάκης Γιάνης, *Μιλώντας στην κόρη μου για την οικονομία*, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2014

Βαρουφάκης Γιάνης, Holland Stuart, Galbraith James K, *Μια μετριοπαθής πρόταση για την επίλυση της κρίσης του ευρώ*, εκδόσεις Ποταμός, Αθήνα 2014

Βαρουφάκης Γιάνης, *Η γένεση της μνημονιακής Ελλάδας*, εκδόσεις Gutenberg Δαρδανός, Αθήνα 2014

Βεργόπουλος Κώστας, *Το μαύρο και το κόκκινο, η χαμένη γενιά*, εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 2014

Βεργόπουλος Κώστας, *Η ανάρμωση σχέση Ελλάδα – Ευρώπη*, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2012

Επενδυτής, *Ιστορικό αρχείο, Δάνεια- κρίσεις – χρεοκοπίες*

Ηλιόπουλος Γ., *Νομισματικός πόλεμος*, εκδόσεις Εναστρον, Αθήνα 2017

Καζάκης Δημήτρης, *Η ελληνική Πομπηία, Το χρονικό μιάς προαναγγελθείσας χρεοκοπίας*, εκδόσεις, το ποντίκι, Αθήνα 2011

Καζάκος Πάνος, *Μετά το «Μνημόνιο», οικονομική πολιτική στην Ελλάδα υπο διεθνή έλεγχο*, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2011

Πετράκης Παναγιώτης, Ε., *Η Έξοδος*, εκδόσεις Ευρασία, Αθήνα 2012

Καλτσώνης Δημήτρης, Μαριόλης Θεόδωρος, Παπουλης Κώστας, *Μετωπικό Πρόγραμμα Δι- εξόδου απο την κρίση*, εκδόσεις Δ. Κοροντζη, Αθήνα 2017

Κοτζιάς Νίκος, *Η πολιτική σωτηρίας ενάντια στην τρόικα*, εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 2012

- Κρουγκμαν Πάωλ, *Η μεγάλη κάμψη*, εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1999
- Λαπαβίτσας Κώστας, Φλάσμπεκ Χάινερ, Ετιεβάν Γκιγιόμ, *Ευρώ, Σχέδιο Β*, Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2016
- Λαπαβίτσας Κώστας, Κουβελάκης Στάθης, *Κρίση και αριστερή διέξοδος*, εκδοτικός οργανισμός Λιβάνη, Αθήνα 2012
- Λάσκος Χρήστος – Τσακαλώτος Ευκλείδης, *22 πράγματα που μας λένε για την ελληνική κρίση και δεν είναι έτσι*, εκδόσεις ΚΨΜ, Αθήνα 2012
- Λάσκος Χρήστος – Τσακαλώτος Ευκλείδης, *Απο τον Κένυς στη Θάτσερ*, εκδόσεις ΚΨΜ, Αθήνα 2011
- Λορντόν Φρεντερίκ, *Σκοτώνουν τους Έλληνες...*, εκδόσεις Τόπος, Αθήνα 2016
- Μαριολης Θεόδωρος, *Ελλάδα, Ευρωπαϊκή ένωση και οικονομική κρίση*, εκδόσεις matura, Αθήνα 2011
- Μελάς Κώστας, *Αργεντινή – Ελλάδα*, εκδόσεις Πατάκη, Απρίλιος 2015
- Μελάς Κώστας, *Οι σύγχρονες κρίσεις του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος (1974-2008)*, εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 2011
- Μητρόπουλος Αλέξης Π., *Στο έλεος του μνημονίου*, εκδοτικός οίκος Λιβάνη, Αθήνα 2012
- Μητρόπουλος Αλέξης Π., *Η κοινωνία στο απόσπασμα*, εκδοτικός οργανισμός Λιβάνη, Αθήνα 2013
- Όμιλος Μαρξιστικών Ερευνών, *Ο Μαρξισμός και η ελληνική οικονομική κρίση*, εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 2013
- Ο ελληνικός καπιταλισμός η παγκόσμια οικονομία και η κρίση*, μαρξιστικό βιβλιοπωλείο
- Παγιάτσος Ανδρέας, *Το ευρώ, η δραχμή, η επανάσταση που χρειαζόμαστε και η Αριστερά*, εκδόσεις Ξεκίνημα, Δεκέμβριος 2011
- Παναγιώτου Πάνος, *Η υπόθεση «Ελληνική κρίση»*, εκδοτικός οργανισμός Λιβάνη, Αθήνα 2011
- Παναγιώτου Πάνος, *GR-EXIT*, εκδοτικός οργανισμός Λιβάνη, Αθήνα 2012
- Πάνος Καζάκος, *Ελεγχόμενες Πτωχεύσεις*, Η Καθημερινή, σειρά Εθνικές Κρίσεις
- Παναγιώτου Πάνος, *Το ταγκό των αγορών και το μεγάλο κόλπο*, εκδοτικός οργανισμός Λιβάνη, Αθήνα 2012
- Πίτ Ρίτσαρντ, *Ανοσία Τριάδα, Το ΔΝΤ η Παγκόσμια Τράπεζα και ο ΠΟΕ*, εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 2009
- Ρωμαίος Γιώργος, *Η Ελλάδα των δανείων και των χρεοκοπιών*, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2012

Σιώτος Γιάννης, *Το χρέος*, Η εφημερίδα των συντακτών

Τόλιος Γιάννης, *Η μετάβαση στο «Εθνικό Νόμισμα»*, εκδόσεις Ταξιδευτής, Αθήνα 2016

Touraine Alain, *Μετά την κρίση*, εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα 2010

Τουσέν Ερίκ, *Το δημόσιο χρέος*, εκδόσεις Redmarks, Ιούλιος 2017

Τόλιος Γιάννης, *Κρίση, «απεχθές» χρέος και αθέτηση πληρωμών*, εκδόσεις Τόπος, 2011

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΑ

Antimo Verde, *Europe and the Financial Crisis*, Publishing Palgrave Macmillan, London

Christos Floros, Ioannis Chatziantoniou, *The Greek Debt Crisis*, Palgrave Macmillan, Cham

Papaconstantinou George, *Game Over: The Inside Story of the Greek Crisis*, Publishing George Papaconstantinou, May 2016

Roderick Beaton, *Greece biography of a modern Nation*, Publishing Penguin Books Ltd, London 2020

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

Ιστορία της οικονομίας της Ελλάδας. Ανακτήθηκε απο :
el.wikipedia.org/wiki/Ιστορία_της_οικονομίας_της_Ελλάδας

Ελληνική οικονομική κρίση. Ανακτήθηκε απο:
[el.wikipedia.org/wiki/Ελληνική_οικονομική_κρίση_\(2009-2018\)](http://el.wikipedia.org/wiki/Ελληνική_οικονομική_κρίση_(2009-2018))

Ελευθέριος Βενιζέλος. Ανακτήθηκε απο:
el.wikipedia.org/wiki/Ελευθέριος_Βενιζέλος

www.naftemporiki.gr

<https://www.efsyn.gr/>

<https://www.kathimerini.gr/>

<https://www.bbc.com/>

www.theguardian.com

BLOG

<http://kallinikosnikolakopoulos.blogspot.com/>

<http://costaslapavitsas.blogspot.com/>

<https://blogs.imf.org/>

<https://ytoliosblog.wordpress.com/>